

rodna gruda

junij 1975
številka 6
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

začasno na tujem

JELOVICA

LESNA INDUSTRIJA ŠKOFJA LOKA, SLOVENIJA

POSLOVALNICA ŠKOFJA LOKA, Kidričeva 58, tel. (064) 61 361

vam nudi finalizirano stavbno pohištvo
vrhunske kvalitete:

okna in balkonska vrata
furnirana notranja vrata
vhodna in garažna vrata
okenska senčila (polkna, rolete, žaluzije)

montažne objekte: stanov. hiše, vikende,
poslovne zgradbe

JELOVICA

20
LET

Izdaja — Published by

Slovenska izseljenska matica
Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:

61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p.p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon: 061/23-102 — uredništvo, 061/21-234 —
uprava

Uredniški svet

Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar, Fran-
ce Poznič, Franci Stare, Andrej Škerlavaj, Martin
Zakonjšek

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin, Jože Pre-
šeren, Ina Slokan, Mila Šenk, Juš Turk

Glavni urednik

Drago Seliger

Odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Ina Slokan

Upravnica

Vera Valenci

Oblikovalec

Jože Boncelj

Prevajalca

Milena Milojevič-Sheppard / angleščina
Alberto Gregorič / španščina

Letna naročnina

Jugoslavija 50.— din (posamezni izvod din 5.—),
Argentina 5.— am. dol., Avstralija 4,5 avstr. dol.
ali 2,50 Lstg., Avstrija 115 Asch, Belgija 220
Bfr., Brazilija 5.— am. dol., Danska 35.— Dkr.,
Finska 20.— Fm., Francija 25.— FF, Holandija
16.— Hfl., Italija 3.500 Lit., ZR Nemčija 16.— DM,
Norveška 33.— Nkr., Švedska 24.— Skr., Švica
19.— Sfr., Velika Britanija 2,50 Lstg., Kanada 5.—
kan. dol., U.S.A. 5.— am. dolarjev.

Plačila naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljub-
ljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni na-
kaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica«, v priporočenem pismu

Payment from Abroad

Assignment to our account no. 50100-620-010-
32002-575 at Ljubljanska banka, or by interna-
tional money order, or by check — addressed
to »Slovenska izseljenska matica« — in regi-
stered letter

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8. številka
izideta skupno

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by

Kočevski tisk, Kočevje

Iz vsebine

Iz vaših pisem	2
Veliki dnevi miru in svobode	5
Po domačih krajih	6
Naši na Koroškem	7
Kaj je pokazalo četrletje?	8
Naši ribiči bodo šli na Atlantik	9
Nova Gorica in Goriška vas vabi	10
Primorje Gorica	12
Španščina in slovenska srca	15
Pozabljeni biser podzemlja	16
Starodavni trg nad Krko	18
Slovenec — po rodu Kubanec	20
ZAČASNO NA TUJEM (I)	21
ENGLISH SECTION (II)	21
Naši po svetu	29
Povratniki — dobrodošli	32
Kras Sežana	33
Jadran Sežana	34
Zgodba o Ferdinandu Esu	36
Otroci berite	38
Samo da se dobro uči	40
Naša beseda	41
Filatelija	42
Slikovna križanka	43
Sence na »vrtu Evrope«	46

Nova Gorica — mesto,
ki je zraslo poleg stare
Gorice ob italijansko-jugo-
slovanski meji. Mesto je v
kratkem času postalo
pomembno gospodarsko,
politično in kulturno središče
tega dela Primorske. Tudi na
tej panorami je vidno, da je
Nova Gorica mesto zelenja
ter sončnih in zračnih ulic

Foto: Miroslav Zajec

iz vaših pisem

Zapostavljeni?

Ko listamo Slovenski koledar ali Rodno grudo, publikaciji, ki sta v glavnem namenjeni izseljencem, marsikdo ne more razumeti, zakaj je v njih toliko gradiva o Slovencih v ZDA in tako malo o nas v Argentini in v Južni Ameriki. Tudi mene je precej časa motilo to dejstvo, in sem bil kar nejevoljen na uredništvo, dokler mi niso prišli v roke približni podatki o naročnikih tam in tukaj.

Večina naših ljudi je prišla v Argentino okoli leta 1928 do 1930, od tedaj naprej pa se je preseljevanje zaprlo, razen za politične begunce in »latince« — Špance

in Italijane. Večina izmed nas ima 60 ali 70 let (če izvzamemo potomce, ki pa so ali trgovci ali podjetniki in nimajo na voljo veliko časa) in smo v glavnem upokojeni s skromnimi pokojninami. Naše pokojnine se seveda niti malo ne morejo primerjati s tistimi v ZDA.

Pomembno je tudi, da pošta prihaja sem zelo neredno ali sploh ne prispe. Znani so primeri, ko pošiljka stoji na carini tudi do enega leta, dokler niso pregledane in ocenjene. Prav iz teh razlogov marsikdo ne želi naročiti časopisa, ki je zanj precej drag, poleg tega pa ne ve niti, če ga bo zagotovo dobil. Vsekakor pa je to velika škoda tako za nas, kakor tudi za domovino.

ANTON PODLOGAR
BUENOS AIRES, ARGENTINA

Planica ni več plenica

Minilo je že pet let od ustanovitve kluba Planica in to je ravno toliko časa, da se klub ne imenuje več plenica, ampak ima že kar dobro stoječe ime. Na dan, ko se je formiral klub in so glave sedle skupaj, ni nihče vedel, kako se bo imenoval. Vsakdo, ki je bil navzoč na enem prvih

sestankov pri Vavpotičevih, je bil navdušen za slovenstvo in vsakdo je bil poln idej. Imena ni bilo težko izbrati, saj Planico pozna vsak Slovenec in marsikateri tujec. To ime pomeni, da tam v Planici skačejo ljudje zelo daleč, to pa je bil tudi namen in želja vsakega izmed nas, ki je bil navzoč na tistem sestanku.

Klub je bil ustanovljen izključno v športne, zabavne in kulturne namene, ker pa nihče ne pozabi, kje je bil rojen in od kod izhaja, je bila važna tudi povezava z domovino, kar je marsikomu olajšalo srce. Domovina nam zdaj ni več tako daleč.

V tistem času smo bili tako zaposleni s pripravami za našo »slovensko kmečko ohcet«, da smo na to obletnico preprosto pozabili. Spomnili so se je le pri Vavpotičevih, kjer so vsem, ki so bili navzoči na tistem prvem sestanku, pripravili izredno lep sprejem. To je bilo za nas vse veliko presenečenje.

Misli so nam pobegnile nazaj v dneve, ki so jih člani in pridni delavci žrtvovali za napredek naše narodne skupnosti. V veliko plačilo so nam uspehi, ki danes ve zanje veliko ljudi. Zdaj tudi ni več vprašanj, kdo so Slovenci, od kod so,

Narcisne poljane na Plavškem rovtu nad Jesenicami

Foto: Ivan Tušek

vsi vedo, da je to majhen, žilav narod, ki se v tisočletjih ogrožanja ni pustil zbrisati s sveta.

Klub Planica želi ob petletnici vsem svojim članom še veliko delovnih uspehov in se jim zahvaljuje za dosedanje uspešno delo. Slovencem po svetu in doma pa želimo, da bi še naprej ostali z nami v tesnih stikih.

IVAN IN DUŠICA DEBELJAK
WOLLONGONG, AVSTRALIJA

Zakaj ne po slovensko

Ni dolgo od tega, ko sem prejel Slovenski koledar, ki mi je zelo všeč, še najbolj pa sem bil vesel, ko sem na strani 204, kjer je slika Nove Gorice, spoznal mojo sestro Vivijano z malo hčerko Patricijo, ki stanuje v Novi Gorici. Drugače pa smo vsi Brici iz vasi Kozana.

Obenem, ko vam to pišem, vas tudi prosim, če bi mi lahko poslali knjigo za angleško govoreče Zakaj ne po slovensko. Knjigo rabim za ženo mojega bratranca, ki je Avstralka in bi se rada naučila vsaj malo po slovensko, ker bomo v dveh letih vsi skupaj prišli na obisk v rojstni kraj. SLAVKO PRINČIČ
AVSTRALIJA

Zakaj staro?

Čeravno prihaja precej pozno, Rodno grudo rada prebiram prav od začetka do konca. Objavljate veliko slik starodavnih kmetij in kozolcev, tega je preveč. Tukaj Amerikanci ne vedo, čemu služijo kozolci. Pokažite lepe enodružinske hiše in druge nove objekte, ki jih imate vseh sort. Tu nas zanima, kaj je novega. Staro naj gre v pozabljenje. To so časi, ko se svet spreminja. Vse stremi po novem, modernem. Kaj bi rekli moji starši, ko bi še živeli? Naša hiša je v hribu, samo s košem smo prišli do nje. Zdaj dobim sliko, ko stoji pred hišo avto! Kakšen napredek!

LOUISE MOČNIK
CLEVELAND, OHIO, ZDA

Kaj mi je najbolj pri srcu

Sporočam vam, da mi je v juliju 1974 umrl moj mož Baldomir Cvetrežnik. Zaradi zadržkov in drugih neprijetnih dogodkov se oglašam šele zdaj. Zahvaljujem se vam za vse novice, slike in drugo, kar pregledujemo v Rodni grudi in koledarju. Omenim naj vam, kaj mi je najbolj pri srcu:

Novo mesto — kjer sem preživela od 1915 do 1921 kot begunka.

Kobarid — tam sem živela večji del svojih počitnic pri babici, ki je živela na trgu, kjer so odkrili spomenik Simonu Gregorčiču.

Skalnica — tam je bil rojen moj dedek, ki je bil stric Vinka Vodopivca.

Veliko pozdravov pošiljam Kristjanu Bavdažu iz Kanala. Je bil možev in moj pri-

jatelj. Oba z možem sva bila rojena v Avčah pri Kanalu.

MARA MAKAROVIC, POR. CVETREŽNIK
SANTA LUCIA DEL ESTE, URUGVAJ

Srnjak

Nekaj besed o Rodni grudi: zelo sem vesela, kadar jo prejmem, čeprav prihaja malo pozno. Tako kljub vsemu lahko sledim novicam, razvoju in zanimivim dogodkom po svetu. To je res najboljši ideal, ki nas povezuje s slovensko besedo daleč po širnem svetu. Zanimive so tudi pokrajinske slike, ki živo predstavljajo našo rodno zemljo. Zelo bi želela, da bi kdaj pogledali tudi tja čez Kurešček, ki vam je gotovo znan. Tam gori na hribečku stoji vas Srnjak, ki ima menda ime po srnah, saj se iz otroških let spomnim, da so tja hodili Ljubljanci na jago. Do vasi je nekoliko težavna pot, ko pa prideš gor, se ti odpre čudovit razgled na vse strani. Posebno lepo je v maju, ko cvete drevje.

MARY ŽNIDARŠIČ
WILLOWICK, OHIO, ZDA

Slavnostni obiski

Že zdavnaj sem se vam bil namenil pisati o slavnostnih obiskih iz domovine, ki smo jih imeli v zadnjih mesecih. Jeseni prejšnje leto so nas obiskali tudi v Londonu Zadovoljni Kranjci. Mnogi smo si od ginjenosti brisali oči, ko so zadoneli mehki glasovi Branke Stergar, Stojana Veneta in Staneta Mancinija. Tudi Marjan Roblek je z duhovitim humorjem in na prisrčen način izročil pozdrave iz domovine. Skoraj v istem času se je mudil med nami tudi ljubljanski pomožni škof Stanko Lenič, ki nas je prav tako pričel, da doma še niste pozabili na nas. V nedeljo 15. decembra smo si lahko ogledali slovenski film »Cvetje v jeseni«. Za mnoge od nas je bila to enkratna priložnost, da si ogledajo originalen slovenski film. Upamo, da bomo še kdaj deležni takih kulturnih predstav. Konec januarja pa je bil med nami ansambel Otavija Brajka, ki nas je prav tako navdušil. Zdaj že težko pričakujemo ansambel Lojzeta Slaka, ki gostuje pri nas 18. maja. Poleg vseh teh prireditev, smo imeli še precej družabnih prireditev. Med drugim nam je 6. aprila pevski zbor Talenti pripravil lep program, mene pa je še posebej osvojila pesem »Moja dežela«. Da smo Slovenci v Londonu in okolici deležni teh prireditev, je sad prijateljskega sodelovanja med Kanadsko-slovensko skupino za kulturne izmenjave in neutrudnim in požrtvovalnim delom odbora našega društva pod predsedstvom Jožeta Zadela in Mirka Hrovata, Tonyja Kobala, Romana Trglavčnika ter Vlada Krajnika. Vsem se v imenu skupine članov prav lepo zahvaljujem v upanju, da bodo vztrajali pri tem plemenitem delu.

FRANK JEMEC
LONDON, ONTARIO, KANADA

Urednik vam

Prihajanja

Ne morem si kaj, da bi ne priznal, da se naši stiki z rojaki po svetu še posebno okrepijo v poletnem času. Tedaj pisma zamenjajo stiski rok, radostni vzkliki, pomenki v ožjem ali širšem krogu. To je čas obiskov naših ljudi, ki živijo raztreseni po vsem svetu. Obiskov, ki so predvsem namenjeni sorodnikom, pogosto pa tudi le rojstnemu kraju in domovini v celoti. In predstavniki domovine smo tudi mi, naša revija in sama matica. Mnogi sprejemajo našo revijo kot drago pismo iz domovine, jo iskreno preberejo, le težko pa se sami pripravijo k pisanju. Veliko raje vse povedo ustmeno, osebno, zato v tem času izvemo tudi veliko stvari, ki jih v pismih ne bi nikoli.

Ena od priložnosti, da se v tem času srečamo z večjim številom naših rojakov, so tudi izseljenski pikniki in srečanja. Skoraj vsa srečanja, ki jih omenjam, so si pridobila že lepo tradicijo, in tisti, ki se redno vračajo v domovino, so nanje že kar navajeni. Vsi dobro vedo, da je na teh srečanjih vedno priložnost za vedro razpoloženje in tudi za to, da se pogovorijo, si »izmenjajo izkušnje« z rojaki iz drugih dežel.

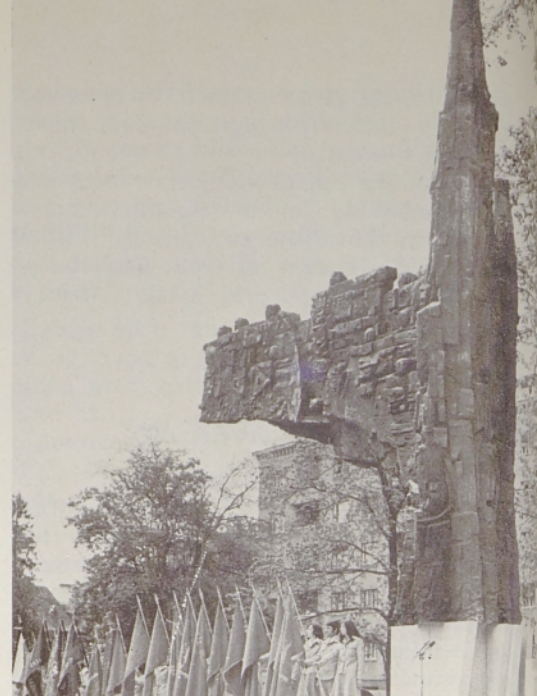
Prva letošnja prireditev, ki je v večjem številu privabila tudi naše izseljence, je bila letošnja ljubljanska kmečka ohcet, na kateri se je letos prvikrat poročil tudi izseljenski par iz Kanade, veliko naših misli pa je že posvečenih letošnjemu tradicionalnemu — letos že dvajsetemu! — izseljenskemu pikniku v Škofji Loki, za katerega skoraj ni potrebno omenjati datuma. 4. julij je dan, ki ga ponosno proslavljamo v Jugoslaviji kot dan borcev narodnoosvobodilne vojne, v ZDA pa kot dan neodvisnosti. Dan kot nalašč za prijetne piknike v naravi. In kdorkoli je kdaj bil v Škofji Loki, ve, da se tega lepega srečanja resnično ne splača zamuditi. Veselo in prijetno je tudi na manjšem pikniku v Kamniški Bistrici, letos se bomo zbrali 19. julija, istega dne pa se bodo zbrali tudi primorski rojaki v grajski kleti na Kromberku pri Novi Gorici. Naši prekmurski rojaki, ki bodo tudi letos v velikem številu pohiteli v svojo gostoljubno deželico, se bodo 22. julija zbrali na športnem letališču v Rakičanu pri Murski Soboti, kjer si bodo domače kraje lahko ogledali tudi iz zraka.

O vseh teh naših srečanjih bomo na kratko poročali v prihodnjih številkah, vabimo pa vas, da se med počitnicami tudi osebno oglasite v naših prostorih v Ljubljani.

JOŽE PREŠEREN

Pogled na novi Trg revolucije med veličastno proslavo 30-letnice osvoboditve in zmage nad fašizmom. Na levi je novi spomenik revolucije
Foto: Janez Zrnc

Spomenik, ki ga je akademski kipar Drago Tršar imenoval »Drvo revolucije«

Ešalon slovenske teritorialne obrambe na letošnji paradi v Beogradu, ki je bila prirejena v počastitev obletnice zmage (zgoraj). Naši izurjeni vojaki so na paradi vodili težke vlačilce — goseničarje s protiletalskimi topovi. Tribuno je v istem hipu preletela skupina helikopterjev

Foto: Joco Žnidaršič

V središču Ljubljane so ob letošnjih proslavah osvoboditve odkrili tudi spomenik Francetu Rozmanu-Stanetu, komandantu slovenskih partizanskih enot

na kratko

Veliki dnevi miru in svobode

Vsa Slovenija in Jugoslavija je svečano proslavila tridesetletnico osvoboditve in zmage nad fašizmom. Številne proslave bodo vse leto še v mnogih krajih po naši domovini. Posebej slovesno je obletnico zmage proslavilo naše glavno mesto Ljubljana, kjer so v ožjem središču odkrili spomenik narodnemu heroju Francu Rozmanu-Stanetu, komandantu slovenske partizanske vojske. V soboto, 10. maja, pa se je na novem trgu revolucije v Ljubljani zbrala množica okrog 100.000 ljudi na osrednji slovenski proslavi obletnice osvoboditve. Na tej proslavi so ob zvokih slovenske himne Naprej zastave slave odkrili tudi veličastni spomenik revolucije.

Slavnostni govornik na tej osrednji proslavi v Ljubljani je bil predsednik predsedstva SR Slovenije Sergej Kraigher, ki je v svojem govoru med drugim poudaril: »Za delavski razred in delovne ljudi jugoslovanskih narodov in narodnosti in še posebej za nas Slovence pomeni 30-letnica zmage obenem 30-letnico zmage oboženega dela socialistične revolucije. Osvobodili in zedenili smo Slovenijo in na vsem slovenskem ozemlju, od Prekmurja do Slovenskega Primorja in Trsta, pa od Slovenske Benečije do Koroške, so delavski razred in vsi delovni ljudje, antifašisti in patrioti, združeni v Osvobodilni fronti in z drugimi narodi in narodnostmi Jugoslavije, pod vodstvom Komunistične partije vzpostavili oblast delavskega razreda in vseh delovnih ljudi.«

John Blatnik v Jugoslaviji

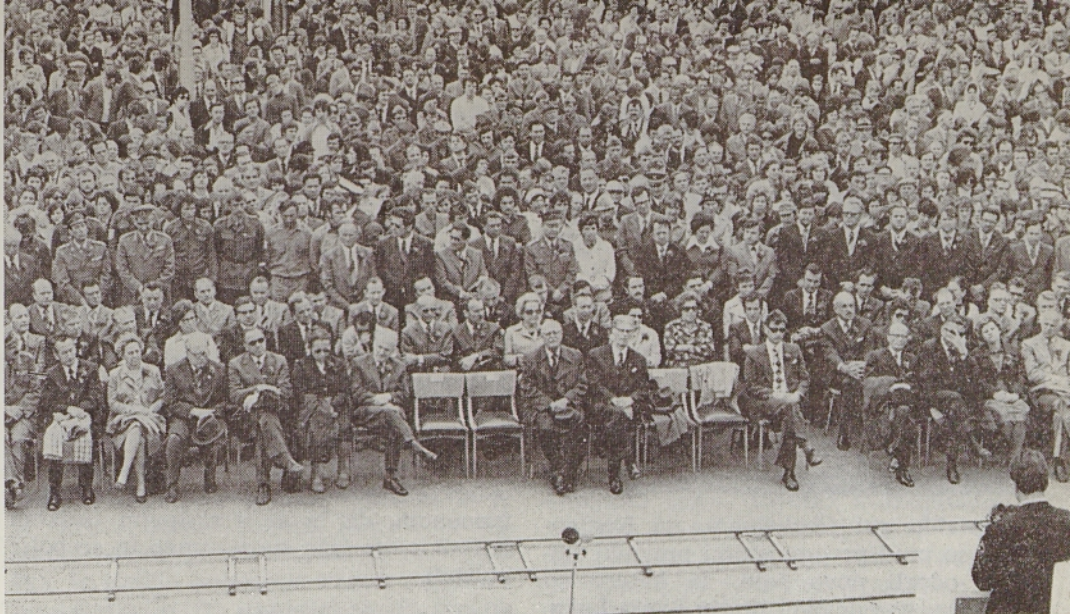
Proslav 30-letnice osvoboditve v Beogradu se je udeležil tudi dolgoletni član ameriškega kongresa in vodja ameriške vojaške misije pri narodnoosvobodilni vojski John Blatnik. Predsedniku Titu je John Blatnik izročil tudi poslanico ameriškega predsednika Geralda Forda.

Po proslavah je John Blatnik obiskal tudi Slovenijo, kjer si je v Krškem ogledal gradbišče naše prve jedrske elektrarne, v Ljubljani pa je obiskal muzej narodnoosvobodilne borbe, se pogovarjal s številnimi našimi vidnimi javnimi delavci ter obiskal svoje sorodnike v Loški dolini in na Dolenjskem.

John Blatnik je v Ljubljani obiskal tudi sedež Slovenske izseljenske matice, kjer se je pogovarjal s predsednikom Dragom Seligerjem in drugimi člani matice. Obljubil je, da bo popisal svoje spomine na bivanje v Jugoslaviji med narodnoosvobodilno vojno; objavili jih bomo v Slovenskem koledarju za leto 1976.

Avstrija se izmika bistvu

Odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo so se po izmenjavi zadnjih not — ob dvajsetletnici podpisa avstrijske državne pogodbe — še zaostriili. Avstrija je v celoti za-

V Ajdovščini je bila velika proslava ob 30-letnici ustanovitve prve slovenske vlade. Na proslavi je govoril predsednik sedanje slovenske vlade Andrej Marinc

S pesmijo na ustih so tudi letos krenili na 10 kilometrov dolgo pot po poteh tovarštva in spominov Ljubljane številni ljudje iz vse Slovenije. Letošnja udeležba je bila rekordna — pohoda se je udeležilo prek 100.000 ljudi

vrnila naša stališča glede izpolnjevanja določil 7. člena avstrijske državne pogodbe s tem, da se je izognila bistvu in skuša obrniti pozornost na druga, obrobna dogajanja. Vse to dokazuje, da na Dunaju očitno nimajo iskrenega namena in pripravljenosti, da bi rešili vprašanja, za katera se v zaščiti naših narodnostnih manjšin v Avstriji zavzema Jugoslavija. Ob obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe sta izročili avstrijski vladi poseben memorandum tudi osrednji organizaciji koroških Slovencev.

Proslavili bodo 30. obletnico osvoboditve Jugoslavije

Jugoslovansko rudarsko društvo Jadran v Freyming-Merlebachu je v soboto, 17. maja v rudniški dvorani na šahtu 5 priredilo majsko cvetlično veselico. Vsak obiskovalec je prejel šopek majskih cvetic. Najbolj privlačna točka prireditve je

bila izvolitev letošnje lepote Jadrana ter njenih dveh častnih družic. V nedeljo, 22. junija bo društvo Jadran priredilo veliko družabno zabavo združeno s proslavo 30. obletnice osvoboditve Jugoslavije in obenem tudi Francije. Na proslavi bo pevski zbor društva Jadran zapel več partizanskih pesmi, na programu bodo tudi prigodne recitacije in drugo. Na proslavo bodo povabili tudi druga jugoslovanska društva ter predstavnike javnega življenja Francije in jugoslovanskega poslaništva.

V Celju je bil v dneh od 29. maja do 1. junija mladinski pevski festival, ki so se ga udeležili poleg domačih tudi mladinski pevski zbori iz tujine. Na mednarodnem tekmovanju mladinskih pevskih zborov, ki je bilo zadnji majski dan, so nastopili zbori iz Holandije, Italije, Francije, Češkoslovaške, Madžarske, Bolgarije, Litve in Poljske ter najboljši jugoslovanski zbori.

po domačih krajih

V Šentvidu pri Grobelnem, na Kozjanskem, so pred prvomajskimi prazniki slovesno odprli novo šolo, za katero so zbrali sredstva delovni ljudje Banja Luke. Ključne nove šole so slovesno izročili šolarjem iz Šentvida šolarji iz Banja Luke. Občani Banja Luke so se takoj po potresu na Kozjanskem odločili, da bodo pomagali. V treh mesecih so s samopriskom, ki je znašal en in pol odstotka od osebnega dohodka, zbrali skoraj pet milijonov dinarjev. Ker je nova šola veljala le dobre štiri in pol milijona dinarjev, so za ostali denar učencem uredili tudi manjšo knjižnico ter šolo opremili z vsemi učnimi pripomočki.

V Ljubljani so konec aprila na Poljanski cesti izročili namenu nov sodoben dom za upokoence. Ta ima šest nadstropij z eno in dvopostelnimi sobami, v katerih si bo uredilo bivanje 130 upokoencev. Za gradnjo doma je prispeval 18.150.000 din sklad za invalidsko in pokojninsko zavarovanje, 8.990.000 din pa občina Center. V kratkem napovedujejo gradnjo doma za ostarele v Šiški, zatem pa še za Bežigradom.

V Kamnici pri Mariboru so ob občinskem prazniku odprli novo šolo, ki so jo zgradili s samopriskom mariborskih občanov. Tako je Kamnica po dolgih 107 letih dobila moderno šolo, ki ima 18 učilnic, telovadnico, knjižnico, čitalnico in sodobno kuhinjo z jedilnico. Šola je zelo primerna za postopen prehod na celodnevno šolanje.

V Mariboru so se aprila zbrali predstavniki esperantskih društev iz raznih evropskih držav. Na svoji letni skupščini so proslavili 50-letnico, odkar je Zamenhof osnoval mednarodni jezik — esperanto z namenom, da bi se s skupnim jezikom narodi sveta laže sporazumeli in se bolje zbližali.

V Šempetru pri Gorici so v bolnišnici dr. Franca Derganca odprli več oddelkov za specializirano zdravljenje in zgodnje ugotavljanje raznih bolezni. V preurejenih prostorih nekdanjega Coroninijevega gradu, ki sodi v sklop bolnišnice, so odprli tudi oddelek za dializo — umetne ledvice.

Ob Kolpi pri Vinici med Solčjim selom in Učakovci bo v prihodnjih letih zraslo naselje miru. Ta zamisel je vznikla že pred leti. Dogovorili so se, da bo republiška konferenca klubov Organizacije združenih narodov v celoti podprla Viničane. S skupnimi močmi bodo zgrajene hišice, vsaka v značilnem slogu posameznih držav. Domačini so dolžni preskrbeti prostor in zemljišče, načrte in vse ostalo, kar je potrebno v tej akciji, pa bo prevzela republiška konferenca klubov Organizacije združenih narodov. Vse kaže, da bodo načrti za naselje miru pri Vinici narejeni že letos, z gradnjo pa naj bi začeli prihodnje leto.

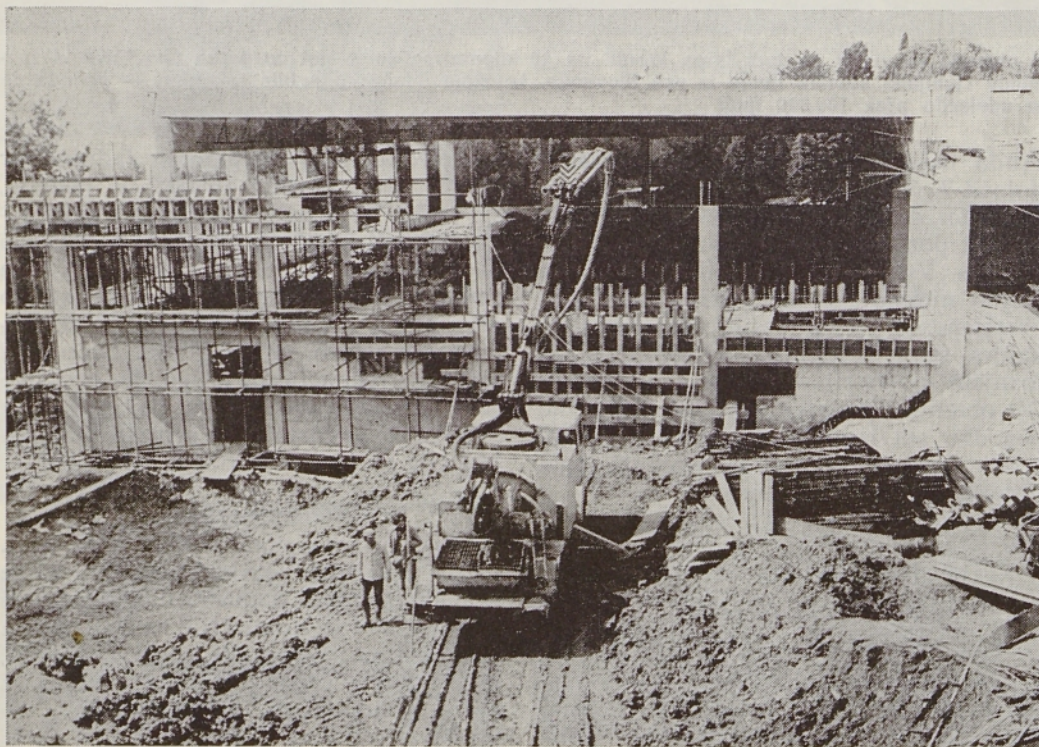

Na letošnjem tekmovanju v smučarskih skokih smo opazili tudi naše stare znanke — par, ki izseljence sprejema na letališču Brnik, in prekmurskega rojaka Štefana Novaka, ki je tekmovalcem podaril ročno izrezljane prekmurske štorke.

V Pristavi pri Podčetrtku se je 24. aprila prvič v letošnjem šolskem letu spet oglasil šolski zvonec. Blizu sto šolarjev, ki so prejšnje mesece gostovali v osnovni šoli v Podčetrtku, bo odslej nadaljevalo pouk v novi, sodobno opremljeni šoli, zgrajeni s sredstvi, katere so zbrali delovni ljudje 24 mariborskih podjetij v akciji solidarnosti mariborske občine z občani Kozjansekega, ki jih je lani junija prizadel potres. Slovesno otvoritev nove šole so domačini povezali s praznikom občine Maribor in počastitvijo 30-letnice osvoboditve.

V Kropi so praznovali žebjarji. Letos 1. maja se je izteklo 8. leto, ko so v Kropi ustanovili prvo zadrugo za žebljarsko obrt in druge izdelke iz železa. Že naslednji dan je začelo delati ob žarečih vigenjih prvih 47 delavcev. Leta 1939 se je zadruga preimenovala v tovarno vijakov Plamen. Med zadnjo vojno je delo v tovarni skoraj zastalo. Vsak peti kovinar Plamena je žrtvoval svoje življenje za svobodo. Po vojni je bila tovarna obnovljena. Danes dela v njej blizu 500 kovinarjev, ki nameenjajo letos izdelati blizu 9000 ton vijakov in matic v vrednosti 50 milijonov dinarjev. Nad polovico izdelkov bo šlo v izvoz. Ob jubileju so odprli v Kovaškem muzeju razstavo mojstra umetnega kovaštva Jožeta Bertona. Na slavnostni seji so podelili priznanja najstarejšim delavcem. Prvega maja pa so imeli družabno srečanje člani kolektiva, njihove družine in upokoenci.

V Ljubljani so v eni najstarejših ljubljanskih tovarn, v Tobačni tovarni, kjer je zaposlenih 400 delavk, 26. aprila za vselej ukinili nočno delo za ženske. Nočno delo so v tovarni uvedli leta 1957. V zad-

V Strunjanu razširjajo počitniški dom slovenskih vojaških vojnih invalidov. V domu bo tudi bazen, savna in rekreacijski prostori
Foto: Janez Klemenčič

njih letih je delalo v nočnih izmenah le še 150 delavk, toda zdaj, ko so z novimi, več deset milijonskimi investicijami modernizirali svojo strojno opremo, so se odločili za ukinitve nočnega dela.

V Cerknici gradi znana tovarna pohištva Brest nov obrat, v katerem bodo izdelovali iverne plošče za lastne potrebe, deloma pa tudi za druge tovarne pohištva v Sloveniji. V novi tovarni bodo letno izdelali za dvesto milijonov dinarjev ivernih plošč, ki postajajo v naši pohištveni industriji vse bolj iskane. Lani smo v Jugoslaviji uvozili 135.000 kubičnih metrov teh plošč. Skoraj polovica teh so porabile tovarne pohištva v Sloveniji. V Brestu so se pred leti odločili, da bodo zgradili lastno tovarno za izdelavo ivernih plošč.

Šolska torba pri 6. letu

Ponekod v svetu si otroci že pri petih letih zadenejo šolsko torbo na ramena, drugod pri šestih, pri nas pa pri sedmih letih. Dolgo je veljalo, da ni dobro otroka prezgodaj iztrgati iz otroštva oziroma od igre, zdaj pa so strokovnjaki povsem drugačnega mnenja. Tako so zdaj na republiškem zavodu za šolstvo v Ljubljani začeli razmišljati, kako bi šolska vrata odprli že za otročaje v starosti šest let. To je šele zamisel, o kateri bo še nekaj časa tekla beseda, saj ne gre, da bi jo uresničili kar čez noč.

— Kakšni so razlogi, ki govorijo v prid kratkosrajčnikom, ki naj bi si leto prej kot doslej zadali šolsko torbo na ramena? »Razlogov je več. Predvsem so otroci v obdobju od treh do sedmih letih mnogo bolj sposobni, kot si mi sicer mislimo. To je čas, ko si otroci gradijo osnovo za svojo bodočo osebnost. So prožni in dojemljivi in škoda je, da tega časa bolj ne izkoriščamo za izobraževanje,« je dejal Miro Lužnik z Zavoda za šolstvo SRS. Vprašali smo vrsto strokovnjakov od šolskih psihologov, učiteljev, zdravnikov do univerzitetnih profesorjev in vsi se strinjajo, da s tem ko otroke pošiljamo s sedmim letom v šolo, marsikaj zamujamo. Novi sistem bi zahteval spremembo učnih programov; hkrati pa bi odprli vprašanje, ali naj šola traja osem ali deset let. Uresničitev zamisli tudi ne bo poceni, saj bo to pomenilo, da bodo morali prvo leto vpisati 28 do 29.000 otrok več v prvi razred in ta »višek« bo trajal eno celo osnovnošolsko generacijo.

Tako naj bi v Sloveniji v nekaj letih povsem spremenili dosedanja šolski sistem. Zamisel bo zlasti dobrodošla za tiste otroke, ki so zapostavljeni, ker živijo na kmetih, in tiste, ki sicer živijo v mestih, vendar jih doma zanemarjajo. Če bi vse otroke zajeli v male šole že s petim letom in s šestim letom potem v prvi razred osnovne šole, bi uresničili ustavno pravico, po kateri imajo vsi otroci enake možnosti za svoj razvoj.

A. PODBEVŠEK

Naši na Koroškem

Časten delež Slovencev v borbi za svobodo

V nedeljo 13. aprila se je zbralo več sto ljudi v Škocjanu na spominski svečanosti ob 30-letnici smrti domačinov — žrtev nacizma, da se poklonijo spominu vseh številnih žrtev, ki so jih dali koroški Slovenci v boju proti nasilju, za boljše življenje v svobodi in enakopravnosti. Uvodni maši za žrtve nasilja, ki jo je daroval domači župnik Koglek ob asistenci rebrškega komendatorja dr. Turnška, je sledilo polaganje vencev ob križu pred cerkvijo. Ob žalostinkah, ki sta jih zapela moški in mešani pevski zbor, so položili vence predstavniki Slovenskega prosvetnega društva »Vinko Poljanec« iz Škocjana in Slovenskega prosvetnega društva »Danica« iz Št. Vida v Podjuni, jugoslovanskega generalnega konzulata iz Celovca, Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Zveze koroških partizanov.

Osrednji del svečanosti je bil v farni dvorani, ki so jo udeleženci napolnili do zadnjega. Med njimi so bili tudi svojci žrtev, jugoslovanski generalni konzul Bojan Lubej, predstavniki narodnih organizacij koroških Slovencev ter Zveze avstrijskih borcev odporiškega gibanja. Med številnimi govorniki na svečanosti je bil tudi predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Tischler. Govoril je o žrtvah, ki jih je od koroških Slovencev terjalo nacistično nasilje. Prvi od teh je bil škocjanski župnik Poljanec, kateremu so sledili številni rojaki, ki so trpeli in umirali v zaporih in taboriščih, do tistih, ki so izgubili življenje v oboroženem odporu. »Naša dolžnost je,« je dejal dr. Tischler, »da se spominjamo vseh tistih, ki so s svojim življenjem branili, kar je naše — našo zemljo, naš jezik. Povedati pa moramo to tudi mladini, da bodo tudi bodoči rodovi vedeli, kaj se je dogajalo v naši deželi in da bodo znali braniti pridobitve tega boja in teh žrtev.«

Rožanska ljudska pesem v Bilčovsu

V nedeljo 13. aprila je v Bilčovsu gostoval šentjakobski pevski zbor »Rož«. Mladi mešani pevski zbor je pod vodstvom svojega prizadevnega pevovodje Milisavljeviča ubrano zapel vrsto starih prelepih rožanskih ljudskih pesmi, ki so navdušile številne obiskovalce. Tudi oba napovedovalca, ki sta se izkazala kot izvrstna humorista, sta bila vsem zelo všeč. Podpredsednik Slovenskega prosvetnega društva iz Bilčovsa, ki je pozdravil drage goste, je v svojem govoru med

drugim povedal, da so bili šentjakobčani prvi, ki so leta 1912 nastopili v Bilčovsu na novem odru z igro »Tri sestre«. Takratni govornik šentjakobčanov je bil mladi kaplan, sedanji starosta slovenskih duhovnikov župnik Vauti iz Sel.

Gostovanje Šentvidčanov v Pliberku

Slovensko prosvetno društvo »Edinost« v Pliberku je v zadnjem času priredilo vrsto kulturnih prireditev, na katerih so nastopili sami, oziroma s skupinami sosednjih društev. Posebej so se uveljavili na pevskem področju, zelo uspešna pa je v zadnjem času tudi dramska skupina »Oder 73«, ki ima za seboj že precej uspešnih gostovanj v okoliških krajih. Zdaj pa se pripravljajo na tekmovanje dramskih skupin v Mariboru. V aprilu je društvo povabilo na gostovanje pevce in trio Korotan Slovenskega prosvetnega društva »Danica« iz Št. Vida v Podjuni. Ti so nastopili s spevoigro »Vasovalci« ter s programom narodno zabavnih pesmi in viž pod vodstvom prizadevnega kulturnega delavca Hanzija Kežarja, ki je pri šentviškem društvu režiser, zborovodja, organizator prireditev in celo aranžer skladb za svoj ansambel.

Proslava 1. maja v Celovcu

Klub jugoslovanskih delavcev na Koroškem »Triglav« je priredil v nedeljo 27. aprila ob pomoči deželnega odbora avstrijskih sindikatov, delavske zbornice Koroške in republiškega odbora sindikatov Bosne in Hercegovine zelo uspelo proslavo 1. maja — praznika dela.

Proslave so se udeležili številni naši delavci, ki so zaposleni na avstrijskem Koroškem, predsednik kluba »Triglav« Aleksander Konec pa je na prireditvi pozdravil tudi številne častne gose.

Tretji kulturni festival

Slovensko kulturno društvo v Globasnici je priredilo v dnevih od 1. do 4. maja pri šoštarju v Globasnici tretji kulturni festival, s katerim so počastili 30-letnico konca druge svetovne vojne in 20-letnico podpisa državne pogodbe. V štirih dnevih so se zvrstile pestre kulturne prireditve, na katerih so sodelovali: dramska skupina SKD Globasnica, ansambel Toneta Kmetca in Ptujski kvintet, lutkovna sekcija DPD Svobode iz Ptuja, folklorna skupina OSS iz Nedelišča na Hrvaškem, Oder 73, mešani pevski zbor »Peca« SKD Globasnica, moški pevski zbor »Franc Leder Lesičjak«, SPD Edinost iz Štebna in mladinski folklorni skupini iz Preddvora in Globasnice. Na plesni zabavi 4. maja zvečer pa so igrali »Fantje iz Podjune«.

Kaj je pokazalo četrletje

Rezultati gospodarjenja v prvem četrletju vsakega leta so zmeraj nekakšen barometer, ki pokaže, kako nam bo do konca leta uspelo uresničiti vse zastavljene razvojne naloge. Hkrati so gospodarska gibanja prvih treh mesecev vsakikrat tudi svojevrsten signal, ki nas opozarja na to, čemu bo pri gospodarjenju v naslednjih devetih mesecih potrebno posvečati največ pozornosti, kaj bo potrebno pospeševati in kaj zavirati, da bi na koncu dosegli takšne seštevke, kakršne smo si bili za tisto leto predvideli v planih in programih.

V resoluciji o družbenoekonomskem razvoju v letu 1975 smo si kot eno glavnih nalog zastavili dinamičen razvoj gospodarstva. Zato je po končanem prvem trimesečju postalo predmet razprav in analiz v prvi vrsti vprašanje, kako nam uspeva obvladovati tiste dejavnosti, ki so v najtesnejši zvezi z razvojno dinamiko gospodarstva.

Sem sodi najprej rast proizvodnje. Za leto lahko letošnje prvo četrletje zapišemo nekatere ugodne rezultate. Za industrijsko proizvodnjo je tako, na primer, videti, da je bila letos marca v Sloveniji za devet odstotkov večja kot marca lani ali za 6,1 odstotka večja kot februarja letos. Takšen njen porast je celo za odstotek večji od predvidenega. Seveda pa je v poprečnih devetih odstotkih porasta celotne industrijske proizvodnje v primerjavi z lanskim marcem veliko različnih odstotkov za posamezne indu-

strijske veje. V nekaterih od teh so letos marca naredili celo precej manj kot lani v istem času (npr. v naftni industriji, v barvasti metalurgiji, v grafični industriji itd.), v nekaterih pa veliko več (v kovinski, tekstilni, usnjarsko obutveni industriji, v rudarstvu itd.).

V industriji, ki je bila tedaj, če jo vzamemo kot celoto, v dokajšnjem porastu, se je od lanskega do letošnjega marca tudi močno povečalo število zaposlenih: za 5,45 odstotka ali za 16.541 delavcev. Med letošnjim februarjem in marcem pa je industrija zaposlila 932 delavcev, kar predstavlja povečanje števila zaposlenih v njej za 0,3 odstotka. Tako je bilo marca v slovenski industriji skupaj 320.425 zaposlenih, to pa je nekako polovica vseh zaposlenih v Sloveniji v družbenem sektorju gospodarstva.

Vendar je rast industrijske proizvodnje ali proizvodnje nasploh prešibak pokazatelj gospodarskega stanja. V Sloveniji v letošnjih prvih treh mesecih. Za odgovor na vprašanje, kakšno dinamiko gospodarske rasti nam uspeva uresničevati, si je potrebno ogledati vsaj še troje: zunanjo trgovino, notranjo porabo in področje cen.

Za zunanjetrgovinska gibanja lahko ugotovimo, da v letošnjem prvem trimesečju niso bila ugodna. Zastavili smo si bili namreč nalogo, da moramo letos izvoz povečati za deset odstotkov, uvoz pa le za štiri odstotke. Izvoz predstavlja namreč poleg na-

ložb tisti vzvod, ki naj bi pospeševal dinamiko našega gospodarstva, pa smo zato predvideli zanj močan porast. Po drugi strani pa smo si zastavili nalogo, da mora uvoz za njim močno zaostajati, kar naj bi prispevalo k izboljšanju naše zunanjetrgovinske bilance. Uvoz nam je sicer uspelo zmanjšati za deset odstotkov, toda ob tem nam ni uspelo povečati izvoza, marveč se je le-ta celo zmanjšal za deset odstotkov. Podatki o zunanjetrgovinskih gibanjih za prve tri mesece sicer ne kažejo dovolj celovite podobe, saj mora v naslednjih mesecih z realizacijo sklenjenih pogodb s tujimi partnerji priti do povečane izvoza. Kljub temu pa jih je mogoče upoštevati kot pomembno opozorilo.

V zvezi z izvozom velja zapisati še dvoje. Prvič to, da so na njegov zastoj v letošnjem prvem trimesečju vplivala zlasti naša notranja gospodarska gibanja s porastom cen in inflacije. Hkrati je opažati, da je naše gospodarstvo še zmerom močno obremenjeno z visokimi družbenimi dajatvami in da za izvoz tudi nima dovolj spodbud ki jih bodo morali prinesiti ustrezni ukrepi. Drugo, kar gre še zapisati o izvozu, pa je to, da beležimo v letošnjih prvih treh mesecih povečanje izvoza v Združene države Amerike, v države v razvoju in vzhodno evropske socialistične države. Takšna sprememba v strukturi našega izvoza je zanimiva zlasti zaradi naše poprejšnje izredno močne navezanosti na trge držav evropske gospodarske skupnosti.

Poleg naraščajočih cen predstavljajo hud problem tudi naložbe, za katere smo predvideli, da bodo letos predstavljale močnega spodbudnika gospodarske rasti. Če je njihova vloga v letošnjem gospodarjenju takšna, bi tedaj morale biti, vsaj na prvi pogled bi lahko trdili tako, čim večje. Vendar problema ne povzroča to, da namenjamo zanje premalo sredstev, marveč prav obratno, da so se marsikje prehudo razbohotile. Tako lahko pri njih opazimo zlasti troje. Prvič, čezmerno rast vlaganja v dejavnosti, ki ne sodijo med prioritete naloge, in zato zaostajanje na področju prioritarnih dejavnosti. Drugič, močno investicijsko aktivnost tam, kjer za naložbe ni dovolj kritja. In tretjič, vlaganje v dejavnosti, ki že na prejšnje kažejo, da bodo nerentabilne.

Marsikje je tedaj opaziti prenapete investicijske programe in želje po investiranju, ki presegajo gmotne možnosti za to. Stegovanje od tam dalje, do koder seže odeja, kot bi temu mogli reči, pa je lahko izredno škodljivo, saj se s tem pospešuje inflacija, slabša likvidnost gospodarstva ter predstavlja to pritisk tudi neposredno na blaginjo prebivalstva.

Spričo vsega tega bo za investicijsko politiko za naslednjih devet mesecev torej potrebno najti pravi pot v okviru finančnih možnosti. Brzdati bo potrebno investicijsko željo tam, kjer zanjo ni finančnega kritja, in podpirati vlaganje v tisto, kar je za gospodarstvo najbolj potrebno, torej v tiste dejavnosti, v katerih je v prejšnjih letih prišlo do zaostajanja: v infrastrukturo (energetiko, promet, vodno gospodarstvo), surovinsko osnovo, v nekatere industrijske veje in drugo.

Naloge, ki smo si jih začrtali za letošnje leto in o katerih uresničevanju so po prvih treh mesecih na voljo nekateri opozorilni podatki, pa bo mogoče dosledno izpolniti le z racionalnim in dobro organiziranim gospodarjenjem. To pa bo mogoče le ob povečani samoupravni organiziranosti združenega dela, ki bo moralo tokove gospodarskega dogajanja čvrsto držati v svojih rokah in nanje vplivati s samoupravnimi odločitvami, ki so mu na voljo.

Zgornje Gorje pri Bledu

Foto: Ančka Tomšič

J. O.

Naši ribiči bodo šli na Atlantik

Jugoslavija premore več kot dva tisoč kilometrov močno razčlenjene morske obale in veliko tradicije v ribolovu. Kljub temu pa smo sčasoma za številnimi drugimi obmorskimi državami zaostali tako po količini ulovljenih rib kot tudi po porabi ribjega mesa na prebivalca.

Jugoslovanski ribiči tako ulovijo na leto le po 25 do 30 tisoč ton rib, toliko pa so jih ulovili že pred tridesetimi leti. Takrat je to, seveda, v svetovnem merilu predstavljalo še veliko več, kot predstavlja danes, in pred tremi desetletji smo si bili po ulovu rib enaki, na primer, s Poljsko. Toda Poljaki so v omenjenih treh desetletjih v ribolovu napredovali toliko, da njihovo ribiško ladjevje nalovi zdaj na leto tudi po 600 tisoč ton rib, kar je okrog dvajsetkrat toliko, kot premore naše ribištvo. In Poljaki so tako postali tretja ribiška velesila na svetu, medtem ko smo mi zaostali daleč zadaj.

Zaostali smo tudi po porabi ribjega mesa. Medtem ko Skandinavci, Angleži in drugi porabijo po več kot 20 kilogramov rib na prebivalca letno, Španci po 14, Francozi po 8 in Italijani po 6, jih porabimo v Jugoslaviji poprečno le po 2,3 kilograma, oziroma v Sloveniji po 2,7 kilograma.

Vsekakor pa je poleg vsega tega zanimivo, da izvozimo precejšnje količine ribjih konzerv. In kar je še zlasti zanimivo, je to, da premore največjega jugoslovanskega izvoznika ribjih konzerv Slovenije, čeprav ima samo štiriintrideset kilometrov morja. Ta izvoznik, podjetje »Delamaris« iz Izole, ima v svojih rokah okrog 43 odstotkov vsega jugoslovanskega izvoza rib, kar mu na leto nanese okrog pet milijonov dolarjev.

Izolski »Delamaris« ima trenutno triindvajset ribiških ladij. Njegova ribiška družina »Riba«, ki je tudi temeljna organizacija združenega dela z istim imenom, nalovi na leto okrog štiri tisoč ton rib. Vendar druga »Delamarisova« temeljna organizacija, »Iris« predela v konzerve na leto kar po 13.000 ton rib. Z drugimi besedami to pomeni, da je potrebno za predelavo, pa tudi za presno prehrano veliko rib uvažati.

Izolski ribiči imajo sicer včasih tudi kaj več ulova. Lani so, na primer, dosegli rekord in ulovili več kot 4.300 ton rib. Ulovili pa bi jih lahko tudi po šest tisoč ton, pravijo, le ko bi imeli za to dovolj velike ladje, v katerih bi lahko sproti shranjevali ulovljene ribe v hladilnike ter se jim ne bi bilo potrebno vsak dan vračati v pristanišče. Tako bi se mogli podajati veliko delj od obale in bi lahko ostali na morju tudi po teden ali dva, medtem ko se morajo zdaj vsak dan vračati na obalo, s čimer so torej vezani na ožji priobalni pas. V »Delamarisu« nameravajo zato v prihodnjih letih bolje opremiti svoje ladje ter se z njimi podajati v Sredozemlje. Pogovarjajo se tudi o sodelovanju z Libijo, poleg tega pa načrtujejo tudi poti na Atlantski ocean. Računajo, da bi z ribolovom na oceanu mogli močno povečati količine ulovljenih rib. Jugoslovanski ribiči naj bi jih tako skupaj ulovili tudi po 150 tisoč ton na leto, torej po pet do šestkrat toliko kot zdaj.

Vsega tega pa sami ne bodo zmogli, zato se naši ribiči dogovarjajo za sodelovanje s poljskimi. Predstavniki jugoslovanskega in poljskega ribiškega gospodarstva so tako že izdelali načrte o razvoju našega ribolova na Atlantskem oceanu. Po teh načrtih naj bi v naslednjih sedmih letih zgradili triindvajset ribiških in eno pomožno ladjo za ribolov v Sredozemlju in na Atlantiku.

O skupnem ribolovu v Sredozemlju in v vodah Atlantskega oceana so naši ribiči razmišljali že pred leti. Osem naših ribiških podjetij je nato ustanovilo združenje, ki zdaj skupaj s Poljaki pripravlja skupno podjetje za oceanski ribolov. Med temi podjetji je tudi »Delamaris« iz Izole,

vsako od njih pa je za uresničitev skupnega načrta pripravljeno prispevati po dva milijona novih dinarjev. To pa je še premalo, saj namesto šestnajstih, kolikor bi jih tako zbrali, potrebujejo okrog dvaindvajset milijonov dinarjev. Zato bo poleg ribiškega gospodarstva, ki več kot toliko sredstev ne premore, potrebna pri tem še pomoč širše družbene skupnosti, pravijo. Ta skupnost pa jim je doslej pomagala tudi s tem, da zdaj ni več nekaterih uvoznih in carinskih dajatev. Zvezni izvršni svet je namreč sklenil, da je uvoznih dajatev in carine oproščen uvoz pomorskih ribiških ladij, nadomestnih delov zanje ter posebne opreme za oceanski ribolov. Tudi to po svoje prispeva k boljšemu položaju naših ribičev, ki jih sicer tarejo tudi druge skrbi, na primer tiste v zvezi z izvozom. V državah, ki so članice Evropske gospodarske skupnosti, velja namreč za uvoz naših ribjih konzerv uvozna carina, ki znaša 25—30 odstotkov. Toliko ceneje morajo zato naši ribiči prodajati svoje konzerve na trge teh držav, kajti sicer na njih ne bi bili konkurenčni. Tudi zato morajo naši ribiči delati čimbolj organizirano in racionalno. Spricho tega pa jim tudi kaže čimveč rib uloviti in čimmanj uvažati.

Pa tudi sicer velja za Jugoslavijo kot obmorsko državo, da mora poživiti svoj ribolov, da bo s tem ne samo povečala svoj izvoz in zmanjšala uvoz, ki ga mora plačevati z dragocenimi devizami, marveč tudi nudila na domačem trgu čimveč ribjega mesa, ki je dragocena, bogata proteinska hrana. Ta hrana pa bi morala tudi biti veliko pogostejša na naših jedilnikih.

J. O.

Sto let Rdečega križa v Jugoslaviji

Črna gora bo letos 9. in 10. junija gostitelj osrednje proslave stoletnice Rdečega križa, pokroviteljstvo nad proslavo pa je prevzel predsednik republike Josip Broz-Tito.

Prvo društvo Rdečega križa v Jugoslaviji je bilo ustanovljeno v Cetinju leta 1875. Ideja o osnovanju te humanitarne organizacije, v svetu jo poznamo 111 let, je v Črni gori vzniknila v zelo burnem času — med vojno, ki je sledila hercegovski vstaji. Ubežniki iz Hercegovine so iskali pomoč in zatočišče v mali Črni gori, mnogo med njimi je bilo bolnikov in ranjencev. Zaradi tega se je ustanovil Odbor za pomoč ubežnikom, ranjencem in bolnikom. Odbor je kasneje, ko je črnogorska vlada podpisala ženevsko konvencijo, postal član Mednarodnega rdečega križa.

Že leto dni kasneje je bila v Srbiji ustanovljena srbska organizacija Rdečega križa, ki je prav tako kot črnogorska kasneje postala član Mednarodne humanitarne organizacije. Kasneje so se organizacije Rdečega križa osnovala tudi drugod po Jugoslaviji. Znana je vloga, ki jo je ta humanitarna organizacija odigrala med drugo svetovno vojno in že maja 1944, ko je nacionalni komite osvoboditve v Drvarju sprejel odlok o obnovitvi in pa časna pravila Društva rdečega križa Jugoslavije.

Danes je Rdeči križ Jugoslavije množična humanitarna in samoupravna družbena organizacija, ki deluje na zdravstvenem, socialnem in izobraževalnem področju. Članstvo Rdečega križa je letos doseglo število okoli 5 milijonov. Svoje uspehe in vse dosedanje delo pa seveda organizacija dolguje svojemu milijonskemu članstvu, široki mreži organizacij na terenu in še posebej številnim aktivistom in prostovoljnim sodelavcem.

Najpomembnejša manifestacija v okviru proslave stoletnega jubileja bo zasedanje Svetovne konference Rdečega križa o miru, in sicer od 11. do 13. junija v Beogradu. Konferenca, katere pobudnik je jugoslovanski Rdeči križ, bo prva take vrste v dolgotrajni zgodovini te humanitarne organizacije. Na konferenci naj bi sprejeli konkreten program akcije Rdečega križa v korist miru. Organizatorja konference sta Liga društev Rdečega križa (svetovna federacija Rdečega križa) in Rdeči križ Jugoslavije. S tem, da je jugoslovanski Rdeči križ gostitelj prve svetovne konference RK o miru, je vsekakor dano veliko priznanje tako naši humanitarni organizaciji kot tudi vlogi, ki jo ima Jugoslavija v boju za svetovni mir.

Panorama Nove Gorice

Predstavljamo vam občino Nova Gorica

Nova Gorica in Goriška nas vabi

Ko govorimo o Goriškem, imamo v mislih čudovito pokrajino, ki jo na severu varujejo visoki bregovi kraških planot, na zahodu pa predstavlja skrajni vzhodni odrastek beneško-furlanske nižine in je odprta vplivom morja. Le redko seže sem pozimi val burje ali se zakasni pomlad do marca. Enkratno doživetje nam nudi potovanje po dolini Soče, ki slovi zaradi modro-zelene barve in čiste vode, kot ena najlepših rek v Evropi. Pred očmi se nam vrste čudoviti pejsaži, od zasneženih gora do prijaznih gričev, na katerih uspeva vinska trta in sredozemsko rastlinje. Goriška ravnina se ponaša z blago sredozemsko klimo, zato je tu poleg vinogradništva razvito tudi sadjarstvo. Kaj bi bila Goriška brez Goriških brd, ki slovijo kot najlepši predel tega dela Slovenije z obilnim soncem v vseh letnih časih in z edinstvenim pomladnim zelenjem in cvetjem. Kdo izmed sladokuscev ne pozna tradicionalnega pravnika češenj, kdo izmed prijateljev dobre vinske kapljice ni okusil priznanih vin, kot so merlot, rebula, tokaj, malvazija. Goriška brda so najlepša v zgodnji pomladi, ko cvetejo češnje, in jeseni, ko dozorevajo vinske brajde, vmes pa marelice, slive, breskve.

Na območju Goriške, ki zajema občino Novo Gorico, živi danes 52.763 prebivalcev in zavzema 60.533 ha površine. Od vseh prebivalcev goriške občine jih je prek 22 tisoč zaposlenih. Kot novo središče obsežnega zaledja je nastalo po razmejitvi z Italijo leta 1947 novo moderno mesto Nova Gorica. Nova Gorica se je razvila v močan kulturni in gospodarski center zahodne Slovenije in severne Primorske. Mesto leži ob jugoslovanski-italijanski meji, katerega razvoj pospešujejo križišča cest med Soško in Vipavsko dolino ter Krasom. Na osnovi dosedanjih izkušenj je mogoče trditi, da je meja med Jugoslavijo in Italijo

ena najbolj odprtih v Evropi. Letno prestopi mejo okrog 80 milijonov potnikov; obmejna kontrola je bolj simbolična. Maloobmejni promet je po videmskem sporazumu v zadnjih letih močno povezal Novo Gorico s staro Gorico. Mejni blok v Rožni dolini ima sila živahen promet v obe smeri.

Nova Gorica je moderno mesto z lepimi stanovanjskimi in poslovnimi stavbami, vrtovi in parki. Mesto predstavlja poleg Velenja največje po enotnem načrtu zgrajeno novo naselje v Sloveniji, ki povezuje Gorico s Solkanom. Že na prvi pogled se vidi, da gre za enega največjih naporov slovenske arhitekture po osvoboditvi. Značaj je sodobno funkcionalen s težnjo po urbanistični reprezentativnosti.

Od planinske kočke Kekec je prelep pogled na novo in staro mesto, s Skalnice ali Svete gore (628 m) pa razgled zajema vso nižino, morje in kraške planote. Iskra iz Kranja ima v mestu tovarno elektrotehničnih izdelkov, druga podjetja pa so se namestila v okoliških krajih. Mesto je imelo leta 1950 350 prebivalcev, sedaj jih ima že več kot 15.000, na širšem območju mesta pa živi že prek 20.000 ljudi.

Od gospodarskih dejavnosti v občini zavzema industrija pomembno vlogo. Najmočnejše je zastopana industrija gradbenega materiala s tovarno cementa in salonitnih proizvodov v Anhovem, ki gradi novo tovarno cementa, ki bo dajala letno okrog en milijon ton cementa ter ima zaposlenih prek 2.300 ljudi. V kovinski industriji so med večjimi podjetji Iskra, Gostol in Vozila Nova Gorica. Elektroindustrijo zastopa sistem elektrarn na Soči in drugih njenih pritokih. Gradbeništvo ima v občini že tradicijo, katero je razvijalo Splošno gradbeno podjetje Gorica, ki se odlikuje s kvalitetno in solidno gradnjo stanovanj in izdelavo industrijskih elementov za gradnjo to-

varniških hal. V lesni industriji je najvidnejši predstavnik Meblo, industrija pohištva in notranje opreme, ki se odlikuje tudi z izdelovanjem kvalitetnih jogi vložkov in svetil iz plastičnih mas. Omeniti moramo tudi novo delovno organizacijo Primorje Gorica, ki je nastala v letošnjem letu z integracijo Grosista, Primorje-exporta in Živinoprometa.

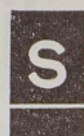
Značilno za gospodarstvo novogoriške občine je, da so posamezni tehnološko zaokroženi obrati industrijske proizvodnje raztreseni po vaseh na hribovskih območjih in obmejnih predelih z namenom, da se delavce zadrži na svojih domovih ter se jim obenem nudi dodatni vir zaslužka.

Hiter razvoj gospodarstva s težiščem na industrializaciji je bil v vsem povojnem obdobju povezan tudi z dinamičnim povečanjem zaposlenosti. Letna stopnja rasti se je od 3,2 % v obdobju 1972—1973 povečala na 4,8 % v letu 1974, konec marca 1975 pa na 4,9 %. Tedaj je bilo že v občini Nova Gorica zaposlenih 22.141 oseb, od tega 21.856 v družbenem sektorju ter 285 oseb v zasebnem sektorju. Za ilustracijo naj še povemo, da je bilo ob priključitvi leta 1947 na območju štirih poznejših občin (Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin) v industriji zaposlenih le 2.672 oseb, konec marca 1975 pa samo v industriji novogoriške občine že 10.663 ljudi. Zanimivo je, da so organizacije združenega dela za leto 1975 prijavile prek 2.500 potreb po delavcih, predvsem največ CIMOS — 475, ISKRA — 264, SGP GORICA — 217, GOSTOL — 103, SALONIT — 103 in še ostale delovne organizacije po nekaj delavcev. Največje je povpraševanje po delavcih vseh kovinskih poklicev od poklicnih šol naprej ter po vseh profilih gradbenih delavcev. Spričo tako velikih možnosti zaposlovanja doma, je praktično prenehalo zaposlovanje naših delavcev v tujini, kar pa tudi prejšnja leta ni predstavljalo večjega odliva delavcev iz novogoriške občine. Novogoriška občina pa ima iz preteklosti veliko ljudi po svetu, predvsem v ZDA, Kanadi in Avstraliji.

Nova Gorica ima kot obmejna občina dobre gospodarske in kulturne stike z italijansko stranjo, kar vse prispeva k lažjemu in hitrejšemu reševanju problematike številnih zamejskih Slovencev na drugi strani meje.

Kulturno življenje v občini je sila živahno in ga bogati stalno in zelo aktivno Primorsko dramsko gledališče. V bližnji prihodnosti nameravajo razširiti mrežo strokovnih šol na višji in visoki ravni. Do sedaj že uspešno deluje I. stopnja tehnične fakultete, višja komercialna, višja upravna in višja pedagoška šola. Pravkar pa so se občani na uspelem referendumu izrekli za samoprispevek iz osebnih dohodkov, s katerim bodo zbrali v prihodnjih petih letih okoli 8 milijonov din za kritje stroškov obnove in razširitve šolskih in varstvenih prostorov. Prav tako so se občani novogoriške, ajdovske in tolminske občine odločili nositi velik del bremena izgradnje nove bolnišnice. Kot vse kaže, se bo v hospitalni del novogoriške bolnišnice 350 bolnikov lahko vselilo septembra 1975.

Poleg naravnih lepot blagega sredozemskega podnebja in obilo sonca ima Goriška še kulturne in zgodovinske znamenitosti. V Novi Gorici stoji lep spomenik v spomin Edvardu Rusjanu, pionirju slovenskega in jugoslovanskega letalstva. Na robu Nove Gorice je frančiškanski samostan Kostanjevica s cerkvijo, ki ima čudovit štukaturni okras iz 17. stoletja, v kripti je grobnica zadnjih potomcev kraljevske rodbine Bourbonov; med njimi je francoski kralj Karel X. V samostanu je tudi dobro ohranjena dragocena knjižnica. V Goriških Brdih je obmejna vasica Medana, rojstni kraj pisatelja Alojza Gradnika. Na Majniku nad Šmartnim stoji 23 m visoki razgledni stolp, zgrajen v štirih nadstropjih v spomin na padle med NOB. V Šmartnem so zanimivi trdnjavski stolpi, v Kojskem pa grad iz fevdalne dobe in spomenik skladatelju Srečku Kumarju. Še bi lahko naštevali lepote in znamenitosti ter spomenike iz preteklih časov. Številni turisti iz vseh krajev in iz tujine se čudijo lepotam narave in bogastvu kulturnih spomenikov. Prebivalci Goriške nas vabijo, da jih obiščemo ter se sami prepričamo o zanimivostih in lepotah tega predela Primorske.

zavarovalnica sava

poslovna enota GORICA — Nova Gorica

Sklepa vse vrste zavarovanj:

- premoženja
- transporta — domači in mednarodni
- kmetijstva — živina in posevki
- zavarovanje oseb za smrt — doživetje in nezgodo
- avtomobilska zavarovanja

Zastopstva v vseh večjih krajih

Glavna zastopstva v Ajdovščini, Idriji in Tolminu

DES — podjetje za distribucijo električne energije Slovenije

Ljubljana, Hajdrihova 2, n. sub. o.

TOZD ELEKTRO GORICA, Nova Gorica, b. o.

- razdeljuje in prodaja električno energijo v Vipavski in spodnji Soški dolini;
- projektira, gradi, vzdržuje in izvaja rekonstrukcije objektov in naprav za prenos, transformacijo in razdeljevanje električne energije, električne instalacije v industriji in stanovanjih, strelovodne naprave ter javno razsvetljavo;
- opravlja razne storitve v ključavničarstvu in elektromehaniki.

O razvoju tega območja in delu TOZD od leta 1950 naprej povedo največ naslednji podatki:

	1950	1974	indeks 74/50
Elektrificirani kraji in naselja	102	205	200 %
Dolžina električnih vodov v km	1033	1825	176 %
Število transform. postaj	75	403	537 %
Moč transformatorjev v kVA	8322	85100	1022 %
Število odjemalcev	12500	26000	208 %
Prodana električna energija v milj. kWh	21	166	790 %

Predstavljamo vam nekatera podjetja novogoriške občine

PRIMORJE GORICA

Novogoričani niso bili presenečeni, ko so izvedeli, da se je z novim letom 1975 ustanovila velika delovna organizacija PRIMORJE GORICA, ki združuje prejšnje delovne organizacije Grosist Gorica, Primorje-export in Živinopromet.

Vse tri delovne organizacije so imele že v preteklosti veliko skupnega pri svojem poslovanju, kajti njihov poslovni predmet se med seboj toliko prepleta in dopolnjuje, da dejansko tvori celoto. Prav ta ugotovitev jih je pripeljala do povezave v eno delovno organizacijo.

Odnos med Primorje-exportom in Živinoprometom je bil že do sedaj v tesni povezavi pri izvozu mesa. Samo v devetih mesecih preteklega leta je Primorje-export izvozilo 1000 ton mesa, katerega je dobavilo 660 ton od Živinoprometa ali v vrednosti 3,5 milijarde S dinarjev. Po združitvi se bo izvoz mesa lahko povečal vsaj za 2 milijardi S dinarjev.

Primorje-export in Grosist sta se v preteklosti srečevala na področju zunanje trgovine. Grosist Gorica je na področju zunanje trgovine uvažal predvsem izdelke kmetijske mehanizacije v vrednosti več kot 3 milijarde S din, poleg tega še razno blago široke potrošnje prek drugih uvoznikov v vrednosti 4—5 milijard S din. Primorje-export, ki ima registrirano zelo široko zunanje-trgovinsko dejavnost, bo lahko vsaj 50 % tega uvoza opravljalo za Grosist Gorica. Grosist Gorica in Živinopromet oskrbujeta domače tržišče z mesom.

Obe delovni organizaciji imata razvito maloprodajo svežega mesa, in sicer Živinopromet v 30 mesnicah, Grosist Gorica pa ima organiziranih 8 mesnic v marketih, v katerih proda več kot 5 milijard S din. Po drugi strani je Živinopromet razvijal maloprodajo živil v novih marketih, pri tem se vidi očitno dupliranje prodajnih prostorov in kapacitet. Prav tako velja to za nakup in prodajo suhomesnatih izdelkov, zanimiva pa je tudi skupna proizvodnja in prodaja pršutov. Tako poslovanje bo občutno povečalo promet, prav tako bo velika pridobitev na področju skupnega programiranja razvoja in novih investicij.

Z integracijo vseh treh podjetij so nastopile boljše možnosti za skupno poslovanje, t. j. predvsem nastop do drugih poslovnih partnerjev, možnosti povečanja izvoza in uvoza s tujino, racionalno skupno interno poslovanje itd. V okviru nove delovne organizacije posluje 10 temeljnih organizacij združenega dela in skupne službe, ki bodo opravljale dejavnosti iz področja skupne komercialne, finančnih poslov, splošne in kadrovske politike, službo razvoja, plana in analiz, kontrole, vzdrževanja investicij ter računski center.

Ob združitvi vseh treh podjetij v novo delovno organizacijo so si zadali naslednje naloge:

- specializirati dejavnosti po TOZD znotraj delovne organizacije,
- izboljšati in povečati ekonomske rezultate poslovanja,

- izdelati enoten razvojni program,
- združevati sredstva, enotno nastopati na trgu,
- pospeševati enoten razvoj proizvodnje in trgovine,
- nastopati skupno pri finančnem poslovanju,
- izkoriščati večje možnosti nastopa na tujih trgih,
- izrabljati boljše osnove za uvedbo novih dejavnosti,
- izboljšati kadrovske strukture,
- izboljšati notranjo organizacijo dela.

Delovna organizacija ima zaposlenih skupno ca. 2.000 delavcev, ki gospodarijo s 15 milijardami S dinarjev vrednosti lastnega poslovnega sklada in 14,4 milijardami S din vrednosti osnovnih sredstev. Skupna vrednost obratnih sredstev znaša več kot 30 milijard S dinarjev. Vsi ti vrednostni podatki povedo, da ima Primorje Gorica zbranih veliko sredstev, ki bodo pravilno naložena dajala bogate rezultate poslovanja.

Vodstvo nove delovne organizacije ponovno obvešča slovensko in jugoslovansko javnost ter vse poslovne partnerje v tujini, da so se delovne organizacije Primorje-export Nova Gorica, Grosist Gorica — Šempeter pri Gorici in Živinopromet Gorica s 1. 1. 1975 reorganizirale v skladu z določili nove ustave in sklenile samoupravni sporazum o združitvi TOZD v novo delovno organizacijo, katera bo poslovala pod firmo:

Še en novogoriški posnetek, mesta, kjer ima sedež tudi močno podjetje Primorje Gorica

PRIMORJE GORICA, proizvodnja, trgovina in storitve n. sol. o.
ŠEMPETER PRI GORICI, skrajšana firma: PRIMORJE GORICA.

Sedež delovne organizacije je:

65250 Šempeter pri Gorici, telefon (065) 61-111, telex 34-334, p. p. 3

V novi organizaciji združujejo sredstva in delo temeljne organizacije združenega dela z naslednjimi imeni:

TOZD Industrijska klavnica in predelava mesa Živinopromet Gorica o. sub. o. Nova Gorica, Panovška cesta, telefon: 22-011, p. p. 101, žiro račun 52000-601-10194 pri SDK Nova Gorica.

TOZD Motoremont Šempeter pri Gorici o. sub. o. Šempeter pri Gorici, Bratuževa 15, telefon: 61-151, p. p. 8, žiro račun: 52000-601-10584 pri SDK Nova Gorica.

TOZD Cestni transport Šempeter pri Gorici o. sub. o. Šempeter pri Gorici, Bratuževa 16, telefon: 61-151, p. p. 25, žiro račun: 52000-601-10285 pri SDK Nova Gorica.

TOZD Čipka Idrija, izdelava in prodaja čipk ter posteljnega perila, o. sub. o. Idrija, Študentovska 4, telefon: 86-055, p. p. 1, 62280 Idrija, žiro račun: 52020-601-11191 pri SDK Idrija.

TOZD Primorje export Nova Gorica o. sub. o. Nova Gorica, Rožna dolina 15, telefon: 22-412, telex: 34-324, p. p. 118, žiro račun: 52000-601-10404 pri SDK Nova Gorica

TOZD trgovina na debelo Prehrana Šempeter pri Gorici o. sub. o. Šempeter pri Gorici, Nikole Tesle 10, telefon: 61-111, telex: 34-334, p. p. 3, žiro račun 52000-601-10397 pri SDK Nova Gorica.

TOZD Gamex, notranja in zunanja trgovina Šempeter pri Gorici o. sub. o. Šempeter pri Gorici, Nikole Tesle 10, telefon: 61-111, telex: 34-334, p. p. 3, žiro račun: 52000-601-10397 pri SDK Nova Gorica.

TOZD Goriška, trgovina na drobno in debelo o. sub. o. Šempeter pri Gorici, Goriška 11, telefon: 61-181, žiro račun: 52000-601-10397 SDK Nova Gorica.

TOZD Sadje zalenjava Šempeter pri Gorici o. sub. o. Šempeter pri Gorici, Nikole Tesle 10, telefon: 61-111, telex: 34-334, žiro račun: 52000-601-10397 pri SDK Nova Gorica.

TOZD trgovina na drobno in debelo Brda o. sub. o. Dobrovo v Brdih, telefon: 71-023, žiro račun: 52000-601-10397 SDK Nova Gorica.

Iskra Tovarna avtoelektričnih izdelkov Nova Gorica

Delavke v novogoriški Iskri

Iskra Nova Gorica

Nova Gorica, najmlajše jugoslovansko mesto, širokih ulic, mesto cvetja in zelenja. Kako prijeten občutek dobi človek, ko se sprehaja med modernimi stanovanjskimi bloki, ko srečuje prijazne Novogoričane. Veliko teh ljudi je zaposlenih v eni največjih delovnih organizacij na Goriškem, v Iskri.

Novogoriška Iskra je mlada tovarna. Prav to leto poteka 15 let od njene ustanovitve. Dolgoročni načrti za razvoj so narekovali Iskri iz Kranja, da organizira v svojem sestavu posamezne obrate. Tega ni terjala samo prenatrpanost matične tovarne, pač pa tudi uresničevanje zamisli o specializaciji proizvodnje. In prav zato se je kolektiv v Kranju odločil, da prenese proizvodnjo avtoelektričnih izdelkov v Novo Gorico. V začetku, to je leta 1960, je bilo zaposlenih komaj 20 delavcev. Letos pa je to število naraslo že na 2.300.

Mlad kolektiv, poprečna starost je 28 let, si je zadajal in si zadaja velike naloge. Vse te je do sedaj uspešno preстал, letos pa bo dosegla vrednost proizvodnje 50 milijard S din.

In kaj ti pridni ljudje proizvajajo? Vse vrste avtomobilskih zaganjalnikov, dinamov, alternatorjev, napetostnih regulatorjev, vžigalnih tuljav, magnetnih vžigalnikov za mopede in avtomobilske žarnice.

V sestavu delovne organizacije so združene naslednje temeljne organizacije združenega dela:

Tovarna velikih zaganjalnikov

Tovarna generatorjev in elektronike

Tovarna malih zaganjalnikov

Tovarna delovnih sredstev, vse v Novi Gorici

Tovarna vžigalnih tuljav in druge opreme Bovec

Tovarna AET Tolmin

Tovarna žarnic Ljubljana in

Delovna skupnost skupnih služb v Novi Gorici.

Lansko leto, točneje 29. novembra, je ta kolektiv slavil pomembno delovno zmago. Ta dan je bila namreč otvoritev nove tovarne za proizvodnjo malih zaganjalnikov. To je lepa in svetla tovarna, ki ima najmodernejše stroje, zaposluje pa že 193 delavcev. Tu proizvajajo zaganjalnike za tovarno Zastava iz Kragujevca, za francoski Citroen in Renault. Že prihodnje leto pa bodo izdelovali zaganjalnike za avtomobile Peugeot, Simca in za poljski Fiat 126.

Delovna organizacija posveča veliko skrb delovnem človeku. Vsem zaposlenim nudi topli obrok po zelo nizki ceni, za zdravstveno stanje pa skrbi splošna in zobozdravstvena ambulanta, ki veliko pripomoreta k zmanjšanju izgube delovnega časa, saj ni potrebno iskati zdravniške pomoči izven delovne organizacije.

Vsi zaposleni so zadovoljni z delom in z osebnimi dohodki. Vsi se zavedajo, da morajo oskrbeti domači in tuji trg s kar najbolj kvalitetnimi izdelki. To jim tudi uspeva, saj se lahko pohvalijo, da so pomemben proizvajalec svoje panoge v domačem in mednarodnem merilu.

anufaktura

Erjavčeva cesta 24

Trgovsko podjetje
Nova Gorica

direktor — komerciala 21-277, računovodstvo sp. sektor 21-285 — Poštni predal 66
Tekoči r. pri NB Nova Gorica 520-601-570

Trgovsko podjetje »MANUFATURA« iz Nove Gorice se priporoča za nakup v svojih poslovalnicah v Novi Gorici, Solkanu, Šempetru, Desklah, Kanalu, Bovcu, Sežani in Izoli.

Nudimo veliko izbiro vseh vrst konfekcije, pletenin, perila, trikotaže, metražnega blaga, zavese, preproge, posteljnino, igrače, kozmetiko, steklo, porcelan, kristal, čipke, vezene in izdelke domače in umetne obrti.

Ugodne cene — solidna postrežba.

Gostinsko podjetje Rožna dolina

Ob mejnem prehodu z Italijo stoji na desni strani buffet Rožna dolina, ki ima veliko obiskovalcev z obeh strani meje. Vedno ima polno gostov tudi buffet poleg avtoservisa v Novi Gorici. Tam nam postrežejo s toplo hrano in pijačo po izbiri in solidni ceni. Prometa imajo vse leto dovolj. Kljub 30-članskemu kolektivu pa v letni sezoni primanjkuje delavcev in zato zaposlijo dodatne moči gostinske stroke. V letni sezoni bodo vzeli v najem plavalni bazen in buffet v Kromberku, če bodo ugodne vremenske razmere in seveda ugodni pogoji najema.

V načrtu imajo predvideno gradnjo novega motela, predvsem pa se po izjavi v. d. direktorja Gravner Rezke želijo združiti z večjo delovno organizacijo, ker kljub trenutni pozitivni bilanci tako majhni ne vidijo perspektive. Samo združeni bodo lahko razvijali in širili svojo gostinsko dejavnost.

Španščina in slovenska srca

Novinar ljubljanskega Dnevnika je spet na poti okoli sveta, na kateri se je ustavil tudi v Argentini in obiskal tudi naše tamkajšnje rojake. Pred kratkim je v Dnevniku objavil naslednji zapis o Slovencih v Buenos Airesu, ki pa jih je gledal seveda s svojimi očmi in opisal v svojem, značilnem slogu. Objavljamo Ogrinov zapis, saj je brez dvoma zanimiv tudi za naše bralce po svetu.

BUENOS AIRES — Ti si srečen, ker imaš svoj dom, mi je razlagal neki Slovenec v Avstraliji. Vsaj veš, kje si doma, vsak dan lahko zreš v planine. Mi živimo dobro, nič nam ne manjka, vendar smo tuji na tujem. Slej ali prej se bomo avstralizirali, izgubili se bomo v velikem anglosaksonskem morju. Poglejte, mi je razlagal, slovenska inteligenca se ženi z Avstralkami, tako si zagotovi boljši položaj.

O tem in drugem sem razmišljal, ko me je naš mladi diplomat Mitja Štrukelj peljal na obisk k našim Slovencem v Buenos Airesu. Celo uro smo se vozili — Buenos Aires je polip, v njegovem želodcu živi 7 do 8 milijonov ljudi, več kot v Švici, skoraj toliko kot v Avstriji. Naši Slovenci žive na periferiji mesta, le tu so lahko ohranili medsebojne stike. V središču mesta bi se popolnoma izgubili.

Po dolgem iskanju smo le našli pravi dom, tu smo — slovensko-jugoslovansko društvo Triglav. Že ime samo je zanimivo, saj je tako široko. Prišel sem na sestanek društva. Naši govore v španščini, vsi razpravljajo špansko. Ali ste kaj presenečeni? V tem trenutku mi je bilo vse jasno.

Novi dom

In spomnil sem se: ali ni bilo tako tudi ob mojem prejšnjem obisku v Latinski Ameriki? Z našimi častnimi konzuli sem se pogovarjal špansko, vsi so se rodili na tleh zelene celine. Vsi so bili druga generacija, vsi so gojili do Jugoslavije le še sentimentalna čustva. In nekateri so se poročili pozneje tudi s Španjolkami.

Naši odborniki razpravljajo o novem domu, ki ga bodo začeli v kratkem zidati. Zanimivo in značilno je, da denar ni posebno hud problem. Tri slovenska društva so se nedavno združila v eno, vsa imajo svoje domove. Vse tri domove bodo prodali, zgradili bodo nov, centralni dom. Ta se bo širil na površini 4400 kv. m, sama zgradba pa bo imela 2800 kv. m površine. Dom bo imel vse elemente, ki jih zahteva naš čas — kino dvorano, kegljišče, igrišče za košarko, odbojko, jugoslovansko restavracijo in še kaj.

Medtem ko se nadaljuje razprava o novem centru, beležim v notes pogovore naših. In morem povedati zagotovo, da je vse točno, kar bom zdaj zapisal. Argentin

tina je poleg Združenih držav naš drugi najmočnejši emigracijski center izven Evrope. Na prvem mestu so Združene države, na tretjem pa Avstralija.

Naša ameriška emigracija je stara, tudi argentinska je, avstralska pa je mlada, naši so »odkrili« Avstralijo šele po tej vojni. Prej je bila to za nas dejansko »terra incognita« — neznana dežela.

Glavni val 1922—26

Glavni emigracijski val se je usmeril v Argentino po prvi svetovni vojni. Po letu 1922, ko je prišel v Italijo na oblast Mussolini. Takrat so se začeli seliti naši Primorci v Argentino. Ker so znali vsi italijansko, so se hitro znašli v novi okolici. Tudi ambientalna razlika ni bila tako velika, Italijani in Španci so del velike družine latinskih (romanskih) narodov. Glavni emigracijski val se je podelil leta 1926, ustavil pa se je približno deset let pozneje.

Po drugi svetovni vojni je prišlo le malo naših v Argentino, sploh Latinsko Ameriko. Fiziognomija našega elementa na zeleni celini se ni bistveno spremenila. Pač pa je zrasel medtem novi rod, ki ni več emocionalno vezan na stari kraj, domovino svojih prednikov.

Kadar mi zunaj razlagajo, koliko je naših po svetu, sem vedno v zadregi, ali naj vzamem tiste številke za verodostojne ali samo za okvirne. V našem primeru sem se odločil za slednje. Tu je prava mera vedno na mestu. Naši ljudje v Argentini pravijo, da živi na tleh te dežele 30.000, morda celo 35.000 Slovencev. Seveda iz prvega in drugega rodu. Ta številka je samo približna, statistik ni. Po mojem skromnem mnenju jih je najbrž manj. Argentinci ne kategorizirajo ljudi po nacionalnem izvoru.

Najmočnejša nacionalna skupina v Argentini so Hrvati, če hočemo biti prav točni — Dalmatinci. In v tej skupini je največ Bračkanov. Precej pa je tudi Črnogorcev (kar pri nas ni znano) in Srbov.

Prvi Slovenci pa so bili iz Prekmurja, kar bo spet mnoge presenetilo. Prišli so pred prvo svetovno vojno, ko je bilo Prekmurje še pod madžarsko upravo. Naši Prekmurci so imeli in imajo še zdaj svoje lastno društvo Bernal.

Prvi leta 1820

Prvi Jugoslovani pa so se pojavili na argentinskih tleh že okrog leta 1820! Borili so se za neodvisnost Argentine. To so bili dalmatinski pomorci, ki so po prihodu ladje sklenili ostati kar v Latinski Ameriki. Tu so odkrili slično klimo, po-

dobne pogoje. To so bile dejansko bele vrane. Prve organizirane skupine jugoslovanskih emigrantov pa so se naselile v Argentini okrog leta 1890.

Seja našega društva se nadaljuje, vsi govorijo špansko, vsi mislijo slovensko, vsi bi se v tem trenutku radi sprehajali okrog Blejskega jezera. Nekateri bodo letos obiskali Slovenijo, med temi je tudi neki arhitekt. Rudi Štekar pa pozdravlja ob tej priliki našega novinarja Draga Kralja. Seje še ni konec, z našim mladim diplomatom Štrukljem sva sklenila, da se lahko vrneva domov, saj sva sestanku prisostvovala samo kot gosta, da bi lahko jaz spoznal nekatere naše. Pišite več o Slovencih v Argentini, so mi naročali. Zapišite, kaj nam je vse potrebno, pričakujemo konkretno pomoč od Izseljenke matice. Pošljite nam knjige, slovensko-španske slovarje, noše. Zakaj pride tako malo naših ljudi v Argentino? In tisti, ki prihajajo, obljublajo veliko.

Zdaj je vožnja po širokih ulicah Buenos Airesa lažja in hitrejša. Z Mitjo se vračava v središče mesta, Buenos Aires še diha, ob enajstih zvečer so nekatere ulice še tako žive kot podnevi. Posebno velja to za avenijo Cordobo, pa elegantno ulico Florido, na katero so tukaj tako ponosni. In upravičeno, meri se lahko z najlepšimi deli San Francisca. Sploh je Buenos Aires zanimivo mesto, seveda pa živi delno tudi na račun »provinke«.

V 26-milijonski Argentini živi in se razvija skromna slovenska skupnost. Naša dolžnost je, da ohranimo svojo kri, kjerkoli utriplje.

MIRAN OGRIN

V Solkanu so začeli graditi veliko novo šolo. Učenec prvega razreda solkanske osnovne šole Ivan Koršič je skupaj s strojnikom gradbenega podjetja Primorje iz Ajdovščine potegnil ročico buldožerja, ko je zajel prvo zemljo, ki se bo morala umakniti temeljem nove solkanske šole. Šola je zelo potrebna, saj so ponekod morali uvesti že tretjo izmeno pouka. V prvi fazi gradnje bodo zgradili deset učilnic in družabno-kulturni center, kjer bodo imeli glasbeni in tehnični pouk ter prostore za knjižnico. Ob učilnicah bo upravni del šole. Kasneje bodo prenovili sedanjo nad sto let staro šolo, v kateri bo osem učilnic in atelje za likovni pouk. Za novogradnjo bodo porabili nekaj nad dve milijardi, za adaptacije pa 450 milijonov starih dinarjev. Skoraj 500 milijonov bodo zbrali občani s samoprispevom.

Pozabljeni biser podzemlja

Janko Katern, jamski vodič: »Turisti prihajajo in se čudijo...«

»Preveč smo zapostavljeni. Vse doslej smo vedno naleteli na gluha ušesa, ko smo se potegovali za ureditev Planinske jame. Edinstvena turistična zanimivost, podzemno sotočje dveh rek, ostaja še vedno anonimna, ker je ni zaslediti v nobenem turističnem vodiču ali prospektu. Obisk jame je še vedno zelo težaven, ker ni električno osvetljena. V naših prizadevanjih za turistično ureditev Planine bi nas odgovorni morali podpreti.«

Tako so mladi planinski jamarji, združeni v prizadevnem in uspešnem Jamarskem klubu Planina pri Rakeku, zapisali jeseni lani v knjižici z naslovom »Planina in svet okoli nje«, ki so jo izdali ob slovesni otvoritvi jamarskega doma v Ravbarjevem stolpu. To je bilo 14. in 15. septembra lani. Takrat so se ob Ravbarjevem stolpu in v njem na letnem shodu zbrali domala vsi slovenski jamarji, poslušali so predavanje dr. Franceta Habeta, pripravili so pester in zanimiv kulturni program, stolp je bil zvečer in ponoči razkošno osvetljen... Bil je to kar mali praznik Planine, predvsem pa praznik in pomemben delovni uspeh planinskih jamarjev. Tisti bistveno, zaradi česar so se pravzaprav sestali, je bila otvoritev jamarskega doma v Ravbarjevem stolpu.

Domovina človeških ribic

Stolp Malega gradu pri Planini, imenovan Ravbarjev stolp, na katerega je s stare ceste Vrhnika—Postojna zelo lep pogled, je bil namreč do pred nekaj leti zapuščen, zanemarjen, počasi je razpadal. In počasi ga ne bi bilo več, iz leta v leto bi ga bilo manj, nazadnje bi ostale le še razvaline — če se ga ne bi bili lotili mladi planinski jamarji. Da, skoraj dobesedno: lotili so se ga, lotili z golimi rokami in skoraj brez finančnih sredstev, a z veliko porcijo zagnanosti in dobre volje. Njihov cilj je bil: urediti v njem svoje klubske prostore in ga obenem zavarovati pred nadaljnjim propadanjem. Stolp stoji namreč skoraj tik pred impozantnim vhodom v edinstveno Planinsko jamo, zato nekako sodi k jamarjem, čeprav nekdaj, ko je bil naseljen, z jamami seveda ni imel nikakršne zveze.

Tomaž Vrhovec, član upravnega odbora in predsednik kulturne komisije Jamarskega kluba Planina, tudi urednik že omenjene knjižice, mi je o tem takole pripovedoval:

»Mladi fantje, ki smo še zdaj vsi člani kluba, smo se že od mladih nog neorganizirano ukvarjali z lazenjem po jamah v naši okolici, leta 1967 pa smo v okviru Jamarskega kluba Luka Čeč iz Postojne ustanovili svojo jamsko sekcijo. Takrat se je začelo organizirano delo pri raziskovanju planinskega krasa. Raziskovalno delo je bilo usmerjeno predvsem v Planinsko jamo, ki je edinstvena že po tem, da je to ena največjih vodnih jam na svetu, v njej je sotočje dveh rek, Pivke in Raka, v njej je domovina znamenitih proteusov, človeških ribic, do jame je lep dostop, vhod vanjo pa je sploh zelo im-

pozanten; raziskovali pa smo tudi jamo Pod stolpom, brezna v okolici Planine, jame na obrobju Planinskega polja, v Lazah itd. Sprva je štela naša sekcija le nekaj članov, vendar je bilo zanimanje za to dejavnost zlasti med mladimi iz leta v leto večje, vrste planinskih jamarjev so se zato vedno bolj krepile. Imeli smo seveda različne težave, zlasti finančne, saj smo svoje delo sami financirali, sami smo si nabavljali obleke in tudi vso drugo opremo za raziskovanje jam, pa tudi svojih prostorov, kjer bi se sestajali, se pogovarjali, si kovali načrte, si izmenjavali izkušnje ipd. nismo imeli. Kje si urediti prostore? To vprašanje je sčasoma postalo eno od ključnih, če smo hoteli svoje delo naprej razvijati.

Z golimi rokami nad Ravbarjev stolp

Blizu vhoda v Planinsko jamo, kjer smo se mladi zbirali pod vodstvom dolgoletnega jamskega vodnika Janka Katerna, pa je bil, sam in zapuščen in skrajno zanemarjen, Ravbarjev stolp. Ker širša družbenopolitična skupnost ni imela denarja za obnovo tega kulturno-zgodovinskega spomenika, smo se mi odločili, da v njem uredimo svoje prostore.

Tako smo začeli z delom, s fizičnim delom, ki ni bilo lahko: odvažali smo odvečni material, ki se je nabral okrog zidov, okolico smo očistili grmovja, zidali smo, tudi dovažali smo material, urejali smo notranjost — in jeseni lani je bilo naše delo kronano z uspehom: adaptirani Ravbarjev stolp smo izročili svojemu namenu. Verjemite, ogromno je bilo dela. V začetku sta nam pomagala zlasti Zavod Postojnska jama, ki upravlja tudi s Pla-

Tomaž Vrhovec ob mizi in stolih za jamarski dom. Za simbol so si izbrali človeško ribico, ki je doma prav v Planinski jami

ninsko jamo, in postojnsko Gozdno go-
spodarstvo. V stolpu smo uredili betonsko
ploščad, s katero smo pridobili polkrožni
klubski prostor pod glavno okroglo dvo-
rano, ki bo služila za razne shode, kultur-
ne prireditve, predavanja... Vse smo le-
po pozidali, prebelili, napeljali elektriko,
vzdali okna in vrata, zunaj smo uredili
podporne zidove, vse smo naredili sami,
tudi mize in stole v glavni dvorani...
Čakajo pa nas v letošnjem letu še dela
z ureditvijo okolice, potem se bomo res
oddahnili.

Od leta 1967, ko smo začeli, pa do jeseni
lani, ko je bil stolp in v njem jamar-
ski dom urejen, smo v ta dela vložili
blizu 10.000 prostovoljnih delovnih ur,
precej pa tudi svojega denarja in svojega
materiala. Povedati moram še, da smo
v tem času, ko smo urejali Ravbarjev
stolp, in sicer v začetku septembra 1972,
sprejeli sklep, da se osamosvojimo. Zdaj
naš Jamarski klub šteje 40 članov. Zdaj,
ko je stolp urejen, ko je rešen propada,
zdaj, ko imamo svoje prostore, zdaj bo-
mo spet intenzivneje nadaljevali z našim
osnovnim delom, to je z raziskovanjem
jam in drugih kraških pojavov v naši
okolici.«

Neurejena za obisk turistov

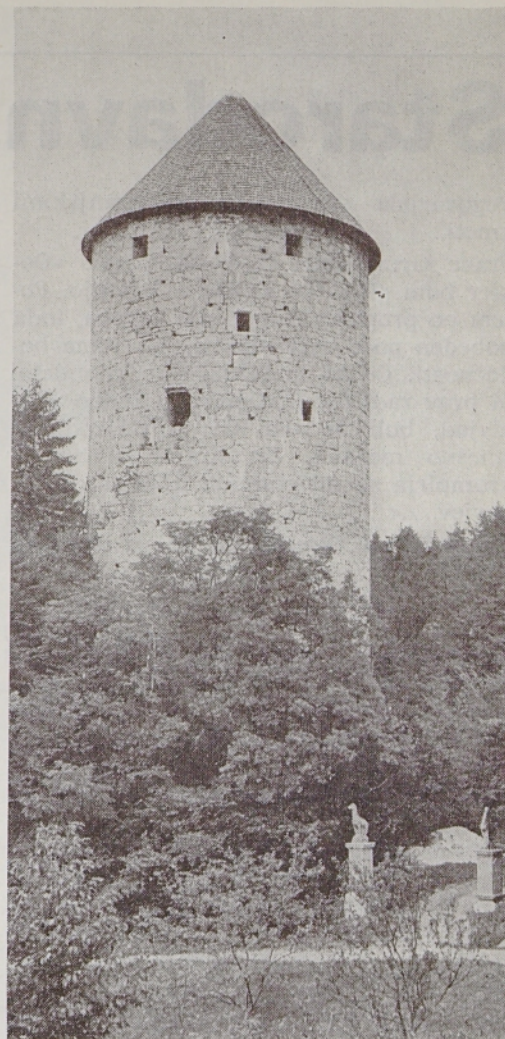
Mladi planinski jamarji imajo zdaj, ko
so si uredili svoje klubske prostore (ki
bodo obenem služili vsem slovenskim ja-
marjem, služili pa bodo tudi Planini kot
celoti, saj je ta kraj z lepo urejeno okrog-
lo dvorano v stolpu dobil tudi osrednji
kulturni prostor, v katerem bodo razni
sestanki, predavanja, razstave itd., v so-
delovanju z Notranjskim muzejem iz Po-
stojne pa nameravajo urediti tudi stalno
zbirko del iz zapuščine planinskega ro-
jaka, pesnika Miroslava Vilharja), ko so
rešili propada zanimiv in star zgodovin-
ski spomenik (zgodovinarji pravijo, da je
bil Mali grad s stolpom tam najbrž že
v 13. stoletju, že v Valvasorjevi dobi pa

je stal le še stolp), zdaj imajo že druge
načrte.

Jezi jih, ne morejo se sprijazniti s tem,
da je Planinska jama, ki sodi med naj-
večje in najbolj zanimive objekte našega
Krasa, tako neznana, tako zapuščena, ta-
ko zelo v senci Postojnske jame, da je
ni najti niti v turističnih vodičih niti v
prospektih. In prav ta jama je pravi bi-
ser slovenskega podzemlja. Jamski vod-
nik Janko Katern, star mož z belo bra-
dico, ki je včasih, pred vojno, služil pri
grofih Windischgrätzih v gradu Hasberg
pri Planini, ve povedati, da v Planinsko
jamo kar pogosto prihajajo tuji turisti,
tisti seveda, ki jih malo bolj kot navad-
nega turista zanima naš kras, naš pod-
zemeljski svet. Ti ljudje se kar ne morejo
načuditi, pravi, da je tak naravni spo-
menik tako zelo neurejen, tako zelo ne-
pripravljen za turistični obisk, tako zelo
prvinski, še nepokvarjen. Saj je po svoje
v tem tudi čar, ampak bolj kot to je
ravno neosvetljenost in neurejenost za
obisk ovira, da obiskovalcev ni več. V ja-
mo je namreč treba s karbidnimi svetil-
kami, razen tega pa tudi poti in mostovi
niso v takem stanju, da bi omogočili
ogled celotne jame, vseh njenih lepote,
vsega njenega fenomena.

Pivka in Rak »rodita« Unico

Planinska jama je namreč ena od največ-
jih in najbolj zanimivih vodnih jam v
Sloveniji. Skupna dolžina vseh njenih raz-
iskanih rogov je približno 6 kilometrov.
Vhod je širok 20 in visok 8 metrov, po-
zneje pa se glavni rov razširi tudi do
40 metrov, strop pa se dvigne celo do
70 metrov visoko. Po pol kilometra se
glavni rov razdeli v dva rokava in tam
je tudi sotočje: iz Pivškega rokava pri-
teka Pivka, po vzhodnem ali Rakovem
rokavu pa pritekajo vode iz Rakove do-
line in z Javornikov. Planinska jama je
zanimiva in enkratna prav po tem so-
točju dveh podzemeljskih rek, Pivke in

Ravbarjev stolp pri Planini, v katerem so zdaj
prostori Jamarskega kluba

Raka, ki se tam zlijeta skupaj in prideta
iz jame kot Unica. Kaj takega ne pozna-
mo nikjer drugje pri nas.

Prav zaradi tega si Jamarski klub Planina
zdaj vse bolj prizadeva, da bi Planinsko
jamo končno uredili tako, da bi bila za
turiste lažje dostopna in s tem privlačnej-
ša. Tak biser, pravijo, taka znamenitost,
pa je še domačini, Slovenci, skoraj ne
poznajo, kaj šele tujci! Za Planino bi
bila to lahko prvovrstna turistična atrak-
cija. Prvo, kar je, bi jama potrebovala
električno osvetlitev, brez tega si je ni
mogoče zamišljati kot turistični objekt.
Potem bo seveda treba popraviti tudi poti
in mostove, urediti vhod, urediti dohod
do jame ipd. V nadelavo poti po jami je
bilo v preteklosti sicer vloženo že ve-
liko dela, a marsikaj tega je že propadlo.
Italijanski vojaki so zgradili skoraj dva
kilometra poti in sedem mostov, od teh
pa so — razen dveh — že vsi prepereli
ali porušeni in bi jih bilo treba v celoti
obnoviti.

Upamo, da bodo tudi ta prizadevanja mla-
dih planinskih jamarjev kmalu obrodila
sadove. Škoda je namreč, da je Planinska
jama danes pravzaprav skoraj pozabljeni
biser našega podzemlja.

ANDREJ TRILER

Vhod v Planinsko jamo (slikano od znotraj)

Starodavni trg nad Krko

Pogovarjala sva se s suhokranjskimi kmeti.

Franc Grm, kmet iz Pleša, pravi: »Dokler bom gibal, bo še kaj s kmetijo. Potem bo propadla. Imam dva otroka, toda nobeden noče ostati doma, ker nima bodočnosti. Če bi imeli zagotovljeno delo, bi prav radi ostali. Ogromno škodo dela divjad, boli pa me, da je odškodnina smešno majhna. Za en ar uničenega krompirja so mi ponujali 7200 starih dinarjev...«

Franc Novak, kmet iz Hinj, ga dopolni: »Preživljati moram očeta in mater. Zdi se mi, da delamo samo za divjad in datjate!«

Lojze Papež, kmet iz Hinj, nadaljuje: »Ostal sem na kmetiji. Ni morem v službo, ker skrbim za ostarelo mater, pa tudi zemljo se mi zdi škoda pustiti. Njive sicer obdelujem, ampak kaj, ko mi toliko škode naredi divjad.«

Feliks Vidmar, kovač iz Hinj, se tolaži: »Se vedno upam, da bo vsaj eden od otrok prišel domov, da kmetija in domačija ne bosta propadli. Vodovod in tovarnica, to bi nas rešilo. Morebiti pride potem sin za inženirja v rojstno vas.«

Tako govore ljudje po vsej Suhi krajini. Na skopi zemlji dela divjad veliko škode in iz teh zaostalih krajev se vse več ljudi odseljuje. Resnici na ljubo je treba zapisati, da bi jih ostalo bolj malo na skopi zemlji, tudi če bi divjad delala manj škode.

Kar pogledjmo, tudi v Žužemberku, središču Suhe krajine, se je število prebivalcev v zadnjih desetletjih zmanjšalo, čeprav ima Iskreno tovarno keramičnih kondenzatorjev. Za primerjavo: 1971 je imel Žužemberk 200 hiš in 633 prebivalcev, dobrih sto let prej pa je imel 920 prebivalcev! Zgovoren podatek, ki ne potrebuje komentarja.

O Žužemberku kot trgu govori prva listina leta 1399. Za nastanek trga je bilo ugodno, ker je dobro utrjen grad dajal varno zavetje, ker je bila v bližini cerkev in ker je bilo v bližini križišče cest. Hiše prebivalcev, ki so bili povečini obrtniki ali kmetje, so bile dolgo časa lesene, v 18. stoletju pa je začela veljati določba, da mora novi tržan postaviti zidano hišo. Prav gotovo zaradi tega, ker so požari prevečkrat iz tržanov delali reveže...

Medtem ko se današnji prebivalci Suhe krajine pritožujejo nad divjadjo, ki naredi vsako leto obilo škode na njivah, pa so imeli žužemberški graščaki obilo zabave z lovom na divje prašiče, jelene in srnjad.

Cistercijski menih Joannes Faitanus je 1559. leta pel: »V sredi Ilirije dviga se kraj nad globoko ožino,

močna trdnjava, kljubest in odpor za vsako orožje,

kraj, ki ga kroti Turjačanov rod že leta in leta.

Rod, ki svoje ime že v premnogih bojih proslavil.

Staro ime, prevzeto od tura al' divjega zobra.

Skozi ta kraj se bistrih valov reka Krka poganja, ki med skalovjem bučeč liže trdnjavsko obzidje.«

Tako je v latinščini pel menih, ko je opisoval, kako je na svečnico 1599, ko je bil v Žužemberku sejem, nezakonski sin gospoda Jurija Turjaškega, Jurij, pridrl z 18 napolitanskimi kirasirji pred grad. Prišel je iz Švice, da bi se po materini smrti maščeval nad očetom, ki ni hotel vzeti matere za ženo in priznati nezakonskega otroka. Ovenčan s slavo odličnega vojaka cesarja Karla V. je šel na pohod in naskočil grad. A ko je zavzel trdnjavsko obzidje, je zvedel, da je njegov oče že mrtev, prav tako tudi njegov polbrat. Oskrbnik, ki je po vrvi ušel z gradu, je naslednji dan zbral kmete in obvestil turjaškega barona, generala hrvaške Vojne krajine. Skupaj so napadli grad in ga zavzeli, Jurija in Napolitance pa pokončali.

Nezakonski sin je bil lastnik očetovega gradu le eno noč!

Stari Žužemberčani se še spominjajo na okenskem okviru gradu vklesane letnice 1046, po čemer gre sklepati, da je grad, katerega Valvasor omenja kot Seisenberg — po rudniku železove rude — nastal v 11. stoletju.

Žužemberški grad je bržkone dal postaviti krajišnik Savinjske krajine Viljem I., mož sv. Eme. Grad se v listinah prvič omenja 1216. leta.

Kmalu so postali lastniki gradu Goriški grofje, ki so ga oddajali svojim ministerialom. Ko so ti izumrli, je prišel v roke Habsburžanov. 1469 ga je dobil v najem Jurij Turjaški. Turjačani so grad utrdili z obzidjem in trdnjavskimi stolpi, nato pa so ga od Habsburžanov tudi kupili. Auerspergi so gospodarili na gradu kar 403 leta — do druge svetovne vojne, ko so grad partizani požgali.

Napad nezakonskega junaka Jurija je mimo cistercijskega meniha navdihnil tudi Josipa Jurčiča, ki je napisal povest Domen. Jurčič je dogodek prestavil na Hudo v gradič Födnerspergov in dal nezakonskemu sinu ime Domen, očetu pa Sova. Isti dogodek kot Jurčič v Domnu je opisal tudi Fran Detela v povesti Takšni so.

Žužemberški grad je prinašal lastnikom dohodke, dokler sta bili v njem sodnija

in davkarija. Uradniki pa so se vse pogostejše pritoževali zaradi starega in vlažnega poslopja, zato so nagovarjali trško načelstvo, naj zida lastno sodno poslopje, ki bo modernejše. Ko so res sezidali novo sodnijo, so s tem gradu zadali smrtni udarec. Karl Marija Aleksander Auersperg ni več hotel oziroma mogel vzdrževati gradu in ga je izpraznil. Vse vrednosti je dal odpeljati v Sotesko, v grad, ki je nekaj kilometrov niže ob Krki, bogati arhiv pa je odpeljal v grad Losensteinleizen na Gornje Avstrijsko. Ko je Turjačan opustil grad, je iz žužemberške cerkve pobral vso opremo, cerkev pa prodal Alojzu Vehovcu, da bi jo podrl. Cerkev so takrat obnovili, podrli pa so jo šele po drugi svetovni vojni.

Vrsto let je bil grad prepuščen zobu časa, potem pa so ga pred leti vendar začeli obnavljati. En stolp je že povsem obnovljen, v načrtu pa je postopna obnova gradu, ki naj bi bil namenjen turizmu. Za turizem ima Žužemberk sploh prelepe naravne pogoje: Krka je v zgornjem toku še neomadeževana, znana pa je po izjemno dobrem ribiškem ulovu. Nič čudnega ni, da v zadnjem času v okolici rastejo vikendi kot gobe po dežju...

V prazgodovinski dobi je stalo na hribu, kjer so ruševine farne cerkve, z okroglim nasipom utrjeno keltsko grobišče. Pozneje so imeli tu svojo vojaško postojanko Rimljani. Že takrat so se ukvarjali z železarstvom: še danes so vidni ostanki fužin in ostanki železove žilindre, ki so jo našli okoli Praproč in Vrhovega. Gotovo je, da je bil že 1399 Žužemberk trg, trški sodnik pa je imel celo pravico do krvnega sodstva, na kar opozarjata ledinski imeni Pod starimi gavgami in verjetno tudi Morišče.

Trg so leta 1533 obdali z obzidjem zaradi pogostih turških napadov. Tod so neverniki plenili in ropali v letih 1473, 1491 in 1528. Leta 1591 in 1670 je trg pogorel, kuga pa je morila po Žužemberku 1625: pomorila je pol trga, tako da so morali mrličke pokopavati na župnijski njivi, ki jo domačini še danes imenujejo Kužni dol. 1715 je zaradi kolere pomrlo 279 ljudi v župniji, 1786 pa je samo v Žužemberku zaradi koz in griže umrlo 23 ljudi. Žužemberčani se ponašajo, da je že 1738 dobil trg redno poštno postajališče, ko je bila uvedena poštna zveza med Ljubljano in Karlovcem. V 18. stoletju so imeli v trgu papirnico, usnjarno in strojarno. Še med zadnjo vojno je preurejena usnjarna oskrbovala partizane z obutvijo. Nekaj časa so v Žužemberku izdelovali tudi smodnik, če gre verjeti poročilu kranjskega gospodarstvenika Franca Henrika Raigerstelda-Rakovca.

Samotno strašilo blizu Žvirč v Suhi krajini

Med vojno so bili v Žužemberku najprej utrjeni Italijani, po njihovi kapitulaciji pa tudi Nemci in domobranci. Dolenjski bataljon je napadel Italijane prvič 26. marca 1942, julija istega leta pa so enote XIV. in XV. divizije prisilile sovražnika, da se je umaknil. Več srditih bojev so imeli partizani pozneje tudi z Nemci in domobranci.

Sodijo, da se danes še vedno polovica prebivalcev preživlja s kmetijstvom. V Žužemberku je tudi kmetijska zadruga, močnejše pa je spremenila podobo kraja industrija. Ko so leta 1962 odprli tovarno keramičnih kondenzatorjev Iskra, so vsaj deloma zajezili odhajanje iz teh krajev. Kakih 400 ljudi je zaposlenih v Iskri; razumljivo je, da to predstavlja izredno možnost za zaslužek in razvoj kraja.

O starih časih pričata samo še stara lipa na trgu in pa vodnjak, ki je bil narejen na Dvoru. Zlasti železarstvo je bilo nekdanj močno razvito v dolini Krke. Že Valvasor omenja, da je bilo na Dolenjskem mnogo svinčenih, železnih in drugih rudnikov. Nekdanji železarji so topili železo v gozdovih v preprostih izkopanih jamah. Kmalu so se pojavile tudi kovač-

nice na vodni pogon, pozneje pa so pri nekaterih kovačnicah prizidali še topilnice, v katerih so topili rudo, ki so jo kmetje prinašali z rudnih ležišč. Znana so bila ležišča na Vrhovem nad Žužemberkom, v Valični vasi in Češnjicah.

Leta 1776 je fužina v Fužini ob Krki zaposlovala celo 75 ljudi, z rudarji in oglarji pa celo 100, kar zgovorno priča o pomembnosti železarstva. Izdelovali so železo v palicah, ključavnice, podkve, mreže, žeblje in drugo. Ob Kolpi se še vidi del temeljev. Med vsemi železarskimi obrati na Krki pa je kajpak najbolj znan tisti na Dvoru, kjer so naredili tudi znani litoželezni vodnjak, ki je nekoč stal na novomeškem Glavnem trgu in katerega je potem prof. Pamer prodal gornjeavstrijskemu trgu Trabergu. Znano je, da so na Dvoru naročili 1804. leta, ko so se v Srbiji pod Karadžordžem uprli Turkom, 60 topov in možnarjev. Fužina na Dvoru je imela celo 200 zaposlenih, tam so delali tudi umetniška dela in celo železne mostove.

Namesto železarstva se v Suhi krajini danes ukvarjajo s keramičnimi kondenzatorji, kmetijstvo je pa še ostalo...

A. BARTELJ, J. SPLICAL

Vsak četrtek —

DOLENJSKI LIST!

DOLENJSKI LIST —

okno na Dolenjsko!

Vsak teden: vse o Dolenjski, Beli krajini in Spodnjem Posavju

V DOLENJSKEM LISTU

Slovenec po rodu – Kubanec

V slovenskih mestih, posebno pa še v Ljubljani, se je v zadnjih letih naselilo veliko tujcev, od katerih so se nekateri že odločili, da se tukaj naselijo za stalno, nekateri pa po nekaj letih bivanja pri nas spet odidejo. Mislim, da moramo to »priseljavanje« jemat kot nekaj normalnega; tako kot naši ljudje odhajajo na tuje, tudi tujci prihajajo k nam. Seveda ti drugi ne morejo nadomestiti naših izseljencev ne po številu in ne po drugih značilnostih. Kako se počutijo tu tujci med nami? Kako se tujka, poročena s Slovencem, počuti, ko se za stalno preseli v možovo domovino. Marsikdo izmed naših ljudi, ki se na tujem poroči s tujko ali s tujcem, se potem odloči, da bo v tujini ostal za stalno, ker se boji, da se njegov življenjski tovariš ne bo mogel privaditi življenja v njegovi oziroma njeni domovini. Ali je res tako?

V prihodnjih številkah Rodne grude vam bom opisal nekaj razgovorov s tujci, ki so se k nam preselili za stalno, za katere lahko rečemo, da smo jih Slovenci »vzeli za svoje«. Morda se bo potem lažje odločil še kdo, ki ima podobne razmere.

Andrésa Valdésa poznamo kot »slovenskega Kubanca ali kubanskega Slovence«, kakor hočete. Kot takega ga v zadnjem času poznajo že po vsej Jugoslaviji — popularnost si je pridobil z nastopanjem na televiziji, v številnih gledališčih in samostojnih nastopih v številnih zabavno glasbenih prireditvah. Njegova umetnost pa ne rabi glasbe in ne govornice, njegov nastop je tih, namesto besed govore njegove roke, vsi deli njegovega telesa, njegova umetnost je pantomima.

Kako ga je zaneslo k nam? Ali so ga zadržale Slovenke? Andrés Valdés je pravi Kubanec, rojen v Havani. Še skoraj kot otrok je šel po svetu, živel najprej nekaj časa v Mehiki, se vrnil na Kubo, kjer se je pridružil neki folklorni skupini, s katero je pozneje odpotoval v Združene države Amerike. Tam je bil leto in pol, od tam pa je odšel v Pariz študirat pantomimo. Po štirih letih Pariza je hotel odpotovati na Japonsko. Mimogrede se je ustavil v Ljubljani — in ostal. »Odkril sem zelo ugodne pogoje za moje delo,« pripoveduje Andrés. »V začetku sem delal v gledališču. Bil sem svetovalec za gibe v vseh slovenskih gledališčih. Potem so me povabili za predavatelja na ljubljansko akademijo za gledališče, radio, film in televizijo, kjer sem ostal dve leti. Potem sem začel samostojno. Veliko nastopam v vseh večjih jugoslovenskih mestih, Jugoslavijo sem zastopal celo na nekem festivalu v Bolgariji. Tu, v Jugoslaviji, sem pognal korenine. V aprilu je minilo enajst let, odkar živim v Ljubljani.« Nasmehnil se je in dodal: »Pravijo mi Slovenec, po rodu Kubanec.«

Andrés je bil že dvakrat poročen, obakrat s Slovenkama, vendar pa je zdaj spet sam. Pravi, da je še premlad za mirno družinsko življenje. Kaj pa ga moti pri Slovenkah?

»Slovenke so,« pravi, »zelo v redu dekleta, dokler so še nesigurne glede moža ali fanta. Ko pa so prepričane, da je možki popolnoma njen, postanejo nemogoče, ukazovalne, hočejo ga voditi, usmerjati. To je morda nekakšen egoizem. Skrbijo za hišo, avto, vikend, otroke, vse hočejo imeti, ob tem pa včasih pozabljajo na čustva.«

Ali je torej obupal nad Slovenkami?

»Za moj značaj pa je Slovenka vendarle najbolj popolna ženska, kar sem jih kdaj srečal. Z nobeno se ne bi hotel poročiti kot s Slovenko. Če se bom ženil v tretje, se bom seveda spet tukaj.«

Andrés Valdés govori sorazmerno dobro slovensko, vendar z očitnim latinskim naglasom. Kaj meni o slovenščini?

»Slovenščina je zelo težak jezik, ker je ne moreš primerjati z nobenim drugim jezikom. Slovenščina je polna sinonimov. Pozna se mi, da se slovenščine nisem učil na nobenem tečaju. Moji prvi učitelji slovenščine so bili natakariji v restavracijah.«

Ali ima kot tujec kdaj kakšne težave?

»Slovenci so zelo odprti ljudje. Nikoli nisem še imel občutka, da sem tujec. Povsod drugod po svetu se mi je to dogajalo.«

Slovenci pogosto govorimo, da smo majhen narod in da iz tega dejstva izvirajo številne naše težave.

»Jaz ne verjamem, da smo Slovenci majhen narod. Duševno smo zelo velik narod. Res to preveč poudarjamo, jaz pa nikoli nisem dobil tega občutka. Zunaj Jugoslavije smo Slovenci najbolj široki. Ko bi bili Slovenci res majhen narod, bi nikoli ne mogli doseči takega razvoja. Ko sem prišel v Ljubljano, sem bil presenečen, ko sem opazil, da je tukaj celo več kulturnih aktivnosti kot v razvpitem Parizu. Tudi po deželi, v manjših mestih so kulturne aktivnosti zelo razvite.«

Ali se kaj družijo z drugimi tujci, ki živijo pri nas?

»Ne, vedno sem se več družil s Slovenci, ker sem se tako hotel učiti slovensko, in se hotel čim bolj vključiti v tukajšnje življenje, ker nameravam tukaj ostati za zmeraj.«

Andrés Valdés ima še vedno kubanski potni list, vendar pa tudi dovoljenje za stalno bivanje v Jugoslaviji. V Ljubljani živi kot svobodni umetnik in veliko dela z umetniško agencijo Ljubljanski festival. Kdo ve, če ne bo kdaj s kako slovensko umetniško skupino obiskal naših rojakov na tujem?

JOŽE PREŠEREN

začasno na tujem

Urednik Rodne grude Jože Prešeren se je na ustnem časopisu, ki so ga slovenski novinarji pripravili v treh krajih (v treh državah) — o tem smo na kratko poročali v prejšnji številki, pogovarjal s predsednikom slovenskega kegljaškega kluba v Winterthuru Markom Urbasom (na sliki desni), ki je poslušalcem na kratko povedal, kaj mu pomeni delo v slovenskem društvu

V Münchnu se je organizacije »ustnega časopisa« lotilo mlado vodstvo društva »Triglav«, ki se mora boriti s številnimi težavami. Volje pa imajo dovolj in tudi pripravljenosti številnih članov. Na prireditvi je nastopal tudi društveni ansambel »Bambinos« pod vodstvom mladega Darka Soršaka. Ansambel se je v zadnjem času preimenoval in se zdaj imenuje »Alpe-Adria«. Naš urednik se je na tej prireditvi javno pogovarjal s predsednikom društva Slavkom Mastnakom

Zelo prisrčno in domače je bilo tudi na Dunaju kjer je »ustnemu časopisu« prisostvovalo sicer najmanj ljudi, morda pa so prav zato vsi nastopajoči laže vzpostavili stik s poslušalci. Na sliki: Jože Prešeren se pogovarja s predsednikom društva »Ivan Cankar« na Dunaju Francem Severjem. Predsednik društva je razložil razloge, zakaj se društvo ne more številneje udeležiti srečanja slovenskih društev v Essnu, in opisal svoje občutje pri kulturno-prosvetnem delovanju v tujini

Del pozornih poslušalcev med prireditvijo na Dunaju

Vse slike: Egon Kaše

Dr. Dušan Florjančič, priznani strokovnjak, zaposlen v firmi Sulzer v Winterthuru, vedno rad pri-skoči na pomoč slovenskim društvenim delavcem. Na sliki (v sredini) v razgovoru s predsedni-kom Markom Urbasom. Poleg njega hčerka Kristina in žena

SKUD Triglav v Reutlingenu dobro napreduje

Ko smo ustanovili naše Slovensko kulturno društvo Triglav v Reutlingenu, ni-smo mislili, da bo tako hitro napredovalo in se tako lepo razvijalo. V letu 1974

Tatjana Arandjelović iz Reutlingena v slovenski narodni noši

smo imeli vrsto prireditev, ki jih pa tu ne bom omenjal. Govoril bom le o našem društvenem delu v letošnjem letu. Tu moram najprej omeniti slovensko šolo v Reutlingenu, ki deluje že tretje leto. Imamo dva razreda. Otroci imajo pouk vsak torek in sredo popoldne. Učencev je bli-zu štirideset.

Februarja letos so šolarji naše slovenske dopolnilne šole pripravili Prešernovo pro-slavo, ki jo je organizirala učiteljica Dra-

gica Nunčič. Proslave se je udeležilo ve-liko staršev. Druga večja letošnja prire-ditev našega društva je bilo praznovanje 8. marca — dneva žena. Naša folklorna skupina je pod vodstvom F. Falanič pri-kazala vrsto slovenskih narodnih plesov. Nastopili so seveda v narodnih nošah. Vmes so bile tudi recitacije. Dne 22. mar-ca smo pa imeli smučarski ples, s ka-terim smo slovesno zaključili smučarski tečaj, katerega sta priredila slovenska smučarska šola iz Stuttgarta in SKUD Triglav iz Reutlingena na Feldbergu v Schwarzwald. Tečaj je trajal šest ne-delj. Zaključili smo ga s tekmovanjem v slalomu. Na tem tekmovanju so se smučarji iz Reutlingena zelo dobro odre-zali, saj so pobrali več prvih mest. Na smučarskem plesu, ki je sledil tekmova-nju, smo podelili zmagovalcem diplome. Ob tej priliki smo priredili tudi tombolo,

Slovenska šola v Reutlingenu. Zadaj učiteljica Dragica Nunčič

na kateri je bilo razdeljenih okrog štiri-deset lepih dobitkov.

Naša folklorna skupina se je z veliko v-nemo in prizadevnostjo pripravljala za nastop na 4. slovenskem srečanju v Essnu. Ob dnevu mladosti 24. maja do-bimo obisk iz domovine. Pri nas v Reut-lingenu bo gostoval pevski zbor Lira iz Kamnika. Tako vidite, smo sredi dela. Vse kar lepo teče, a boriti se moramo tudi s težavami. Predvsem kar se tiče finančnih sredstev. Upamo, da bomo v bližnji bodočnosti dobili svoje društvene prostore. Potem bo naše društveno delo v Reutlingenu prav gotovo še bolj uspeš-no.

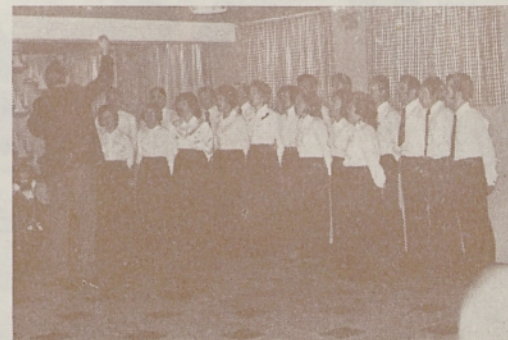
Predsednik SKUD Triglav
iz Reutlingena:
STANE ARANDJELOVIČ

Novice iz Göteborga

Zvrstilo se je nekaj nastopov naših treh sekcij v Slovenskem kulturnem društvu France Prešeren. V soboto 15. februarja smo imeli nastop za vaščane Rävlande blizu Göteborga. V nedeljo 16. februarja sta nastopila otroška plesna skupina in folklorna skupina v muzeju umetnosti v Göteborgu. Naslednjo nedeljo 23. februar-ja je v istem muzeju nastopil pevski zbor našega društva. Na vseh nastopih nas je občinstvo z veseljem sprejelo in, bilo očit-no zadovoljno z nastopi našega pevskega zbora, otroške skupine in folklorne sku-pine, ki so prizadevno prikazali vsak ne-kaj zanimivega iz svojega programa.

Tudi za osmi marec — dan žena, smo nastopili s pevskim zborom na skupni ju-goslovanski prireditvi v počastitev naših žena. Med ostalimi točkami je pet deklic našega društva oblečenih v narodne noše, vsem ženam v dvorani poklonilo rdeče nageljne. 26. aprila je priredilo naše društvo v prostorih Gamlestadens-Med-borgarhus, Brahegatan 11 v Göteborgu Slovenski večer, na katerem so vse tri sekcije našega društva izvedle pester program. Po programu je bila družabna zabava s plesom, kjer je igral ansambel Toma Vitanca iz Landskrone. Za otroke smo prikazovali kratke otroške filme. Obenem je društvo odprlo razstavo pod naslovom »Kaj delamo v prostem času«.

VLADIMIR VODUŠEK

Mešani pevski zbor društva »France Prešeren« iz Göteborga na enem izmed nastopov

Četrto srečanje slovenskih društev zahodne Evrope

KPD »Slovenija« v Landskroni na Švedskem razvija v zadnjem času vedno bolj živahno aktivnost. Letos so prvič praznovali tudi slovenski kulturni praznik, pripravili so kulturni program ob dnevu žena in še kaj. Vedno bolj delovne so tudi njihove lastne kulturno-umetniške skupine. O tem bomo več poročali prihodnjič. Na sliki: Marjeta Kragelj ob Karolini Vrabli, ki je zaželela dobrodoščilo dedku Mrazu

Del publike na eni izmed prireditev »Slovenije« v Landskroni

Slovenski otroci na »spominskem posnetku« z dedkom Mrazom

Četrtega srečanja slovenskih društev iz zahodne Evrope, ki je bilo 3. maja v dvorani Gruga v Essnu, se je udeležila precej številna skupina predstavnikov javnega življenja Slovenije, med katerimi je bil tudi podpredsednik Slovenske izseljenske matice Milo Vižintin iz Nove Gorice. Iz njegovega poročila, ki ga je napisal za izvršni odbor Matice, povzemamo nekaj misli:

Prisrčno in tovariško je bilo srečanje z odborniki društva gostitelja — slovenskega kulturnega in športnega društva »Bled« v Essnu. Poleg predsednika Heinza Siegerja je bila seveda njegova žena Jožica in tudi številni drugi člani odbora in sodelavci, med katerimi naj omenim ing. Vinka Pibra in podjetnika Korošca. Z letališča v Düsseldorfu so nas odpeljali v Essen, kjer se je kmalu po našem prihodu začela prireditev. Kmalu po 16. uri je pred približno 2500 obiskovalci ing. Vinko Piber začel srečanje in izrekel vsem dobrodoščilo v imenu organizatorjev. Govoril pa je tudi o pomeu slovenskih društev v tujini, o lepi slovenski pesmi in besedi in o mislih na dolge trenutke domotožja. Nemške goste je pozdravil predsednik društva. Med gosti je bil tudi načelnik mestne uprave, podpredsednik urada za delo in drugi. V imenu pokrovitelja tega srečanja, Socialistične zveze Slovenije je pozdravil Viktor Repič, za njim pa še jugoslovanski veleposlanik v Bonnu Budimir Lončar ter podpredsednik Slovenske izseljenske matice Milo Vižintin. Njegov kratek pozdravni govor so rojaki lepo sprejeli.

Pozneje sem kmalu doživel prijetno presenečenje. Na odru me je spoznala goriška rojakinja, ki je prišla na prireditev iz Düsseldorfa. Poročena je z Nemcem. Na njeno željo sem jo mimogrede obiskal tudi na njenem domu. Za njo sta se pri meni oglasili še dve Primorki, ki sta mi izročili tople pozdrave rodni deželici.

V kulturnem programu je najprej nastopil otroški zbor Slovenskega delavskega

društva iz Aumetza v Franciji, ki ga vodi Marija Petkovšek. Potem so se pojavili na odru pionirji slovenske šole iz Reutlingena, ki so zaplesali venček slovenskih plesov. Nato so se zvrstili »Bambinosi«, otroški sekstet iz Münchna, sledili pa so jim mladi plesalci iz Sindelfingna. Rudarski pevski zbor naših izseljencev iz Aumetza je brez pevovodje zapel nekaj slovenskih in eno dalmatinsko pesem. Društvo »Zvon« iz Holandije je zastopal moški in mešani pevski zbor, ki ga vodi Nizozemec Josef Willems. Zelo dobro so igrale tudi glasbene skupine »Veseli bratci« iz Belgije, »Veseli Prekmurci« iz Frankfurta, »Zdomci« iz Münchna. Gostitelj »Bled« se je predstavil s folklorno skupino in svojim »Štatenberškim kvintetom«.

Ob koncu programa je s plesi jugoslovanskih narodov nastopila še folklorna skupina »Jugoslavija« iz Hackinga in kulturnega centra iz obrenskega Krefelda. Tako pozdravnim govorom kakor tudi celotnemu kulturnemu programu so prisotni sledili z veliko pozornostjo in vsaki izvedeni točki navdušeno ploskali. Tudi razstava knjig je bila med obiskovalci lepo sprejeta.

Po kulturnem programu je dvignil staro in mlado od miz sloviti ansambel Avsenik. Med njihovim štiriurnim igranjem je bila vsa dvorana en sam vrtinec. Vsi so se počutili, kakor da bi bili v domovini.

Celotna prireditev je potekala mirno, brez vsakega najmanjšega incidenta.

Naslednje jutro so nas prizadevni odborniki »Bleda« spet pospremili na letališče v Düsseldorfu. Vsi smo bili utrujeni, polni prijetnih vtisov ter smo se vračali v domovino vendarle zadovoljni. Vsem, ki so nam pomagali, da smo se tako lepo počutili v tujem okolju, smo dolžni iskreno zahvalo.

Opomba uredništva: v prihodnji številki naše revije bomo objavili fotoreportažo s srečanja v Essnu.

Slovenski učitelji iz tujine v Ljubljani

Od 26. do 28. marca letos je bil v Ljubljani tridnevni seminar za učitelje, ki v tujini poučujejo slovenske otroke. To, prav gotovo zelo koristno srečanje je organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo skupaj z izobraževalno skupnostjo Slovenije ter republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje. Udeležilo se ga je deset slovenskih učiteljic in učiteljev, šest iz ZR Nemčije ter po eden iz Zahodnega Berlina, Belgije, Švedske in Švice.

Kakšen je bil namen seminarja, prvega takega srečanja izključno za slovenske učitelje v tujini? *Lojzka Vrtičeva*, samostojna svetovalka v republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje, je povedala:

»Za poseben seminar, namenjen našim učiteljem v tujini, smo se odločili zato, ker smo ugotovili, da podobno vsejugoslovansko srečanje v poletnih počitnicah ne ustreza povsem tudi učiteljem iz Slovenije. Z njim smo jim predvsem želeli omogočiti, da prisostvujejo nekaj uram praktičnega pouka, da si z nekaj predavanji izpopolnijo svoje znanje o delu v kombiniranih oddelkih, hoteli pa smo jih seznaniti tudi z nekaterimi družbenopolitičnimi vprašanji pri nas, kot so neuvr-

»Poseben problem pri mojem delu je, da naši rojaki tretjega rodu že skoraj ne znajo slovensko. Kljub temu pa je zadnje čase med njimi vedno več zanimanja za materinščino, če ne zaradi drugega že zato, da bi se med obiskom v domovini pogovorili s svojci slovensko. Pred mesecem dni smo odprli šolo v Charleroi, v južnem delu Belgije, kjer je drugi otok naših rojakov. Tam slovenske šole niso imeli niti pred vojno niti po njej, tako da je zdaj zanimanje zanjo naravnost triumfalno, saj smo tako napolnili učilnico, da je zmanjkalo stolov in smo jih morali prinesiti še iz drugega prostora. Je pa težava, ker znajo naši rojaki v tem delu Belgije večinoma samo francosko, tako da si moram tu pomagati s francoščino, v limburškem delu pa s flamščino. Zdaj smo namreč zajeli celotno Belgijo, saj imamo dve šoli v Limburgu v Eisdnu in v Genku ter tretjo v Charleroi, četrto pa pripravljamo v holandskem Limburgu. V Charleroi obiskuje slovenski pouk 44 otrok, v Eisdnu 16 in v Genku 12. Računam pa, da se bo jeseni število povečalo, zlasti še, ko bomo odpravili nekatere tehnične pomanjkljivosti, predvsem prevoz otrok v šolo.«

Slovenska učiteljica Marija Stermecki z Medletovima dekletoma iz Karlsruha in s tretjim učencem, za katerega žal ne vemo imena

V enem izmed slovenskih šolskih oddelkov v ZR Nemčiji

ščena zunanja politika Jugoslavije, naš delegatski sistem, vprašanje zaposlovanja na tujem itd. Na seminarju je sodelovalo deset učiteljic in učiteljev, vseh pa je v tujini 23, od tega sedem s polnim delovnim časom, ostali pa so honorarni in večinoma poučujejo samo v enem oddelku. Naj še povem, da je udeležencem seminarja nudila gostoljubje osnovna šola »Valentina Vodnika« v Ljubljani, za kar ji gre vsa zahvala.«

Profesor *Ciril Murnik* je prišel iz Belgije, kjer poučuje otroke tamkajšnjih slovenskih izseljencev:

Iz Stuttgarta so se seminarja udeležile vse štiri učiteljice. Tri od njih so tam že dalj časa, *Marija Stermecki* pa šele prvo šolsko leto:

»Po pravici povedano si nisem predstavljala, da so delovni pogoji tako težavni, kot dejansko so. Glavna težava je predvsem ta, da se moramo vsak dan voziti na službena mesta, od katerih so nekatere zelo oddaljena; moje najbolj oddaljeno mesto je na primer sto kilometrov daleč! Lahko rečem, da je zanimanje otrok in staršev za slovensko šolo zadovoljivo. Res se je dogajalo in se včasih

še, da so naše delo nekateri podcenjevali. Ko pa smo staršem dokazali, kako nujno potrebno je znanje materinščine za otroke, ne le za tiste, ki se bodo vrnili v domovino, ampak tudi za one, ki že imajo nemško državljanstvo in bodo verjetno ostali v Nemčiji, se je pa stanje precej izboljšalo. Naše delo cenijo, predvsem zaradi raznih prireditev, ki smo jih pripravili v okviru šole ali pa skupno s SKUD »Triglavom« v Stuttgartu. Ta resnično zelo skrbi za naše šolsko delo, me učiteljice jim pa to skrb vračamo s tem, da v društvu pomagamo kot članice odbora.«

Iz Zahodnega Berlina je bila na ljubljanskem seminarju *Milena Skrt*:

»Po nekaterih ocenah naj bi bilo v Zahodnem Berlinu približno 50 slovenskih otrok, vendar ne vem, če je ta številka čisto prava. Ko sem namreč obiskovala družine ali jim pisala, sem jih za šolo pridobila 23. Zdaj, ko se bom vrnila, jih bo prišlo še pet, prihodnje šolsko leto pa najbrž še nekaj. Petdeset jih verjetno ne bo, toda število le narašča. Toda za prihodnja leta pa sem prepričana, da jih bo precej več, saj imajo nekateri od teh, ki že prihajajo v šolo, doma enega ali dva mlajša bratca ali sestrice, torej potencialne šolarje. Pouk imamo na dveh krajih, učenci so razdeljeni v tri skupine, ki imajo pouk enkrat na teden, posebna skupina pa prihaja še ob sredah. Pomagam si tudi tako: Otroke, ki med tednom ne pridejo k pouku, obiščem doma, pač po načelu, če ne pride Mohamed h gori, gre pa gora k Mohamedu«.

Nekaj imam zate...

Najprej se malo pogovorimo, popijemo kavico, potem pa začnemo pridno brati. To je zame sicer naporno, a rada delam, saj sem za to delo zares navdušena.»

Edini med udeleženci seminarja, ki ni poklicni pedagoški delavec, ampak diplomirani inženir elektrotehnike, je *Savin Vilhar* iz Stockholma, toda kljub temu zelo navdušen za šolanje slovenskih otrok:

»Vprašanje šolanja naših otrok na švedskem ni samo pedagoški, ampak tudi organizacijski problem. Pouka se namreč udeležuje 75 otrok, vemo pa, da jih je v tej skandinavski deželi blizu 800. Zato jih bomo skušali v prihodnje pridobiti čim več, pripravili bomo učno gradivo, se dogovorili o kadrih in podobno. Rad pa bi povedal še nekaj besed o seminarju. Bil je prvi te vrste in je izredno lepo uspel. Problemi dopolnilnega šolanja naših otrok v tujini so nam vsem že dolgo znani in so tudi izredno težavni. Seminar je dal možnost učiteljem iz tujine, da se sestanejo, izmenjajo med seboj ter z organizatorji in bodočimi sodelavci iz domovine izkušnje, pogloblje strokovno znanje itd. To srečanje je bilo med drugim tudi inventarizacija vseh problemov in učinkovitih predlogov za njihovo konkretno reševanje. Kot rečeno, je seminar uspel in se zato pristrčno zahvaljujemo organizatorjem in sodelavcem ter vsem našim rojakom v domovini. Kmalu torej na svidenje na prihodnjem seminarju. Takrat se bomo med drugim pomenili o uspehih pri pouku, ki bodo med drugim tudi rezultat tega prvega seminarja.«

Mnogo spominov napolnjuje naše življenje. Večidel so to drobni, majhni dogodki, ki popestrijo naš vsakdan in ga obarvajo zdaj s toplimi, zdaj s hladnimi barvami. Sežejo nam do dna kristalnega vodnjaka, kjer vzvalovijo ob majhnem dogodku najvišja čustva.

Zgodilo se je v začetku marca. Z učenci sem pripravila proslavo za 8. marec, namenjeno vsem materam, vsem ženam in dekletom iz Nagolda in okolice. Mesto leži v visokogorskem svetu Schwarzwalda in naši zdomci so tod zaposleni največ kot gozdni delavci, žene pa jim v mnogih primerih pomagajo pri zahtevnem delu ob sobotah, kajti ta dan ostajajo doma zaradi ukinjenega nadurnega dela. Pristrčne družine so to, vendar boleče priznavam, da imam med učenci še vedno petino takih, ki bore malo govore materinski jezik.

V dvorani Zellerschule smo se začeli zbirati. Nestrpno so kukale male glave in radovedne očke proti vratom, kdo od staršev bo prišel med prvimi. Vrste postavljenih stolov so bile kmalu izpolnjene in učenci so ponosno ugotavljali, da nihče od staršev ni manjkal. Družine so tu že po deset let in v tem letu prvič praznujejo dan žena; kako bi torej ob takem prazniku mogla izostati le ena sama mamica? Nastopali so vsi, prav vsi učenci slovenskega dopolnilnega pouka. Nihče ni mogel izostati, kajti vsak ima mamico in vsak je pripravil mamici poleg šopka nageljnov še pristrčno voščilo s pesmico. Tudi zapeli in zaplesali smo, kulturni del pa končali z obljubo, da bo mlad slovenski rod, začasno na tujem, doraščal v zavedne mladinke in mladince, na katere bo ponosna vsaka mati posebno še, ko bo popeljala svoje najdražje zopet v naročje domovine.

Prijeten večer smo okronali še z zabavnim delom v bližnjem gostišču. Brankov oče je poskrbel za vrsto domačih melodij, ob katerih so se sorazmerno mladi slovenski pari radostno vrteli. Spoznala sem, kako hvaležno se me dotikajo njihovi pogledi ob prireditvi, ki je namenjena samo njim...

Poleg mene je sedela mala, osemletna Claudija. Klepetali sva in skušali ob starših doživljati prijeten večer. Ujela je moj pogled in dejala: »NEKAJ IMAM ZATE!« Nasmehnila sem se ji, kajti mislila sem, da bo k šopku rož dodala še eno in želi, da ta cvet izroči sama. »Ne tu, ven pojdiva,« je dejala. Pogledala sem mamico in ji s pogledom dala slutiti, da se takoj vrneva. Claudija me je prišla za roko in popeljala po dolgem hodniku v kraj, kjer sva bili res sami. Iz plaščka je potegnila denarnico. Zmedena je brs-

kala po njej in mi končno z nadvse milim glasom šepnila: »Na, kupi si kaj!« Njena drobna roka mi je ponujala deset pfenigov, deset še novih, svetlečih pfenigov. Ta trenutek sem začutila v grlu tesno bolečino in izraz mojega glasu je bil nemočan. Darilo, za nekoga nepomembno in neznatno, bi okovala v najžlahtnejšo kovino, toliko mi je pomenilo. Ob moji sreči, ki sem jo dala slutiti dekletcu, se me je Claudija oklenila in skupno sva zavili med vrvež veselih slovenskih parov ter ugotavljali dan v naslednjem tednu, ko bo pisala, čitala in pripovedovala zopet v materinskem jeziku.

DRAGICA NUNČIČ
SLOVENSKA UČITELJICA V STUTTGARTU

Če ste se preselili...

Če ste se preselili, izpolnite naslednji obrazec in ga v kuverti pošljite na naslov naše uprave Rodna gruda, 61001 Ljubljana, Cankarjeva 1/II, p.p. 169

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

Poročali smo že, da v Stuttgartu zelo pridno deluje šahovski klub »Vasja Pirc«, ki si je izbral ime po znanem slovenskem šahovskem vele mojstru, ki jim pogosto pomaga z nasveti. V novoodprtem »Domu Jugoslovancev« v Stuttgartu ima svoje prostore tudi ta šahovski klub in v začetku maja so začeli tudi z mladinsko šahovsko šolo, ki bo v njihove vrste prav gotovo pritegnila veliko mladih šahistov. Slovenska izseljenska matica jim je poslala nekaj šahovske literature v slovenščini. Šahovski klub »Vasja Pirc« sicer redno tekmuje v šahovskem prvenstvu mesta Stuttgart, prireja pa tudi tekmovanja z drugimi jugoslovanskimi šahovskimi klubi ali sekcijami v vsej ZR Nemčiji. Predsednik kluba je Ivan Ott

Rojaki prinesli štafeti

Šentilj, Maribor, aprila — Tisoče kilometrov daleč, izmenjuje za krmilom, so v nedeljo ob šestih zjutraj prispela pred šentiljski obmejni blok vozila z nevsakdanjimi potniki. S prvo štafeto želja in obljub naših zdomcev iz Zahodne Nemčije in avstrijske Štajerske tovarišu Titu. Na prvem metru naše zemlje so potniki izstopili in vozila okrasili z zastavami in transparenti ter odpeljali proti Mariboru, da ne bi zamudili zvezne štafete, ki se je to nedeljsko jutro poslavljala iz mesta ob Dravi.

Ura je bila skoraj šest, prometa je bilo malo, vendar je pred mejnim poslopjem mednarodnega prehoda v Šentilju bilo živahno. Sonce se je razlivalo po spranem asfaltu. Skupina carinikov in miličnikov ter nekaj civilov je gledala na ono, avstrijsko stran. Tudi tam je bilo samotno. V zraku je bilo čutiti pomlad. Potem je prehod oživel.

Edinstvena pot

Na avstrijski strani se pojavi kolona vozil. Kratek postanek in že so tu. Zapornica je dvignjena, obmejni uslužbenci zornikom oznanjajo, da naj peljejo kar naprej. Ti kljub vsemu ustavijo in na zaprašena vozila lepijo naše zastave. Torej so uspeli. Točno ob napovedani uri so tu. Pripeljali so prvo štafeto z željami in obljubami naših delavcev iz Zahodne Nemčije in avstrijske Štajerske. Vozijo želje ljudi, ki čutijo z nami. Dva avtomobila imata oznake Stuttgarta, ostali Gradca in avstrijske Štajerske. V avtomobilih sta dve štafeti z željami, čestitkami in obljubami Titu. Ena je priromala zelo daleč. Vozili so jo izmenjuje, da bi jo pripeljali točno ob napovedani uri. Potem koloni zdrvita naprej proti Mariboru.

»Srečen sem, da smo uspeli. Srečen sem, da smo tu. Nikoli v življenju še nisem bil na takšni poti«, je pozneje v Mariboru na Trgu svobode pripovedoval Anton Seher, doma iz Brestanice, medtem ko je njegov tovariš Franc Kališnik stal na slavnostni tribuni in v roki držal štafetno palico s čestitkami, željami in obljubami naših rojakov iz Stuttgarta, Hanovra, Dortmunda, Haaga, Essna, Frankfurt, Aalena, Reutlingena in Boblingena-Sindelfingna, ki so združeni v raznih društvih naših zdomcev. »Ta pot mi bo ostala vedno v spominu, čeprav sem jo v zadnjih letih prevozil neštetokrat,« nadaljuje ves navdušen. »Štafetno palico smo imeli venomer pri sebi, tudi ko smo nekaj ur prespali. Ne smete pozabiti, da

je ideja o štafeti tovarišu Titu naša, to je ideja Slovencev v Stuttgartu.«

Zamisel o štafeti naših zdomcev tovarišu Titu je vznikla pred nekaj dnevi. Skoraj hkrati v Stuttgartu in Gradcu. V nedeljo zjutraj so namreč pripeljali dve, eno iz Stuttgarta in eno z avstrijske Štajerske. To je predal Milivoj Vukičević, strojni ključavničar, zdaj zaposlen v Gradcu.

»Žal je bilo premalo časa, da bi povabili k sodelovanju še ostala naša društva v Evropi«, je povedal Franc Kališnik, sicer doma iz Kozarjeve ulice v Ljubljani, ko je prebral čestitke, želje in obljube naših ljudi, zaposlenih v Zahodni Nemčiji in združenih v približno 60 društev, ki so se takoj priključila Triglavovcem v Stuttgartu, pobudnikom ideje o štafeti mladosti med našimi zdomci v Zahodni Nemčiji. »Bili smo v stiski s časom. K sreči so nam priskočili na pomoč v predstavništvu Ljubljanske banke v Stuttgartu, odkoder smo po telefonu koordinirali in organizirali štafete, ter konzulati v Stuttgartu, Dortmundu in Frankfurtu.«

Poživljena dejavnost

Čeprav so bile zgodnje nedeljske ure, je od dežja očiščeno sonce v Mariboru že obsijalo veliko množico ljudi, ki se je stekala proti Trgu svobode, kjer je bila letos osrednja svečanost ob odhodu štafete. Pred tem so mladi s krajšim postankom počastili spomin padlih v Ulici talcev in nato krenili med množico proti trgu.

»Srečen sem, da sem bil nosilec te prve štafete zdomcev z območja avstrijske Štajerske,« je poudaril Milivoj Vukičević, predsednik kluba v Gradcu. »Lani smo dobili dvorano in druge prostore za našo dejavnost, s tem je še bolj zaživelo naše delo. Naleteli smo na izredno razumevanje avstrijskih sindikatov, ki nam pomagajo pri delu. Letos organiziramo tečaje za učenje nemščine, kajti prenekateri naš delavec postane žrtev delodajalcev, ker ne zna jezika. Žal še nismo uspeli dobiti prostorov v drugih krajih, kjer že tudi delajo naša društva. Kljub temu, da smo prišli na idejo o naši štafeti šele pred dnevi, o oni iz Stuttgarta smo izvedeli šele pozneje, se je v štafeto vključilo mnogo naših delavcev. Poglejte, ta tovariš ob meni je Rado Živaljevič, Črnogorec, doma iz Peči. Oni poleg njega je Asim Čerković, doma iz Sarajeva. V spremstvu naše štafete so skoraj vse narodnosti...«

Medtem ko je bila svečanost v polnem razmahu, so tovariši iz spremstva štafete iz tujine z očmi med množico iskali znance. Viktor Štuhec in njegova žena, ki sta spremljala štafeto iz Stuttgarta, sta Mariborčana. Stane Arandželovič je doma iz Medvoda. Takoj po predaji bodo odrinili nazaj. V ponedeljek zjutraj bodo že spet na svojih delovnih mestih.

»Bilo bi nas več, žal je moralo nekaj tovarišev ostati v Nemčiji, ker delajo tudi ob sobotah,« je razlagal Štuhec.

»Ti štafeti sta vnesli mnogo življenja med nas, ki živimo in delamo trenutno v tujini,« je poudaril Franc Kališnik. »Kar oživeli smo, kot bi bili prerajeni,« je dodal Vukičević.

Začetek je težak

»Ob organizaciji letošnjih štafet nas, ki živimo in delamo v tujini, živimo pa z vami, smo zaradi časovne stiske naredili nekaj organizacijskih napak. Toda prav letošnja štafeta je mogoče tudi zato dragocenejša, ker smo jo kljub vsemu pravočasno in brez zapletljivosti pripeljali v domovino. Sprejememo kritiko drugih, ki niso v njej sodelovali, ker jim nismo omogočili sodelovanja, vendar obljubljam, da bomo prihodnje leto vključili vse. Prepričan sem, da bo štafeta čestitk, želja in spodbud nas, ki delamo v tujini, zajela skoraj vso Evropo. To bo med najlepšimi darili tovarišu Titu,« so zagotavljali ob slovesu.

JANEZ SEVER
IZ DELA

Nov naslov jugoslovanskega konzulata v Ženevi

Jugoslovanske državljane v Švici, ki živijo na področju kantona Ženeva (Genève), Vo, Vale, obveščamo, da je od 20. marca Generalni konzulat SFR Jugoslavije v Ženevi na novem naslovu:

Consulat général de la S.F.R. de Yougoslavie
3, chemin Beau-Soleil
1206 Genève
telefon: 022/46-44-34

Program SPD Triglav za drugo polovico leta 1975

Prireditve se bodo vršile točno po spodaj opisanem programu. Vabimo Vas, drage rojakinje in dragi rojaki, da se jih udeležujete v čim večjem številu, saj so namenjene Vam. S svojo udeležbo boste dali tudi priznanje prizadevnim odbornikom društva Triglav.

DRUŠTVENI VEČERI V ZUERICHU

Vsak zadnji petek v mesecu se zberemo v restavraciji LIBERO na Badenstrasse 529 (nasproti igrišča Letzigrund). Namen teh srečanj je, da se vidimo in da malo pokramljamo ter pri tem pozabimo na vsakdanje skrbi. Če bo potreba, bomo na teh srečanjih lahko predvajali barvne diapozitive.

SLOVENSKI OTROCI VABIJO

O tej prireditvi, ki jo SPD Triglav, skupno s slovenskimi šolami v Švici, organizira letos že drugič, ste lahko prebrali že v prvi številki glasila. Ker pa je med tem prišlo do sprememb, bo tudi program dneva nekoliko spremenjen. Kot je že v uvodnih besedah glasila omenjeno, bo letos sodelovala na tej prireditvi RTV Ljubljana in ob tej priliki posnela znano otroško oddajo »VESELI TOBOGAN«, ki je v programu radijske hiše že celih dvanajst let, v zadnjem času pa snemajo tudi za televizijo.

PROGRAM DNEVA MLADOSTI 25. MAJA

Ob 10.30 uri nastop slovenskih otrok, ki obiskujejo dopolnilni pouk v dvorani hotela Rösslipost v Unteribergu. Nastop bo posnet za radio in televizijo Ljubljana. Snemanje bosta vodila naša znana radijska in televizijska napovedovalca Jana Osojnik in Marjan Kralj. Po končanem snemanju, približno ob 12.30 sledi piknik na prostem pri 20 minut oddaljeni koči ob zgornji postaji vlečnice Höchgütsch, popestren z raznimi otroškimi igrami. Tudi to bo posneto za televizijo. Za jedi in pijačo bo poskrbel naš prijatelj Švicar Konstantin Marty, lahko pa prinesete tudi s seboj. Vabimo naše rojake širom po Švici, da se tega srečanja udeležijo v čim večjem številu. Mar ne bo lepo preživeti dneva v slovenski družbi med gorskimi vrhovi? Za vse informacije se lahko obrnete na sedež društva Triglav.

4. SLOVENSKI PLANINSKI PLES SOBOTA, 28. junija 1975 v STADTHOF 11 OERLIKON

(odlične prometne zveze — tramvaj št. 7-11-14, vlak do postaje Oerlikon, nato 10 minut peš, z osebnim avtom iz mesta za smer Schafhausen—Flughafen)

Za veselo razpoloženje in ples od 20.00 do 04.00 ure bo poskrbel ansambel ZADOVOLJNI KRANJCI s pevci Branko Ster-

gar, Stojanom Venetom in Stanetom Mancinijem.

Vstopnina: SFr. 12.20 (člani društva Triglav imajo 50 % popusta. Vstopnice lahko nabavite eno uro pred začetkom prireditve pri blagajni.

Na prireditvi sodelujejo: Slovenska izseljenska matica in revija Rodna gruda, Ljubljanska banka ter Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije.

Vse informacije dobite na sedežu društva. Pristrčno vabljeni!

PROGRAM DRUŠTVENIH IN VISOKOGORSKIH IZLETOV

Društvo Triglav organizira v letošnjem poletju (samo v primeru lepega vremena) nekaj visokogorskih ledeniških tur. Ti visokogorski izleti niso naporni, zahtevajo pa dobro splošno telesno pripravljenost ter ustrezno opremo. Kakšna oprema je potrebna, si lahko preberete v prvi številki društvenega glasila.

SPD Triglav ne razpolaga z izkušenimi in izprašanimi gorskimi vodniki, društvo samo organizira ture, izposoja del opreme in ustrezne literature. Pot in vzpon na vrh na lastno odgovornost!

DOBIMO SE V BOVCU

Če boste preživeli svoj letni dopust v domovini konec julija, in če si boste, po napornem tednu ob urejanju svojega doma, zaželeli počitka in srečanja z znanci in prijatelji iz Švice, pridite v Bovec! Tu se bomo zbrali v soboto 26. julija v hotelu KANIN. Srečanju bodo prisostvovali tudi predstavniki Planinske zveze Slovenije in Slovenske izseljenske matice, prišli pa bodo tudi drugi prijatelji našega društva iz Slovenije. Poskrbljeno bo tudi za planince, ki bodo hoteli napraviti kako turo na bližnje vrhove. Na voljo bodo gorski vodniki. Tozadevno zainteresirani naj se do sredine julija telefonično oglasijo na sedež društva.

Pomlad v Passingu

»Pomlad. 21. marca je prvi pomladanski dan. Pomladansko sonce prebujata naravo iz zimskega spanja...« Nad Münchnom sicer že dva dni veje prvi zimski sneg, in to tik pred prvim pomladanskim dnem — ampak tega ni kriva tovarišica Marta Vizjakova, če ima v učnem programu za svojih devet slovenskih šolarčkov ravno danes spis o pomladi. Na šolsko tablo jim je v redkem lepopisju napisala, kako naj bi se predstavila pomlad, narisala pa še sonček, zvončke in trobentice. V Münchnu je pozno nastala slovenska dopolnilna šola. Šele lani jeseni so se naši učenčki prvič zbrali. In še vedno jih ni za pravi oddelek, se pravi petnajst, kot zahtevajo bavorske šolske oblasti, da bi prevzele svoj del stroškov. München je pač ogromno mesto, z enega konca na drugega je dlje kot kje med dvema mestoma, za starše in otroke pa temu ustrezno naporno. Tehle naših devet iz nižjega oddelka smo našli čisto na zahodnem koncu, tam v Passingu. V čedni učilnici, kjer je vse preplepljeno z risbami italijanskih »ragazzinov«, uči Marta Vizjakova vsak ponedeljek popoldne slovenske besede, pisanja in branja. Tovarišica ima v svoji omari v razredu tri čokolade. »Veste, večkrat pride kakšen ubožček brez kosila, pa mu moram dati nekaj za okrepčilo, da me lahko vsaj posluša,« igra učiteljica tudi dodatno mamico.

Pokukajmo malce v zvezke. Jane Koropec ima poleg imena v naslovnem okvirčku še »Klasse: 3c, bei Frau Hartmann«. Narek o »glavnem mestu Slovenije« je napisal brez napake. Odlično je dobil.

Brigitte Skaza gre v tretji razred. »Slovenski šolski zvezek« ima čeden, prosti spis o počitnicah pri babici pa pravi: »Pri Babici je bilo zelo lepo. Kar prvi dan smo se šli kopat. S sestrično Lidijo in s sosedovimi otroki smo se vsak dan žogali...« Ni kaj reči, napake ravno niso hude, če pa babica dobiva veliko začetnico, ne bo tako huda.

Alen Kramberger, fantiček, je narisal sebe z zeleno čepico na glavi in s psičkom na vrvici. Na drugi risbi pa je upodobil svoje prijatelje in sošolce. »Sunaj dežuje. Danes je lepo. vreme. Kje so zopati? Kje so očala?« Karmen Kramberger iz drugega razreda ima tiste tipične težave s ceti in zeti.

Karin Jeglič ima vse pisano v zvezku: jugoslovanska in slovenska zastavica, svečki ob spomeniku, spodaj pa dva partizana in spet zastavica.

»Mi smo mladi pionirji...«, piše Klaudia Imenšek iz drugega razreda, potem pa še iz »Hej, Slovani!« tisto »dockler naše verno srce za naš marod beje«. Starši so vsi tu, pouka je konec. Po dva in dva v vrsto in ven. »Na svidenje« kliknejo večglasno.

ANTON RUPNIK

Po vrnitvi

Vsa razburjena od novice, da se bo končno vrnil domov, je pohitela, da bi zanj pripravila dom, kakršnega je pričakoval: počistila je stanovanje ter nadvse lepo uredila otroka in sebe. Samo da bi bil zadovoljen, je pripravila tudi nekaj njegove najljubše hrane. Toda, ali bo vsega tega zares vesel? Ali se bo čudil otroku, ki je medtem shodil in zrasel? Ali se bo čudil njej, da ga po teh letih še vedno z iskrenim veseljem pričakuje. »Ali bo verjel?« se je spraševala. A kaj ji darila in kaj ji denar, o katerem ji je tolikokrat pisal in ji obljubljal! Mar ji je bilo samo, da se enkrat za vselej vrne domov.

Toda že prvi dan po vrnitvi bo pozen, kajti njegovi prijatelji in znanci so izvedeli, da je prišel, in so bili z njim skupaj pri sosedu ter slavili njegovo vrnitev. Sorodniki so prinesli vina in jedače, in slišala je njegove prijatelje, kako so drug drugemu napivali, nazdravljajoč tudi njemu, in vzdikali: »Zdaj do dna! Na zdravje! Pijte na njegovo vrnitev domov, pijte na zdravje njegovega sina! Pijte na zdravje otrok, ki bodo še rojeni!« Gromek smeh se je razlegel iz sosednjega stanovanja ob zadnji napitnici. Ona pa se je tam v temni sobi bolešno zdrznila, ko ga je že tako dolgo čakala. Nato je slišala, kako so žvenketali kozarci, slišala je nože, krožnike, ko so jedli — in naposled je zaslišala, da se poslavljajo, da vzdikajo. Na dvorišču so se veselo dogovarjali, da se bodo kmalu srečali in kdaj, ne da bi omenili tudi njo. In med to zmešnjava glasov je najbolj razločila njegov glas.

Potem je nenadoma vse potihnilo. Prisluhnila je njegovim in sosedovim korakom, ki so odmevali, ko sta se vračala navzgor, po stopnicah. Slišala ga je, kako je sosedu napol v smehu dejal: »Jutri me bo od tega vina bolela glava. Kar sem odšel na tuje, nisem še toliko popil kot danes...«

»Ali nimajo vina v Nemčiji?« je vprašal sosed.

»Imajo«, je odvrnil on brezskrbno. »Toda vino tam je drago, jaz pa sem varčeval. Toda, se bova že še pomenila — jutri! Zdaj grem, da se naspim, da vse prespim, potem pa — službal.« »Toda, saj ne boš šel takoj v službo?« je vprašal sosed. »Tako dolgo te ni bilo doma... nekaj časa pa že smeš — tudi moraš — ostati doma! Tukaj je tvoja žena... vsa ta leta je tako sama z otrokom, sama ti bo odcvetela.«

Kaj bo odgovoril, ni hotela in ne upala misliti. Le nagnila se je naprej, da bi ujela vsako besedo. Med stanovanjema je bila le tanka stena, vrata niso bila zaprta. Nekaj časa ni rekla ničesar. Potem je dejal, mračno in ko da so mu mar samo njegove skrbi: »O, pred spanjem me čaka še kopica stvari; tudi znanecem v tujini moram še pisati, skoraj bi pozabil.«

Zaslišale so se njegove stopinje, razločne in trde, njo pa je nekaj mrzlega stisnilo okoli srca: soba ji je zaplesala pred očmi, a roke so ji tako zadrhtele, da jih je morala tesno stisniti v naročje — v ušesih pa so ji še vedno odmevale njegove zadnje besede. Nato je prišel hitro in z brezskrbnim korakom: zagledal jo je na stolu in zazdelo se ji je, da je presenečen. »Ah, ti si še tu? Nisi legla?« je začel spraševati razdraženo.

»Pojdi spat! Moram še pisati...«

Hotela je nekaj reči, pa si je premislila. On pa je sedel za mizo na skrajni konec sobe, tja, kjer je vedno sedel. V teh letih ko ga ni bilo, se ji je večkrat zdelo, da ga tam, za to mizo, vidi.

Zdaj je hlastno brskal po denarnici, da bi našel papir in nalivno pero. Ona je še vedno mirno sedela in ga gledala, čeprav se je v njej nabirala vse hujša razburjenost in mrzlota.

Zatem, čez trenutek, je nejevoljen dvignil oči in jo pogledal. »Ne dreveni, pojdi spat!« je zinil komaj slišno. »Ne počenaj tega, da me čakaš, ne maram tega!« Potem se je nenadoma ves spremenil in se ji nasmehnil. »Oprosti, nisem hotel biti neprijeten,« se je jel opravičevati. In ravno takrat je v sosednji sobi nenadoma vzdiknil otrok. Videla je, kako se je zdrznil, da ga je otrok vznemiril. »Sanja,« je rekla. »Vsa ta leta sem spala z njim, pogreša me.«

»Ah,« je veselo vzdiknil, vnovič se je ves sprostil. »Kar pojdi k njemu. Ne bi vaju hotel motiti...«

Vstala je, bila razočarana, pogledala ga je naravnost v oči. Trenutek globokega obotavljanja je ležal med njima, zelo težak in kočljiv. Potem je odšla, odšla z grenkobo, z gibi, ki so skrivali milobo, nesproščenost in neodločnost, hkrati pa bili premišljeni. Šla je v kuhinjo po vročo kavo in mu jo molče postavila na mizo. Prav tako molče mu je na kavču pripravila ležišče. Slišala je, kako je srebal vročo kavo in se je nasmihal, zroč popisani papir na mizi.

Odšla je tiho, skoraj neslišno je zaprla vrata za seboj, začela se je slačiti. Mirno se je slekla do tankega prozornega spodnjega perila, ki ga je za ta dan oblekla, ker se je on vrnil, in se umila. Potem je, še preden je legla, šla k oknu. Odgrnila je zaveso in se zagledala v svetlo nebo v daljavi. Gledala je kot že toliko let in večerov doslej, ko si je želela in čakala njegove vrnitve.

Zagrnila je okno in potipala otrokovo roko, ki je visela čez posteljni rob — bila je mehka in topla. Prisluhnila je njegovemu dihanju, bilo je pridušeno in enakomerno. S tiho, najnežnejšo skrbjo je zravnila njegovo telo in napravila malo prostora zase. Legla je tako rahlo kot bi bila breztelesna, a vendar se je otrok predramil. Stisnila se je k njemu, on pa je, čuteč privajeni dotik, znova zaspal.

Potem je ležala budna in negibna. Odkar je bil pred leti odšel, je le stežka prenašala temo in samoto, a se je vendarle vsemu privadila; upala je, da bo nekoč vse to mimo. Toda zdaj, čeprav se je vrnil, ni bilo več tako kot nekoč, in ne tako, kot si je mislila, kot je upala in pričakovala. Zadržano je prisluškovala vsakemu šumu v sosednji sobi, kjer je pisal pismo. Nato je slišala njegove tihe korake, slišala je, kako je glasno vzdihnil. Potem je bilo nekaj minut vse tiho.

Naj gre k njemu?

Trepetala je od nestrpnosti. Jo bo zdaj poklical? Toda, slišala je, kako je odšel k svojemu ležišču in kako se je stegnil po kavču, ki je zaškripal, in kako je glasno zazelhal.

Potem dolgo ni slišala ničesar več. Zaspal je. Obležala je vsa otrpla od pričakovanja, kakor vseh teh pet let, na dnu duše pa jo je čedalje huje, vse do spanca, žgala misel: zakaj se je vrnil?

naši po svetu

Francija

Kako pomembno je znanje materinega jezika!

Sem hči slovenskih staršev, ki so šli pred dvanaajstimi leti v tujino. Rodila sem se v prvem letu njihovega bivanja v Franciji. Imam še dva mlajša bratca: Damjančka, ki hodi v 1. razred liceja ter igra tudi klavir in harmoniko, ter Milančka, ki hodi v drugi razred osnovne šole. Ta je zraven tega tudi nadebuden športnik, saj je pred kratkim na tekmovanju osvojil pokal kot najboljši v klubu.

Dokler nisem še hodila v šolo sem znala samo slovensko. Kmalu zatem pa sem se vse bolj privajala na francoščino, ki je zelo blaglasen lahko izgovorljiv jezik. Pred tremi leti sem bila tri mesece v počitniški koloniji na otoku Ré. Naslednje leto pa še en mesec v zimski šoli na smučanju.

V tem času sem slovenščino skoraj čisto pozabila. Z bratcema sem se samo po francosko pogovarjala, saj tudi njima, odkar hodita v šolo, francoščina bolje teče kakor slovenščina. Da bi se malo popravila v znanju slovenščine, so me starši poslali na počitnice k teti v Ravne na Koroškem. Tam sem v pomenkih s teto, sestrično in bratranci res kmalu spet znala govoriti po naše, tako da vam tokrat kar lahko pišem (sicer z očkovo pomočjo) po slovensko.

Ko smo bili na obisku v Sloveniji, smo se oglasili tudi na vašem uredništvu, kjer ste nam poklonili lepe slovenske knjige, ki so nam tukaj v veliko pomoč pri utrjevanju slovenščine. Vsakokrat, ko jih prebiramo, se vas s hvaležnostjo spominimo.

Kako pomembno je znanje slovenskega jezika sem posebej občutila na prireditvi ansambla Mihe Dovžana v Merlebachu. To je bilo res nekaj izrednega. Tiste čudovite melodije, ki segajo v dno srca. Najbolj pa smo bili navdušeni in prevzeti, ko smo vsi v dvorani iz srca zapeli s pevci na odru »Gor čez izaro, gor čez gmajnico...« Mnogi so imeli solzne oči. Mene so posebej ganile recitacije gledališkega igralca Jožeta Zupana, ki je med drugim recitiral poslovilno pridigo kaplana Čedermaca, v kateri izraža zaskrbljenost za slovenski jezik v njihovi sloven-

ski Benečiji zaradi zapostavljanja in zatiranja s strani tujcev ter roti rojake, naj se oklenejo slovenskega jezika, ki je dar njihovih prednikov, naj ga branijo in se ga oklenejo, da ga tujec ne iztrebi.

Žal nam je bilo, ker vsega nismo slišali, kajti v dvorani je bilo tudi nekaj takšnih, ki so z nekulturnim obnašanjem delali hrup. To so bili sinovi slovenskih staršev, ki pa ne znajo več slovensko. Žalostni so takšni kar pogosti primeri, ko starši ne znajo tujega jezika in ga s težavo lomijo, njihovi otroci pa ne znajo več jezika svojega rodu. Škoda, da ti starši niso dojeli globokega pomena besed kaplana Čedermaca.

IRENA MARŠIČ

Bridko preizkušena Kotarjeva družina

Vse nas je hudo prizadela vest, ko smo 22. marca zvedeli, da se je na avtomobilski vožnji smrtno ponesrečil naš dobri rojak Jože Kotar star 66 let. V torek smo ga ob veliki udeležbi naših članov in drugih, ki so pokojnega poznali, z društveno zastavo spremili na merlebaško pokopališče. Mešani pevski zbor društva Jadran mu je v slovo zapel žalostinko. Z besedo pa se je poslovil od njega podpisani in mu položil na grob venec v imenu društva. Tudi izseljenski duhovnik Grims je imel lep govor in se je vsem zahvalil za lepo udeležbo pri pogrebu. To je v zadnjih letih že druga bridka preizkušnja nesrečne Kotarjeve družine. Pred štirimi leti mu je nenadoma umrl edini sin, ki so ga v garaži našli mrtvega pod avtomobilom, katerega je popravljjal. Zapustil je tri nedorasle otroke.

Dragi Jože, naj ti bo lahka tuja zemlja, v kateri počivaš. Vsem njegovim, posebej soprog, izrekamo iskreno sožalje!

ANTON ŠKRUBA

Kar dva avtobusa za v Jugoslavijo

Počitniške vožnje v Jugoslavijo z avtobusom so se zelo priljubile med našimi ljudmi. In tako imamo za letos predvideno, da bosta kar dva avtobusa pripeljala naše rojake iz Merlebacha na počitnice v domovino.

A. Š.

Belgija

Radijske oddaje za jugoslovanske rojake

Po novi razporeditvi bodo radijske oddaje za jugoslovanske državljane v Belgiji vsak petek od 19.30 do 20. ure, po oddaji za Poljake. Na srednjih valovih

bodo te oddaje za okrožje Liege na 202 m, za okrožje Bruslja na 267 m, za okrožje Hainaut na 267 m in za okrožje Namur-Luksenburg na 288 m. Na UKW valovih pa: za okrožje Liege na kanalu 12 90,5 kh, za okrožje Luksemburga na kanalu 15 91,5 kh, za okrožje Hainaut na kanalu 18 92,3 kh, za okrožje Bruslja na kanalu 21 92,3 kh, za okrožje Namur na kanalu 18 92,3 kh in za okrožje Brabant Wallon na kanalu 18 92,8 kh.

Holandija

Turnir Bratstva in Jedinstva bo letos v Holandiji

Tradicionalni turnir Bratstva in Jedinstva, ki ga prirejajo jugoslovanski nogometni klubi v Beneluxu, bo letos v Holandiji pod pokroviteljstvom jugoslovanskega ambasadorja v tej deželi. Organizacijo turnirja pa je prevzelo podjetje »Industromontaža« v Rotterdamu.

Turnir bo ob dnevu mladosti 24. ali 25. maja. Udeležili pa se ga bodo: lanski zmagovalci, ekipa kluba »Priateljstvo« iz Den Haaga in še štiri ekipe iz Holandije, ena ekipa iz Luksemburga in ena ekipa iz Belgije. Letos so prvič na turnir povabili tudi ekipo naših delavcev iz Zvezne republike Nemčije. Nogometni klub YUG iz Bruslja zavzema v prvenstvu trenutno četrto mesto. Kakor v preteklih letih je bilo moštvo nogometnega kluba YUG povabljen od ekipe BIERGES na njihov turnir, ki je pod pokroviteljstvom predsednika občine Biergesa. Na tem turnirju bo tekmovalo osem ekip. Zmagovalci bodo prejeli posebne trofeje.

Dne 16. marca je ekipa nogometnega kluba YUG odigrala povratno tekmo z ekipo Poleta v Krefeldu v ZR Nemčiji in zmagala z 2 : 0. Po tekmi je bilo za goste iz Bruslja in Düsseldorfa prirejeno skupno kosilo z zabavnim programom, na katerem so sodelovali umetniki iz Jugoslavije. Med gosti so bili predsednik kulturne skupnosti v Bruslju in njen sekretar ter socialni delavec iz Krefelda. Sprejem v jugoslovanskem kulturnem centru v Krefeldu je bil izredno prisrčen in tovariški.

BLAGOJE PANČIČ

Kanada

Slovenski par iz Toronta

Na ljubljanski kmečki ohceti, tej mednarodno znani slovenski turistični prireditvi, se je 31. maja letos poročil tudi slovenski izseljenski par iz Kanade, ki je bil izžreban na natečaju Kanadsko-slovenske skupine iz Toronta. Ta je dala letos pobudo slovenskim izseljenskim

društvom v Kanadi, da med članstvom izberejo pare za slovensko kmečko ohcet. Zaradi poštne stavke v Kanadi so pravočasno prispele prijave le za štiri pare. Od teh sta se prijavila dva para iz Toronta, eden iz Niagara Fallsa in eden iz Londona v Ontariu. V soboto 22. marca so v studiu radijske postaje CHIN izžrebali par za ljubljansko kmečko ohcet. Žrebala sta direktor te radijske oddaje g. Johnny Lombardi in gost državne radijske mreže CBC g. Harry Brown, ki je zatem izbrani par takoj povabil na razgovor. Obljubiti pa sta mu morala še en razgovor po povratku s kmečke ohceti. Razen omenjenih častnih gostov so bili pri žrebanju navzoči poleg vseh štirih parov še predsednik Kanadsko-slovenske skupine Ludvik Stegu, tajnica Francka Starčev, ki je obenem tudi napovedovalka v oddaji Karavana prijateljstva, ter odborniki Ivo Božič in Tone Vršič. Izžrebana sta bila Rudi Lebar in Betsy Adimakos iz Toronta. Izid žrebanja so takoj sporočili po jugoslovanski radijski oddaji imenovani Karavana prijateljstva. V prihodnji številki Rodne grude vam bomo o slovenskem paru iz Toronta, ki se je poročil na ljubljanski kmečki ohceti, povedali kaj več.

Ustanovili so žensko zvezo

Na dan žena 8. marca letos so naši rojaki v Torontu ustanovili Kanadsko-jugoslovansko žensko zvezo. Že ob ustanovitvi je zveza zajela blizu petdeset članic vseh jugoslovanskih narodnosti, prijave novih pa prihajajo dnevno. To je pač jasen dokaz, kako potrebna je bila ustanovitev te ženske zveze, ki si je v svoj delovni program začrtala mnogo zelo odgovornih in potrebnih nalog. Te so: skrb za organizirano otroško varstvo, obiskovanje starih osamljenih rojakov po bolnišnicah in domovih za ostarele, akcija za dopolnilne šole za pouk materinega jezika, organizacija poletnih taborjenj za otroke, akcija za postavitev Jugoslovanskega doma v Torontu.

Jubilej naše radijske oddaje

Prva jugoslovanska radijska oddaja v Kanadi, ki ima zdaj tedensko šestinspolurni program, je v začetku maja letos praznovala že sedmo obletnico. Čestitamo!

Slovenci v Winnipegu

Winnipeg je tretje največje mesto v Kanadi, ki ima pol milijona prebivalcev, obenem je glavno mesto province Manitoba. V tem mestu živi blizu 60 narodnosti, med njimi tudi mi, Slovenci. Nas je okrog 130 družin, ki pa so raztresene po vseh mestnih predelih. V deželo smo prišli s praznimi rokami. Ne sorodnikov ne znancev mnogi nismo imeli in ne pri-

jatelj. Ni nam bilo lahko. Posebno če človek ne zna jezika, ga marsikdo ponižuje in tudi izkorišča. Danes kar dobro živimo. Vsak si je, s trudom seveda, priskrbel svoj dom. Zdaj je čisto drugače. Če kdo pride iz domovine, ga pričakajo na letališču prijatelji ali sorodniki. Tudi za zaposlitev, ki ustreza njegovim sposobnostim in znanju, je lažje.

Od začetka jeseni pa do poletja se Slovenci enkrat mesečno zberemo skupaj iz vseh delov mesta ter se skupaj zabavamo in prav po domače razveselimo ob dobri slovenski kapljici (štajerski silvanec).

Poleti se zbiramo na piknikih, kjer je tudi zelo prijetno. Pred štirimi leti je naš slovenski klub kupil farmo, ki smo jo imenovali slovensko zbirališče, kar tudi zares je. Pod lepimi senčnimi drevesi je okrog dvajset miz, kjer lahko poseliš, pokramljaš z domačimi in prijatelji ter si počasi gasiš žejo. Ne manjka tudi domačih dobrot za pod zob — jagenjčkov in odojkov na ražnju, kranjskih klobas in seveda zadnji čas tako priljubljenih čevapčičev in ražnjičev. Ob dobri volji seveda tudi domače slovenske pesmi ne manjka. Ob spremljavi harmonike kar dvakrat lepše zveni tu tako daleč na tujem. In tako človek pozabi vse težave, ki jih je imel med tednom. Enkrat tedensko imamo tudi slovensko radijsko uro, ko poslušamo lepe domače zvoke. Razumljivo je, da se takrat še bolj spominjamo doma in domovine, katere nismo pozabili, čeprav živimo daleč od nje. To najbolj potrjuje tudi naš vsakoletni obisk domovine. Med obiskovalci je vsako leto najmanj 50 rojakov tudi iz Winnipega. Seveda, saj bi počitnice prav lahko prijetno tudi kje drugje preživeli, kamor nas vabijo razne turistične agencije, kakor na primer na Havaje, v Mehiko ali na Florido, a kaj vse to, ko vsak od nas nosi globoko v srcu ljubezen do domovine.

Pred petimi leti je mesto začelo s folklornimi kulturnimi prireditvami, pri katerih so udeležene številne tukajšnje narodnosti, med drugimi tudi Slovenci. Na teh prireditvah spoznamo kulturne običaje raznih narodnosti. Drugi pa spoznajo naše. Marsikdo vpraša, od kod smo in koliko nas je, in mnogi kar ne morejo verjeti, da smo po številu tako majhen narod. Jugoslavijo že vsi poznajo, Slovenci pa smo manj znani. Razložimo jim, da je Jugoslavija sestavljena iz več narodnosti in da se tudi po govoru med seboj razlikujemo.

Obenem seveda pripovedujemo o lepotah in zanimivostih naše lepe Slovenije. S slikami, razglednicami in filmi jih seznanjamo z našo ožjo domovino in tako smo najbrž že kar precej naredili za našo ljubo domačo deželo. V pretekli jeseni, oktobra, je v Kanadi gostoval slovenski ansambel Zadovoljni Kranjci. Povabili smo ga tudi k nam v Winnipeg. Lepo smo jih sprejeli na letališču, vsak je v pozdrav Slovencev iz Winnipega dobil rdeč

nageljček. Na koncertu smo bili zadovoljni in še po koncertu so Zadovoljni Kranjci pozno v noč zabavali publiko z lepimi melodijami. To je bil prvi ansambel, ki je nastopil pri nas v Winnipegu. Za gostovanje smo se težko odločili zato, ker je naša skupnost premajhna, da bi nosila stroške. No, zdaj smo se odločili, da bomo odslej sprejeli vsak ansambel, ki pride gostovat v Kanado, v kolikor se bomo dogovorili glede ustreznih gmotnih obveznosti.

FRANC ŠUŠTARŠIČ
WINNIPEG, KANADA

ZDA

Slovenska šola v Barbertonu

V Barbertonu, Ohio, imajo že nekaj let slovensko šolo, pravzaprav tečaj slovenskega jezika, ki ga je doslej obiskovalo že veliko naših rojakov in tudi Američanov. Najpogostejši učenci te šole so odrasli potomci naših izseljencev, ki si želijo izpopolniti svoje znanje slovenskega jezika, da bi se lažje pogovorili s sorodniki ob obisku domovine svojih staršev, mnogi pa seveda pridejo v tečaj tudi brez vsakega znanja. Na tem tečaju poučuje naš znani društveni delavec Vinko Lauter, ki prizadevno skrbi tudi za učbenike ter tudi za vse gradivo o Sloveniji in Jugoslaviji, ki zanima njegove učence. Tako opravlja obenem tudi veliko turistično propagando za našo državo. Pri učenju mu pomaga tudi Frances Smrdel. Slovenski tečaj že šesto leto gostuje na Barberton High School, ima pa tudi vso podporo s strani tamkajšnjih šolskih oblasti.

Zanimiv košček zgodovine

Zgodovina naših ameriških izseljencev skriva v sebi na tisoče zanimivosti, od katerih bodo mnoge ostale za vselej pozabljene, ker so njihove priče že umrle. Zato pa je tisto, kar zvemo, še tembolj zanimivo in dragoceno. Rojak Jacob Strekal, ki rad piše to in ono iz zgodovine slovenskih izseljencev v ZDA in o tem tudi veliko ve, je lani v decembru napisal zanimiv krajši članek v mesečniku »Fraternal Voice«, uradnem glasilu Zapadne slovanske zveze, ki izhaja v Denverju, država Colorado od leta 1946. Nekoliko skrajšanega objavljamo:

»Čim več pišem o naši zgodovini, tem bolj sem je vesel in ponosen nanjo,« pravi v uvodu in zatem pripoveduje: »Leta 1907 sta dve slovenski družini — Mike in Matilda Jalovec ter Jože in Neža Drugovič kupili zemljišče v naselbini Nottingham, tedaj je to bilo Euclid Township, zdaj pa je del mesta Clevelanda. V tem kraju so bili takrat nasadi vinogradov, do kamor je segel pogled. Vinogradi tam pa so bili večji od za-

Pred nekaj meseci sta se v prostorih matice srečala tudi primorska rojaka, izseljenska pesnika — Ana Krasna, povratnica iz ZDA, ki zdaj živi v Ajdovščini, in Slavko Prinčič iz Canberre v Avstraliji

Bratje Plesničar iz Avstralije, ki so lani gostovali v Sloveniji, in pustili pri številnih poslušalcih prijetne vtise

služka. Kot mladenič se spominjam, kako smo tam v jeseni trgali grozdje ter potem obrezovali trto. Navedeni slovenski družini sta se prva leta ukvarjali z izletniškim prostorom, pikniki, prodajo vina in mošta, ki so ga jeseni stisnili iz grozdja.

Ko se je razširila vest, da bo morda v Evropi kmalu izbruhnila vojna, sta se okrog leta 1915 družini začeli ukvarjati z usnjarstvom. Predelava kože v usnje jim je kar uspevala. Dne 24. septembra 1917 so se z več drugimi podjetji inkorporirali kot »Nottingham Hide and Leather Co«. Začeli so z dvesto delnicami in glavnico 5.000.00 dolarjev. Uradniki in ustanovitelji so bili: George Vaughn, George Travnikar, St. Frank Ban, Joseph Drugovič, John Kobal in John Jalovec. Delo in obrt sta zadovoljivo napredovala, da

so morali kmalu dokupiti še več kotlov. Za potrebno novo orodje in opremo so leta 1917 vložili prošnjo za povečanje glavnice na 600 delnic ter 20.000 dolarjev. Največje uspehe je imelo podjetje med prvo svetovno vojno, ko je postalo eno najvidnejših usnjarskih podjetij. Rojak Strekel namerava o tem napisati tudi obširnejši članek v angleščini.

Argentina

Obisk domovine je neizmerne vrednosti

V novembrski številki Rodne grude ste na strani 9 pod naslovom »Praznik Jugoslavije v svetu« objavili del govora našega zadnjega urednika časopisa »Lipa«, prezgodaj umrlega zavednega slovenskega primorskega rojaka Andreja Škrbca. O njem vam je gotovo že kdo drug obširneje poročal, vendar čutim dolžnost, da tudi jaz spregovorim nekaj besed. Čeprav pokojni Škrbec ni bil moj ožji rojak, ampak primorski Slovenec, sva ob vsakem srečanju tu v Buenos Airesu spregovorila nekaj prijaznih besed. Priznati moram, da so prav primorski rojaki bili najbolj zavedni patrioti, čeprav se je seveda tudi med njimi našlo kaj plevela, kakor pač povsod. Njim, ki so pod laškim fašizmom trpeli zatiranje, smo dolžni zahvalo, da je slovenska in jugoslovanska naselbina v Argentini imela svojo tiskano besedo od vsega začetka našega priseljevanja v to deželo.

Ko sem leta 1966 zbral toliko prihrankov, da po 32 letih obiščem svojo nepozabljeno domovino, sva se pred odhodom poslovila s Škrbcem v njegovem majhnem lokalu, kjer je imel svojo potovalno agencijo. Obljubil mi je, da se bova kje v domovini srečala, ker pride pozneje za menoj. Teh besed nisem vzel tako resno, vendar mi je pozneje naš povratnik Franc Kurinčič v Ljubljani povedal, da je bil Škrbec z ženo res pri njem v njegovem domu, kjer smo vsi argentinski rojaki vedno našli prijazno zatočišče.

Zame kakor tudi za Škrbca ni bil obisk domovine samo »eno potovanje več«, kakor nekateri to smatrajo. Za vsakega poštenega in zavednega rojaka je obisk domovine neizmerne vrednosti! To se z besedo niti povedati ne more. Po povratku sem ga vprašal ob prvem srečanju, če ni morda za menoj enakih misli, da je po vsem tem, kar sva videla doma, sramota, da še živimo v »okolju«, ki nam nikoli ni bilo prijazno. Rekel mi je, da sem mu besedo vzel iz ust. Zatem se je zamislil, in nadaljeval: »Nekaj dolarjev sva pustila v ta namen doma in tudi s sinom se moram pogovoriti, če mi odstopi del tega, kar sem vse življenje zbral.«

Po tistem srečanju se z Andrejem nisva več videla. Dobro leto je minilo, kar je naš zadnji urednik Andrej legel v grob v tuji zemlji. Trdno sem prepričan, da je do zadnjega trenutka nosil v srcu željo, da bi jesen svojega življenja preživel skromno na »svoji zemlji«, kakor so si želeli vsi zavedni rojaki pred njim in si želi peščica tistih, kolikor nas je še ostalo.

JOŽE SENICA

Avstralija

Ustanovili so nogometni klub

V drugi polovici lanskega leta je bil v Geelongu v Avstraliji ustanovljen Jugoslovansko-avstralski kulturno-socialni center, ki ima v načrtu poleg ostalega tudi ustanavljanje raznih sekcij. Letos v februarju so ustanovili pri centru nogometni klub, ki se imenuje JASK Norlane, kar pomeni Jugoslovansko-avstralski soccer (nogometni) klub. Norlane pa je ti isti predel Geelonga, kjer je bil klub registriran, kjer ima športni stadion in kjer tudi živi največji del članov Jugoslovansko-avstralskega kulturno-socialnega centra.

Takoj po ustanovitvi kluba so izvolili upravni odbor, ki bo vodil delo kluba. Za predsednika so izvolili Kosto Klaseva, za tajnika pa Fevta Bajina. Takoj po ustanovitvi so člani kluba začeli z rednim treningom, da si pridobe kondicijo ter ugotove najbolj sposobne za sestavo svojega nogometnega moštva. Kmalu so začeli s prvimi tekmovanji z drugimi nogometnimi moštvi, katerih je na področju Geelonga kar precej, saj imajo tam pripadniki vsake posamezne narodnosti svoje nogometno moštvo. Tako je nogometni klub JASK Norlane doslej odigral dve prvi prijateljski tekmi in pri obeh zmagal. V zadnji se je moštvo JASK pomerilo z makedonskim nogometnim moštvom, ki se imenuje »West Geelong« in je med najboljšimi. Zmagalo je moštvo JASK z 2:0. Zdej se klub vneto pripravlja na tekmo za prvenstvo Geelonga.

Za lepe uspehe novega nogometnega kluba ima vsekakor veliko zaslug njegov prizadevni predsednik Kosta Klasev, ki kljub veliki zaposlenosti pri poklicnem delu dnevno posveča veliko prostega časa organizacijskemu delu pri klubu. Med drugim mu je z vztrajnimi prizadevanji uspelo, da je od občine Corio v Geelongu dobil za klub igrišče s potrebnimi prostori za športnike kakor oblačilnico, umivalnico itd. za nizko letno najemnino.

MILAN MILETIČ

Povratniki — dobrodošli

»Sežanska občina je ena največjih in tudi najbolj redko naseljenih v Sloveniji,« nam je začel pripovedovati o gospodarskem in družbenem razvoju svoje domače občine Jože Rener, predsednik izvršnega sveta skupščine občine Sežana. »Ena izmed pglavitnih značilnosti naše občine je to, da je tipično obmejno in tranzitno področje. Mi imamo 47 kilometrov državne meje, na našem področju sta dva mednarodna obmejna prehoda, 5 maloobmejnih prehodov, kjer prekorači mejo v obe smeri okrog 35 milijonov potnikov na leto.«

Občina Sežana je nastala iz prejšnjih štirih občin — Komen, Divača, Kozina in Sežana. V občini je 173 naselij, ki imajo skupno okrog 23.000 prebivalcev, po površini pa zajema občina Sežana 700 kvadratnih kilometrov. Pred drugo svetovno vojno je celotno to področje težilo proti močnim industrijskim središčem — Trstu in Trzinu, ki pa sta po vojni ostala onstran meje. V prvih letih po vojni se je s tega področja izseljevalo veliko ljudi — v druge kraje po Sloveniji in tudi v tujino. Veliko se jih je preselilo predvsem v nova industrijska mesta v Koper in Novo Gorico, doma pa so se zaposlovali predvsem v tako imenovanih terciarnih dejavnostih, v turizmu, trgovini in uslužnostnih dejavnostih, kmalu pa so začeli rasti tudi osnovni gospodarski objekti. Terciarne dejavnosti predstavljajo danes okrog 40 odstotkov narodnega dohodka v občini, na drugem mestu pa je industrija z 38 odstotki. Ta industrija je še zelo razdrobljena, ker so bili pač takšni pogoji, ko je nastajala. V družbenem sektorju prebivalstva je zaposlenih 7180 prebivalcev, kar je ena tretjina vsega prebivalstva.

Najneugodnejše za zaposlitev je v odmaknjenih predelih Brkinov in Čičarije, kjer je bilo že od nekdaj veliko izseljevanje. Število prebivalstva v teh predelih se je

v zadnjih desetletjih zelo zmanjšalo, v zadnjih letih pa so se končno le ustavili procesi izseljevanja. Razvijajoča se industrija, trgovina in turizem praktično nudijo delo že vsem prebivalcem. To področje v zadnjem času hitro stopa iz zaostalosti in nerazvitosti, za prihodnost pa je vključeno v širše razvojne koncepte obalno kraškega področja.

Brkinsko nerazvito področje je bilo dolga leta le breme same sežanske občine, v zadnjih letih pa pri njenem razvoju sodelujejo tudi republika in širše območje. Na prvem mestu je tod treba urediti osnovna vprašanja — komunalno ureditev, ceste, elektriko, vodovodno omrežje, hkrati s tem pa nameravajo razvijati proizvodne dejavnosti, pri čemer bo imela prednost kmetijska in gozdarska dejavnost, ker so za to tam najugodnejši pogoji.

»Za vse te naše ukrepe imajo občani veliko zanimanja,« je dejal Jože Rener. »Opažamo, da se za to zanimajo tudi številni ljudje, ki so se izselili iz teh krajev in zdaj žive drugod po naši domovini ali v tujini. Vsi bi radi obnovili zapuščene domačije, zlasti pa se zanimajo za to ljudje, ki bi radi starost preživel v svojih rojstnih krajih.«

Kateri so nosilci razvoja sežanske občine? Največja delovna organizacija v občini je podjetje JADRAN eksport import, v okviru katerega grade v Sežani velik suhozemni terminal ob bodoči avtomobilski cesti Ljubljana—Trst.

Podjetje KRAS Sežana vključuje celotno področje kmetijstva, trgovine in turizma, v njihovem okviru pa sta tudi Lipica in Sežana, najbolj perspektivna turistična objekta v občini.

ISKRA Sežana v okviru združenega podjetja Iskra proizvaja v Sežani kompletan radijski program, stabilizatorje, ojačevalne naprave idr.

Poleg teh največjih delovnih organizacij moramo omeniti še Gradbeno podjetje, Aluminij iz Komna, Kras opremo iz Duvlja, Pletenine Sežana, tekstilno tovarno Senožeče, tu pa je še nekaj manjših podjetij. Omeniti moramo, da ima v Sežani kot obmejnem mestu svoja predstavništva tudi vrsta trgovskih in špedicijskih pod-

Jože Rener, predsednik izvršnega sveta skupščine občine Sežana

jetij. Vsako leto potuje skoz Sežano okrog 3,5 milijona ton blaga samo po železnici. In kakšne načrte ima občina za prihodnost?

V občini nameravajo še bolj kot doslej izkoriščati prometne in obmejne možnosti ter na osnovi sklenjenih meddržavnih sporazumov med Italijo in Jugoslavijo izkoristiti svoj zemljepisni položaj. Na drugem mestu pa moramo omeniti konsolidacijo sedanje razdrobljene industrije, zlasti v povezavi s širšimi regionalnimi koncepti.

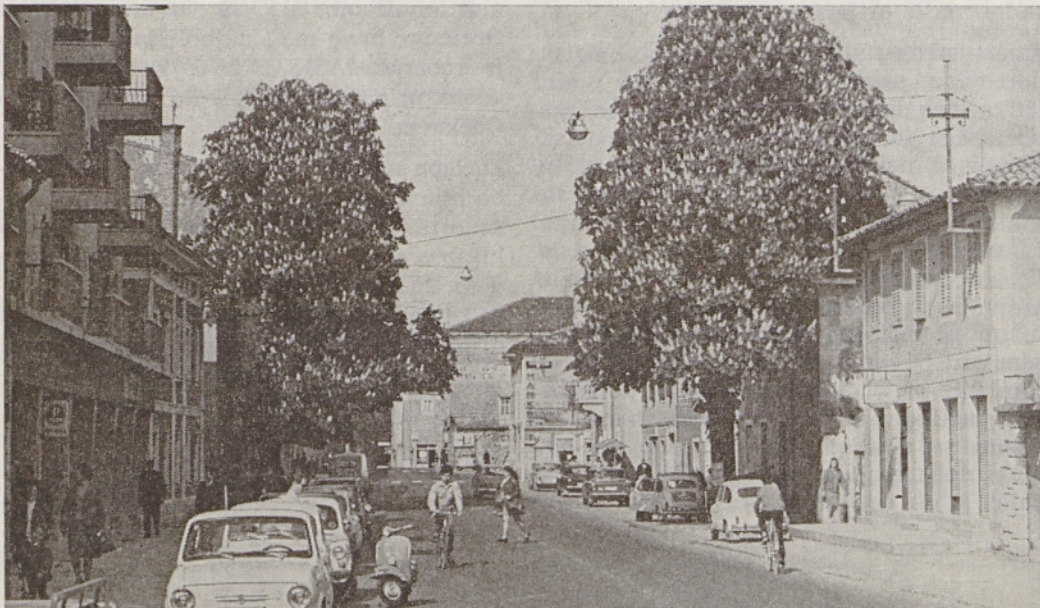
Še o sežanski mladini:

Sežanski šolarji obiskujejo 21 osnovnih šol, od katerih je 5 centralnih in 16 podružničnih, letos pa jih obiskuje 2336 učencev. Zanimivo je, da se skoraj polovica otrok k pouku vozi z avtobusi ali z vlakom, saj je vsakemu učencu, ki je več kot 4 kilometre oddaljen od šole zagotovljen brezplačen prevoz.

Sežana nima svojih srednješolskih ali poklicnih ustanov, zato so učenci vezani na vsakodnevne prevoze v srednje šole v Postojni. V prihodnje nameravajo v Sežani ustanoviti oddelke srednje ekonomske šole in tehnične šole elektro stroke.

In še nekaj: kako je sežanska občina pripravljena na morebitno vračanje svojih rojakov, ki so zdaj še zaposleni drugod. »Pogoji za vračanje so v naši občini zelo ugodni,« je zatrdil predsednik izvršnega sveta sežanske občinske skupščine. »Občina podpira razvoj naselij, zato želimo, da se ljudje vračajo na svoje domove in dobijo zaposlitev v svojem kraju. V sami Sežani za novogradnje sicer ni veliko prostora, ga je pa zato dovolj v bližnjih naseljih.«

Glavna ulica v Sežani

KRAS SEŽANA

proizvodnja, trgovina,
gostinstvo in turizem
Sežana

Začetki delovanja delovne organizacije Kras Sežana segajo v leto 1945, ko je bila ustanovljena Okrajna nabavno prodajna zadruga. V poznejših letih je prišlo na področju trgovine, združništva in gostinstva do številnih reorganizacij in združevanj in tako je leta 1971 nastala delovna organizacija »Kras Sežana« — proizvodnja, trgovina, gostinstvo in turizem, potem ko sta se spojili trgovsko podjetje »Preskrba« Sežana in Kmetijska zadruga »Kras« Sežana. V letu 1972 se je temu novemu podjetju pripojilo še hotelsko gostinsko podjetje Sežana, v letu 1974 pa še Konjerejski zavod Lipica.

Dejavnost delovne organizacije Kras Sežana je seštevek dejavnosti temeljnih organizacij združenega dela in je naslednja:

- trgovanje na debelo in drobno z živili in industrijskimi izdelki,
- kmetijska proizvodnja, ki obsega predvsem proizvodnjo kraškega terana,
- vzreja in selekcija konj lipicanske pasme,
- proizvodnja suhomesnatih izdelkov — kraški pršut in kraška panceta,
- gostinska in hotelirska dejavnost,
- hranilno kreditna služba.

Temeljna organizacija združenega dela NOTRANJA TRGOVINA opravlja prodajo na debelo in drobno z živili in industrijskimi izdelki v 120 poslovalnicah na območju občin Sežana, Ilirska Bistrica in Reka. V tej delovni organizaciji je zajeta tudi proizvodnja suhomesnatih izdelkov.

Temeljna organizacija združenega dela KMETIJSKA PROIZVODNJA IN KOOPE-RACIJA zajema proizvodnjo kraškega terana na zemljišču v družbeni lasti in v proizvodnem sodelovanju z zasebnimi kmeti, predelavo grozdja v mošt in vino, stekleničenje vin ter proizvodnjo in polnjenje brezalkoholnih pijač. V kooperacijo je zajetih 218 kmetov. V tej organizaciji je zajeta tudi kmetijsko pospeševalna služba, ki vlaga velike napore v preusmerjanje kmetij in povečanje proizvodnosti. Hranilno kreditna služba s posojili pomaga predvsem pri razvoju zasebnega kmetijstva.

Temeljna organizacija združenega dela HOTELI IN GOSTINSTVO nudi gostom prehrano in prenočišča v svojih obratih ter organizira obiske Škocjanske jame. V posameznih obratih imajo na voljo naslednje število ležišč:

- hotel »Maestoso« v Lipici — B kategorije s 175 posteljami, z zimskim bazenom in nočnim barom,
- hotel »Tabor« Sežana — C kategorije s 86 posteljami,
- hotel »Triglav« Sežana — C kategorije s 120 posteljami,
- motel Kozina na Kozini — II. kategorije z 71 posteljami.

Temeljna organizacija združenega dela KOBILARNA LIPICA se ukvarja z vzrejo in selekcijo konj lipicanske pasme. V zadnjih letih je razvila tudi turistično dejavnost — ogled kobilarne pod strokovnim vodstvom, turistično jahanje, vož-

nje s kočijo, za začetnike pa organizira jahalno šolo. Zelo so obiskani tudi programi dresurnega jahanja.

Samoupravni organi podjetja Kras Sežana spodbujajo izobraževanje ob delu s tem, da vsem delavcem, ki se želijo izobraževati, povrnejo stroške izrednega študija in jim nudijo nadomestilo osebnega dohodka v času odsotnosti zaradi predavanj ali izpitov. V podjetju je skupno zaposlenih 1022 delavcev. V organe upravljanja v delovni organizaciji je vključen vsak osmi delavec.

Delavec v vinogradu — podjetje Kras slovi po znanem kraškem teranu

S proslave 25-letnice podjetja Kras v Sežani

Člani kolektiva podjetja Kras na enem izmed skupnih izletov v Škocjanskih jamah

IZVOZ • UVOZ • ZASTOPSTVA • SKLADIŠČA • TRANSPORT

Podjetje JADRAN export-import Sežana je bilo ustanovljeno leta 1952 kot rezultat vedno bolj živahnih gospodarskih in političnih stikov med Italijo in Jugoslavijo ter tedanjih gospodarskih razmer. Prvotni namen ustanoviteljev podjetja je bilo poslovanje v okviru Tržaškega in Goriškega sporazuma, kar pa je podjetje kmalu preraslo in prešlo meje obeh sporazumov. Od tedaj naprej beleži podjetje JADRAN zelo hiter vzpon in je postalo eden izmed naših pomembnih dejavnikov v naših splošnih prizadevanjih po povečanju blagovne menjave s tujino. Podjetje »Jadran« si je v dobrih dveh desetletjih izoblikovalo lastno podobo in svoj prostor v okviru jugoslovanske zunanjetrgovinske dejavnosti. Razvejani poslovni stiki jih povezujejo razen s sosedno Italijo tudi s številnimi državami zahodne in vzhodne Evrope.

Danes se podjetje »Jadran« ukvarja z izvozom, uvozom, reeksportom in z zastopanjem tujih firm, kjer naj omenimo znano zahodnonemško tovarno elektronike Loewe-Opta, seveda pa zastopajo še vrsto drugih tujih podjetij.

Podjetje »Jadran« je bilo ustanovljeno za izvoz vseh kmetijskih proizvodov, lesa, gradbenega materiala in drv, obenem pa za uvoz manjkajočega gradbenega materiala,

industrijskih izdelkov, kmetijskih strojev, električnega materiala idr. V letu 1965 je podjetje ustanovilo novo dopolnilno dejavnost: skladiščenje blaga za transport in v ta namen so z lastnimi sredstvi zgradili velika skladišča, industrijski tir in nabavili transportni park. V letih doslej je podjetje nenehno širilo svoje skladiščne kapacitete in se organiziralo predvsem za opravljanje javnega in carinskega skladiščenja. Ta sektor podjetja je bil tudi zametek velikega suhozemnega terminala, ki ga prav zdaj grade v Sežani.

Podatki o prometu blaga prek Sežane pričajo, da je Sežana najpomembnejša prometna točka na naši meji z Italijo in ima zato tudi največje možnosti, da se razvije v transportno središče. Prav zato je tudi zgraditev transportnega terminala ena izmed najpomembnejših postavk v razvojnem konceptu občine. Sodobna kompleksna transportna storitev zajema zbiranje blaga, tehnološko pripravo transporta, prevoz, skladiščenje, pakiranje, predelavo in dodelavo blaga v transportnem procesu, kontejnerizacijo, paletizacijo, špediterske storitve, carinske in druge administrativne storitve idr.

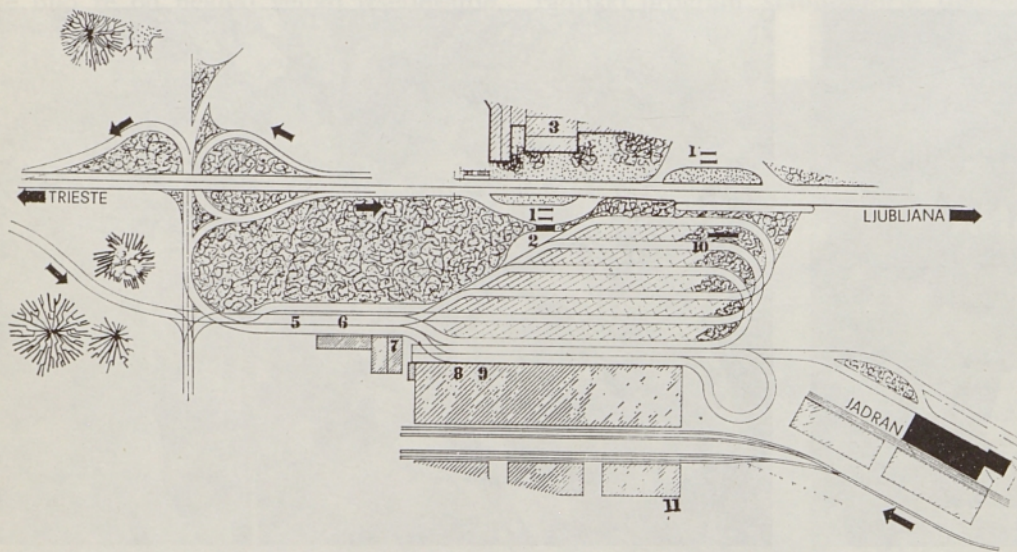
Suhozemni transportni terminal v Sežani bo obsegal raznovrstna skladišča, kontej-

Upravno poslopje podjetja Jadran, export-import, v Sežani

nersko bazo, naprave za pretovor blaga, transportno mehanizacijo, železniški terminal, parkirišča za tovornjake, carinarnico, objekte carinske kontrole, javne kamionske tehtnice, mehanizacijo za pretovor kontejnerjev, servis za vozila, bencinske črpalke, motel, restavracijo, trgovski center, objekte za oplemenitenje blaga in drugo. V prvi fazi, že v prihodnjem letu, bo po načrtih zgrajen cestno železniški terminal, v naslednjih letih pa bo zgrajen še kontejnerski terminal in kompletni transport-terminal.

Podjetje »Jadran« se je izgradnje suhozemnega terminala lotilo skupno s sežansko carinarnico, ki sta zagotovila sredstva vsaka za svoj del objektov. Pri izgradnji drugih objektov terminala predvidevajo, da se jima bodo pridružili še drugi investitorji. Ob otvoritvi del pri terminalu so pri »Jadranu« zapisali: »Pričakujemo, da bo ta objekt v prihodnjih letih odigral odločilno vlogo v nadaljnjem razvoju občine Sežana. Transportni terminal v Sežani bo eno najpomembnejših vozlišč v Sloveniji in Jugoslaviji, morda tudi v tem delu Evrope. Pričakujemo, da bo terminal v Sežani pomagal tudi pri nas uveljaviti zamisli modernega transporta in postati eden izmed ključnih objektov naše infrastrukture. Naša delovna organizacija pa upa, da bo ta investicija pomenila tudi naš boljši jutri.«

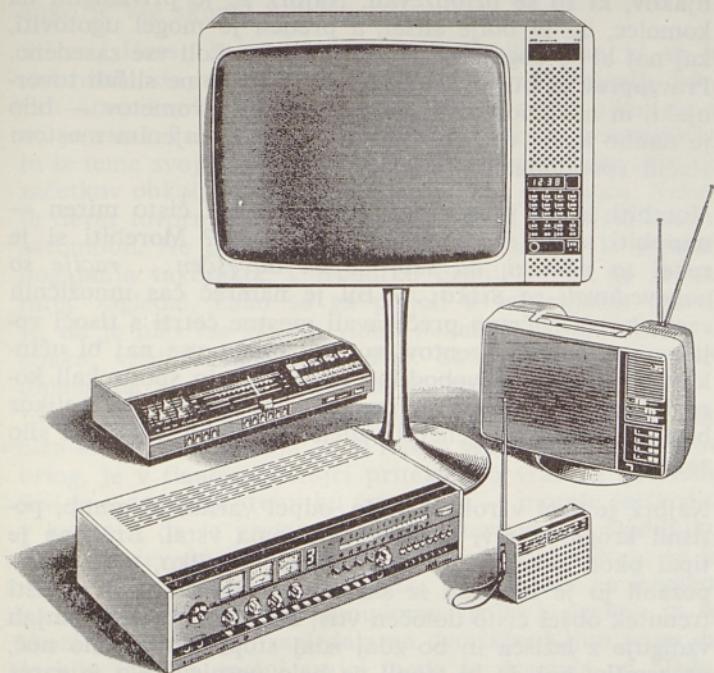

Skica suhozemnega terminala, ki ga podjetje Jadran gradi blizu jugoslovansko-italijanske meje

LOEWE

RADIO · TV · HiFi

Loewe Opta GmbH Berlin/Kronach

JADRAN SEŽANA

Konsignacija LOEWE OPTA, Kronach pri JADRAN, Ljubljana, Gregorčičeva 13 a, tel.: 23-420. Vplačila so možna

- z nakazilom iz inozemstva v DM na naš devizni račun z navedbo koristnika blaga,
- v efektivni: neposredno pri naši blagajni v konsignaciji v smislu veljavnih predpisov (obvezno v DM),
- z zasebnega deviznega računa na naš devizni račun pri Jugobanki Ljubljana: 50100-620-00112-10101-32015/009-3196. Plačilo mora glasiti v DM z navedbo koristnika iz konsignacije.

Vse carinske in druge dajatve lahko poravnate pri naši blagajni v konsignaciji ali z nakazilom na naš tekoči račun pri SDK Sežana: 52220-601-10355. Servis zagotavlja Iskra Commerce in njena mreža v Jugoslaviji.

Ljubljanska banka

PODRUŽNICA NOVA GORICA

Slavko Rovtar, direktor podružnice Ljubljanske banke v Novi Gorici

Ljubljanska banka v celoti in tudi naša podružnica v Novi Gorici je v preteklih letih dosegla zavidljive uspehe, zlasti še v prizadevanjih, da banko čim bolj približa ljudem in poenostavi organizacijo poslovanja. Novogoriška podružnica Ljubljanske banke je v preteklem letu izredno povečala sredstva prebivalcev, v kar pa je vlagala tudi velike napore. Odprli smo nove enote na območju goriške regije, letos pa nameravamo v našo mrežo vključiti še Miren, Volčjo drago in Deskle. Posodobili smo prostore v Cerknem, Šempetru in Solkanu, dogradili pa bomo tudi novo poslovno stavbo v Novi Gorici. Letos bomo začeli predvidoma graditi tudi novo stavbo v Idriji, naslednje leto pa v Tolminu. Le s sodobno bančno mrežo in moderno bančno organizacijo bomo lahko vključili v varčevanje še tiste, ki jih naša banka doslej še ni zajela.

Na področju deviznega poslovanja je tako kot celotna Ljubljanska banka tudi naša podružnica v preteklem času dosegla zavidljive uspehe. Naša banka se je na tem področju izredno uveljavila, tako da je danes ime Ljubljanske banke znano po vseh kontinentih. Ljubljanska banka širi svoje zveze po vseh evropskih in drugih državah, ker je za naše gospodarstvo in upravljalce zelo koristno, da je navzoča v vseh pomembnih gospodarskih in finančnih središčih. Dobre bančne zveze so eden od pglavitnih pogojev, da se naše gospodarstvo resnično uveljavi na tujih trgih. Skoraj ves plačilni promet z inozemstvom naše regije gre prek naše banke.

Zgodba o Ferdinandu Esu

Pričujoči odlomek »Zgodbe o Ferdinandu Esu« je sestavni del naj-novejšega romana sodobnega slovenskega pisatelja Bena Zupančiča »Grmada«. Roman je izšel pri Cankarjevi založbi v Ljubljani in pripoveduje o povojni in deloma medvojni Ljubljani. Ferdinand Es je, po pisateljevih besedah, mladenič, ki je povzročil veliko gorja tovarišem zaradi mladeniške lahkomišelnosti.

Notranja potreba mi nalaga nelahko dolžnost, da obudim dogodke, ki so se zvrstili v aprilskih dneh malo pred prvim majem in po njem leta dvainštiridesetega, to pomeni takrat, ko se je osvobodilno gibanje v Ljubljani in drugod po deželi silovito razmahnilo, a se je *bela garda* ravno postavljala na noge, da bi bila lahko v večjo oporo italijanskim oblastem in vojskam, ko so se z Nemci vred temeljito pripravljale na veliko poletno in jesensko ofenzivo. Te se je samo v »Ljubljanski pokrajini« udeležilo kakih 70.000 moških, zbranih v štirih divizijah, bojni skupini graničarjev, v dodeljenih enotah iz armadnih zborov v Primorju in na Hrvaškem, in v dveh legijah in štirih bataljonih črnih srajc. Upam, da je splošno znano, da so druge pokrajine naše slovenske dežele zasedli Nemci in nekaj malega Madžari. Ko opisujem dogodke, jim niti zdaleč ne nameravam pripisovati pomena ali razsežnosti, ki jih niso mogli imeti za osvobodilno gibanje v celoti — gibanje je bilo že podobno morju, ki se ne bo dalo več ukrotiti, tu pa je šlo za pet mladeničev, ki so se skušali v usodnem trenutku spoprijeti s silami, trenutno močnejšimi samo zato, ker jim je dajala moč nasilna oblast, razpredena kot umetna tvorba ob živem telesu slovenskega ljudstva — le-to je takrat reklo *pravica je umrla, resnici pa so oči izkopal*. Naj mi bo dovoljeno, da popišem dogodke kar se da stvarno, po vrstnem redu, kakor so potekali, ljudi pa z imeni, kakršna so takrat uporabljali — nekateri so nosili izmišljena samo imena, drugi tudi priimke, nekatere smo samo pod njimi poznali. Vendar ni bilo bistveno, ali si bil *Tiger* ali *Zajec* v trenutku, ko si ostal sam, ko ti je breme zgodovinske odgovornosti padlo kakor velikanska grmada na šibka ramena, ko je bilo v najhujši človeški stiski mogoče samo vzdržati ali kloniti. Tretjega ponavadi ni bilo, če pa se je le kdaj ponudilo, je lahko pomenilo v očeh drugih, zlasti tistih na prostosti, da gre samo za navideznost, pod katero se skriva ena izmed poprej naštetih možnosti.

Ko se je Ferdinand S., klicali smo ga kar *Es*, tisto usodno noč takoj po policijski uri vrnil v skrivališče, pripravljeno med staro šaro na podstrešju stare Metlikove kašče, je prišel od dekleta, ki smo jo poznali kot Julijo G. — morebiti je imela kako leto manj od njega. To je lahko pomenilo, kot smo brali v učbenikih, da bi bila lahko enako zrela ali celo za spoznanje zrelejša od njega. Dosti bolj je bilo gotovo, da smo mu tovariši od srca zavidali — kaj vem, s čim vse nas je obsedala naša fantovska domišljija. Julija je bila drobna, ena sama nežnost z velikimi temno sivimi očmi, ki so te gledale z resnostjo neizmernosti. Ferdinand je bil visok, čeden mladenič, ampak na prvi pogled nič posebnega — kadar sta bila z Julijo skupaj, se je meni zdelo, da sta si popolnoma različna, da pravzaprav ne sodita skupaj.

Med deskami, starim pohištvom, žitnimi skrinjami, siti in rešeti, zavrženimi čebelnimi panji, deli lojtrskih vozov ali

zapravljivčkov, med vsem, kar se nabere predmestnemu kmetu v sto letih pod kako odvečno streho, je imel Ferdinand pripravljen brlog, v katerem je bil skromen otep slame, nedaleč stran pa skritih nekaj odej, ročna svetilka na baterijo, blazina, steklenica postane vode in par gumijastih čevljev, medtem ko je pištolo nosil zmeraj s seboj. Očitno je, da tisti večer Ferdinand ni imel niti malo časa, da bi z odprtimi očmi posanjal o ljubic, od katere se je ravnokar vrnil, zakaj komaj se je dobro ulegel, že so se skozi špranje v lesenih stenah zarisali prameni bleščeče svetlobe — svetloba je, kot je kazalo, prihajala z več strani. Trenutek nato je že zaslišal hrumenje tovarnjakov, ki so se približevali. Najbrž se je privzdignil na kolenec, da bi bolje slišal, a preden je mogel ugotoviti, kaj naj bi se dogajalo, je bilo daleč naokoli vse zasedeno. Pravzaprav bi bili prišli neslišno, ko bi se ne slišali tovarnjaki, in nevidno, ko bi ne uporabljali žarometov — bilo je temno kot v rogu, saj so se nad zatemnjenim mestom vlačili spomladanski oblaki.

Morebiti je bil njegov duh tisti trenutek čisto miren — morebiti se je samo za trenutek skalil? Morebiti si je rekel *to pomeni, da sem napak obveščen... racije so napovedovali za Šiško...?* Bil je namreč čas množičnih racij, ko so načrtno prečesavali mestne četrti s tisoči vojakov, ovaduhov, agentov, vozil, s čimer vse naj bi učinkovito prodrli v osvobodilno podzemlje in spodsekali korenine gibanju, ki se je razgorevalo toliko bolj, kolikor bolj se je kakemu generalu zdelo, da ga bo mogoče s silo zatreti.

Najbrž je vzel v roke pištolo, odpel varnostni gumb, potisnil kroglo v cev, nato pa potihoma vstal. Bržkone je tipal okoli sebe, da bi našel ročno svetilko, a je ni — pozabil jo je bil vzeti iz skrivališča. Morebiti ga je tisti trenutek obšel čisto določen vtis, da sanja, da se v sanjah vzdiguje z ležišča in bo zdaj zdaj stopil v mesečno noč, na zemljo, kot da bi stopil na belo pernico? Ko je zares odpahnil vrata, ki so vodila na dvorišče kmetije, ne na cesto, je bilo dvorišče svetlo in prazno, ampak dva častnika, ki sta stala s pištolama v rokah tesno ob vratih, sta ga kratko in malo vsak s svoje strani prijala, mu iztrgala pištolo iz roke, ga odpeljala na cesto do prvega tovarnjaka in ga kot v filmu — saj ni bil ravno lahek — zlahka potisnila pod platneno streho. Za njim se je vzpelo še nekaj vojakov s puškami v rokah. Tovarnjaki so bili razpostavljeni po cestah načrtno tako, da so bile vse bistvene točke v okolici osvetljene z njihovimi žarometi oziroma zanesljivo pod ognjem vojakov. Na ploščadi enega od tovarnjakov je razkrečena stala težka strojnica, naperjena v vrata, skozi katera bi mogel priti s skednja na cestno stran.

Moral je zaslišati krik — bilo je le glasno povelje, ki je izdajalo olajšanje poveljujočega, motorji so v hipu zarohneli močnejše, nato se je povelje potihem ponavljalo, kakor da bi odmevalo med mrtvimi hišami. Jetnika so vojaki potisnili v kot in čisto na tla, da se je moral sešesti, potem se je vozilo sunkoma zganilo.

Kdo ve — moralo bi se mu zazdeti, da je dobil hud udarec po glavi, ki ga ni čutil, ki pa mu je prizadejal čute? Morebiti se je tisti trenutek zavedal samo ravnodušne omotičnosti, nekakšne motnosti duha, zaradi katere se nam zdi, kakor da bi taval po meglenem barju? Gotovo se je potipal z roko po glavi in spotoma ugotovil, da je že uklenjen, da ima na desnici lisice — očitno je konec verige držal v rokah težak možak, ki je sedel zraven njega — samo da na klopi. Ko si je ta hrust prižigal cigareto, je z vžigalico osvetlil vso notranjost tovarnjaka

— šest voščenih obrazov s sivo zelenimi čeladami nad seboj, dvanajstero rok, ki so držale puške. Gotovo je hrust pustil goreti vžgalico dalj, kot je bilo potrebno, samo za to, da bi si prižgal slamnato *militare*. Vsi so gotovo pogledali v Esa. Njemu se je najbrž zazdelo, da vidi na njihovih rezervistovskih obrazih veliko radovednosti, začudenja ali celo olajšanja kot privoščljivosti ali krutosti.

Kdo ve, ali si ni za tolažbo rekel *ljudje so?*

Ce je bilo tako, bi bil moral dodati *ljudje v stroju*. Zakaj *človek v stroju* je čisto nekaj drugega.

Ni bilo mogoče, da se ne bi precej natanko izvedelo, kako je vse skupaj potekalo.

Silverij Hrast, že zdavnaj upokojeni železničar, ki se je rad hvalil, da ima edino hčer poročeno v Združenih državah Amerike, kar pa ni bilo res, saj je sploh nikoli imel ni, je vstal, kakor hitro je zaslísal hrumenje tovornjakov, in iz teme svoje podstrešne kamrice opazoval dogodke od začetkov obkoljevalnega manevra pa vse do konca. Naštel je devet tovornjakov, šest motociklov in častniški osebni avtomobil. Ne da bi kaj vedel o Ferdinandu, je vsebino dogajanja takorekoč v trenutku uganil — ko ga je namreč zagledal, kako so ga peljali k tovornjaku. Izjavil je, da je bilo vse skupaj videti nekam *nevojaško, nepolijsko, nežandarsko, neresnično*. Skoroda mesečno. Ferdinand da je stopal, kakor da ga Mesec nosi.

Vilma Sirec, ki je bila stara teta v družini Metlike, lastnica kmetije in skednja, in ni mogla vedeti za Ferdinandov brlog, je v flanelasti srajci pritekla do vrat na dvorišče, a si je v zadnjem trenutku premislila — morala je skočiti v kuhinjo, da je vrgla na še tlečo žerjavico v štedilniku šop papirjev, ki jih je imela skrite v zapečku. Nato se je — ne da bi bila zbudila družino, ki je spala na drugem koncu podolgaste hiše, nemudoma vrnila k vratom in se skozi okence v njih zagledala na dvorišče. Kljub temu da je bila samo v spalni srajci in da je drgetala od hladu, še bolj pa od strahu, je razločno videla, kako so se neslišno odpahnili skedenjska vrata in kako je neznanec za trenutek postal na pragu. Kakor da ga je oslepila mlečna svetloba, ki je oblivala dvorišče. Zagledala je tudi dve senci, kako sta stali vsaka na svoji strani povešenih skedenjskih podbojev, in videla, kako sta se obe hkrati premaknili, ko sta pograbili žrtev. *Moj bog*, je zdihovala potem, *kako huda stvar je vojska! Saj utegnejo človeka tudi ubiti!* In kako je bilo na dvorišču slepeče svetlo — v tisti slepeči svetlobi se ji je zazdel Ferdinand čisto mlad.

Pavel Šalamun, ki je bil nekoč pri policiji, a se je tik pred okupacijo iz zdravstvenih razlogov upokojil, je z zrelostjo poklicne izkušnje ugotovil vse napake, ki jih je zagrešil *deček*, pa tudi tiste, ki so jih zagrešili oni — mislil je na Italijane. Znal je strokovno dovolj prepričljivo razložiti, kako je treba pravilno obkoliti hišo ali naselje, če hočeš zajeti prebivalce, in kako se je mogoče prekleto učinkovito braniti, tudi ko si že popolnoma obkoljen. Za Ferdinanda je rekel, da ga je videl samo za trenutek — malo preden so ga zabrisali na ploščad tovornjaka: *Daleč smo prišli, otroci se sami vojskujejo!* Kot je videti, se Šalamun zlepa ne bi spoprijaznil z modrostjo makijevskega spovednika, ki ga na prvih straneh svojih Antispominov omenja André Malraux — po petnajstih letih spovedovanja je prišel do spoznanja, da odraslih ljudi ni.

Julija je izvedela za aretacijo zjutraj, četrta ure potem, ko je nehala veljati policijska ura, in sicer od Zdenka, enajstletnega dečka iz številne Metlikove družine, skupina, ki jo je vodil Ferdinand Es, pa se je po Julijinem sporočilu zbrala ob pol devetih — nemalo pretresena tudi od njenih solz.

Tiskovni sklad

AVSTRALIJA: Anica Sivec 0,75 Lstg, Marija in Štefan Žekš 4.— a\$, Slavko in Milena Vaupotic 12,50 a\$, Slovenska zveza Geelong 6,41 Lstg, Hubert Sterle 1.— a\$, Alojz Rezelj 0,50 a\$, Miha Zilavec 1,50 a\$, Ivan Petelin 0,50 a\$, Marjan Rozanc 1,28 Lstg, Jože Hosta 2,50 a\$, Marija Stariha 0,76 Lstg, Franc Arnuš 0,77 Lstg, Primorsko socialni klub »Jadran« Keilor E. 10,10 Lstg, Franc Horvat 1,20 Lstg, Fred Mavko in Jože Čuješ 1,23 Lstg, Slavko Žerdoner 14,10 Lstg, Anita Barwa 2,13 Lstg, Ana in Matija Kolar 2.— a\$, Marija Dolmark 0,86 Lstg, Alois Susec 1,31 Lstg, Franc Matus 0,59 Lstg, Ciriil Ozebek 5.— a\$, Slovensko avstralsko društvo »Bled« Hobart 3,97 Lstg.

AVSTRIJA: Marija Čeh 5.— Asch, Marina Kolednik 10.— Asch, Josef Wrtschek 5.— Asch, Marija Šegula 25.— Asch, Elizabeta Fras 5.— Asch, Maria Mayer 5.— Asch.

ANGLIJA: Anton Mikuž 0,70 Lstg, Franc Gantar 1.— Lstg.

ARGENTINA: Peter Bavdaž 20.— din.

BELGIJA: Kristina Rosulnik 130.— Bfr, Alojzija Špec 30.— Bfr, Friderik Jošt 15.— Bfr, Frančiška Mlakar 80.— Bfr.

FRANCIJA: Leopold Maguša 17.— FF, Franc Kosec 10.— FF, Helene Jeras 2.— FF, Eliza Leban 5.— FF.

HOLANDIJA: Limburgse Immigratie — Štefan Pouch 7.— Hfl.

JUGOSLAVIJA: Ana Krasna 5.— US\$, Marija Slemič 100.— din.

KANADA: Gustl A. Fujs 3,70 c\$, Janez Drčar 14,35 c\$, Ana Komocar 1.— c\$, Rosalie Čekada 6.— c\$, Jurij Papa 1.— c\$, Peter Habjan 3.— c\$, Frank Tevc 1.— c\$, Martin Maučec 1.— c\$, Louis Zuly 3.— c\$, Mrs. M. Vlasic 1.— c\$, Daniel Daničič 8.— c\$, Franc Zrim 7.— c\$, Joe Vojska 5.— c\$, Jug.-Kan. kulturno prosvetno društvo »Jadran« Thunder Bay 3.— c\$, August Koller 1.— c\$, Viktor Habjan 1.— c\$, Marija in Felix Kolar 1.— c\$, Jože Zidar 2.— c\$, Vida in Frank Mikec 2.— c\$, Vladimir Urbanc 2.— c\$, Marjan Godler 3.— c\$, Miroslav in Vida Puc 4.— c\$, John Luzar 11.— c\$, Frank Svetec 1.— c\$, Andrej Zupan 1.— c\$, Frank Jemec 5.— c\$, Franc Kreiner 3,70 c\$, Canadian Yugoslav Association Vancouver 13.— c\$, Albin Peternelj 1.— c\$, Ludvik Stegu 30.— c\$.

NEMČIJA: Maria in Ernest Ditmaier 4.— DM, Franc Slekovec 9.— DM, Alois Werlak 4.— DM, Albert Swetelschek 4.— DM, Maria Neumann 6.— DM, Raimund Kmetetz 2.— DM, Alojzija Bajt 3.— DM, Franc Beras 1.— DM, Siegfried Kapla 2.— DM, Aloisia Alter 2.— DM, Rok Leskovšek 10.— DM, Alojz Vid Benko 4.— DM, Anton in Nuša Kranjc 8.— DM, Anica Štebe 4.— DM, Jože Lampret 8.— DM, Štefan Duša 2.— DM, Marija Gradišnik 2.— DM.

ŠVEDSKA: Jože Ciglar 2.— Skr, Marija Vajngerl 1.— Skr, Marija Hriberšek 6.— Skr, Štefka Lešer 8.— Skr, Benedikt Koncut 1.— Skr, Amalija Penko 8.— Skr, Marija Kovač 6,15 Skr, Štefan Dorenčec 6.— Skr, Franc Prevolnik 11.— Skr, Elizabeta in Vili Štamcar 8.— Skr, Štefanija Lešnik-Bergh 6.— Skr, Janez Rampre 6.— Skr.

ŠVICA: Janez Vrtnjak 17.— Sfr, Helena Škrjanc 1.— Sfr, Kristina Kušar 6.— Sfr, Stane Planko 8.— Sfr, Franc Žugič 1.— Sfr, Marija Žugič 3.— Sfr, Pavla Rožič 1.— Sfr, Ivan Pavalec 2.— Sfr, Mia Alatic 11.— Sfr, Metka Kaiser 6. Sfr.

ZDA-USA: Jakob Zupan in Elica Madison v spomin pok. Katke Zupančič 5.— US\$, John Grimsich 1.— US\$, Ivan Ručigaj 8.— US\$, Joseph Glavan 1.— US\$, Joseph Chesnik 1.— US\$, Justin Udovch 2.— US\$, Daniel Posega 1.— US\$, Frances Kristan 3.— US\$, Albert Krauland 2.— US\$, Antony Rozanc 2.— US\$, Louis in Agnes Volk 2.— US\$, Viktor Sumen 5.— US\$, John Novak 1.— US\$, Mrs. Frank Ambrozic 1.— US\$, Mrs. Charlie Memchek 1.— US\$, Antonia Bezek 1.— US\$, Mary Debelak 1.— US\$, M.B. Nickelson 1.— US\$, Josip Birk 4,5 US\$, Theresa Batis 2.— US\$, Vincent Tomsich 1.— US\$, Mary Glavan 1.— US\$, John Horvat 1.— US\$, Frank Brodnick 2,50 US\$, Vincent H. Lauter 3.— US\$, Frances Smrdel 2.— US\$, Mary Ivanush v spomin pok. soproga Johna Ivanusha 5.— US\$, Stanko Drolc 4.— US\$, John Sterle 2.— US\$, Katarina Modic 5.— US\$, Mary Matyazich 1.— US\$, Mary Grom 2.— US\$, Louis in Pavla Rebol 5.— US\$, Anton Fatur 5.— US\$, Mary Prašnikar 5.— US\$, Hilda in Eugene Lipic 3.— US\$, Mary Polšak 5.— US\$.

Zgornji prispevki so bili vplačani do 30. aprila 1975.

Vsem se iskreno zahvaljujemo!

Uredništvo in uprava Rodne grude

otroci berite

Vojan Arhar

ODLOČITEV

Mi na zboru zbrani ptički:
čižki, taščice, kraljički,
kosi, vrabcev trop, penice,
dleski, lastovke, sinice,
krivokljuni, drozgi, liščki,
stržki, brglezi, meniščki,
ščinkovci, škrjanci, slavci,
mojstri pevci, ščebetavci,
pogorelčki, vsi kalini,
kar nas v tej je dolini,
več ne bomo žvrgoleli,
čivkali in gostoleli.

Ker hudobni deček Vanja
s fračo, kamni nas preganja,
zdaj se selimo drugam,
naj brezsrčnež žvižga — sam!

Kristina Brenkova

KLASKI

Bila je stara, čudno lepa navada, da smo po žetvi pobirali klaske. Navada se je ohranila še iz tistih časov, ko je bilo kruha malo, zmeraj premalo. Moj dedek se je še spominjal lakotnega leta v naši dolini.

— Ljudje so jedli travo, ko sem bil še čisto majhen, je rekel. Poleti, v mesecu žetve so tudi na naši njivi žanjice požele klasje, ga povezale v snope in odpeljali so žito na lojtrskem vozu. Na žetveni dan je moralo sijati veliko, žgoče sonce.

Potem smo šli otroci na požeto njivo klaske pobirat. Bosonogi smo podrsavali po ostrem strnišču, da nas ne bi bodlo. Vsak izgubljeni, pozabljeni žitni klasek smo pobrali in zbrali šopek s kratkimi stebli.

Kolikor šopkov, zvezanih z žitno bilko, smo prinesli mamí, toliko belih hlebčkov nam je spekla.

Hlebčki so bili okrogli, rumenkasti, dišali so že iz peči. Tako kot velike hlebce je mama tudi hlebčke pomazala s stepenim jajcem, preden jih je na loparju posadila v razbeljeno peč. Zato se je hrustava skorja na hlebčkih svetila kot zlato.

Branka Jurca

PARNIK, SREČNO POT!

Katka je sedela z očetom ob morju. Po gladini pred njima je drsela jadrnica z belim jadrom, zadaj, že skoraj na obzorju, pa je plul parnik.

»Oče,« je vprašala Katka, »zakaj pa jadrnica ne pripluje k nam?«

»Ne pripluje,« je odgovoril oče, »proč jo žene, vedno bolj proč, na sever.«

»A kaj je tam — na severu?« je zanimalo Katko.

»Obala, saj vidiš. Za obalo pa hribi, za hribovjem pa Triglav.«

Katka je gledala za jadrnico in še naprej, a Triglava ni zagledala. Iskala ga je, a ga ni našla — pač pa je daleč na morju uzrla parnik. Katka bi ga rada videla — čisto od blizu.

»Kaj pa parnik — bo priplul v naš pristan?«

»Ne,« je rekel oče, »ta pluje na široko morje.«

»Široko morje! To je tam, kjer je zdaj. Tam se dotikata nebo in morje. Ali ne?«

»Ja,« je odgovoril oče.

»Kaj pa je potem — za širokim morjem? Je tam konec?«

»Ne, ni konca. Parnik pluje in pluje in pripluje na drugi konec sveta.«

»Pa je tam še vedno morje?«

»Tam je spet vse: morje in zemlja in nebo.«

»Pa pristanišče?«

Katka je hotela zvedeti vse.

»Tudi pristanišča so, velika pristanišča, celo večja, kot je naše.«

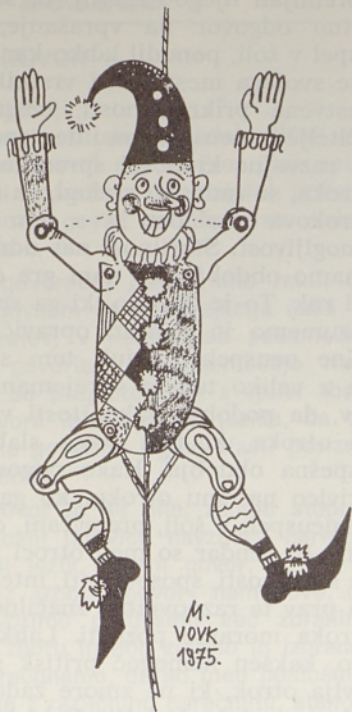
»Ali bo parnik priplul do tja?«

»Priplul bo in zasidral se bo. Mornarji bodo spustili pridvižni most in ljudje bodo odšli na kopno.«

Nekoč se bo tudi Katka odpeljala na parniku. Sama bo videla, če je tam, kjer se dotikata morje in nebo, res še naprej morje. Zdaj pa je lahko samo gledala za parnikom, kako izginja na obzorju — in samo očetu je lahko verjela.

Zares je zaželela parniku, da bi nekje na drugem koncu sveta srečno priplul v pristanišče.

O. Župančič:
Nunčič
Kopitljaček

Oton Župančič

MOŽIČEK KOPITLJAČEK

Možiček — kopitljaček,
to bister je junaček,
nikdar se ne upeha,
kopitati ne neha,
kopita skoz in skoz,
kopitne Anko v nos.

Slavko Jug

MALI POTEPUH

Nič ne vpraša, nič ne reče,
kar odide in ga ni
do večera, do noči.
Ko se vrne, ga le vprašam,
kod je hodil, kje je bil.
Pa mi pravi, da se v gozdu
ob potoku je mudil.
Da je srečal veverico,
da jo je prijel za rep,
da sta skakala po drevju,
lešnikov nabrala v žep.
Potlej sta si jih delila:
meni tri in tebi tri.
Ker jih je bilo vse polno,
sta jih štela do noči.

Valentin Vodnik

UGANKA

Biba leze, bivol ni,
tovor nese, osel ni.
Roge ima, kozel ni;
Kaj je neki, kaj se ti zdi?

(žjod)

Praznik naših mamic smo proslavili

Osmega marca smo v Reutlingenu praznovali dan žena. Na to prireditev smo se otroci že mesec prej pripravljali. Naša učiteljica Dragica Nunčič nam je dala za naučiti lepe slovenske pesmice. Pridno smo se jih učili in nekatere tudi zapeli. Mamice so nam za to prireditev sešile narodne noše.

ROZIKA ŠUŠTERŠIČ
REUTLINGEN

Praznik naših mamic smo v Reutlingenu res lepo praznovali. Dvorana je bila okrašena s prelepim napisom: Tebi, slovenska mati! Imeli smo lep program. Otroci smo zapeli in nekaj nas je deklamiralo. Folklorna skupina pa je zaplesala. Marsikateri mamici je prišla solza v oko. Po proslavi smo šli v Ritterschenke. Naše mamice so bile vesele in so pele domače pesmi.

ZORAN NOVAK
REUTLINGEN

Otroci slovenskega dopolnilnega pouka v Reutlingenu smo praznovali dan žena 8. marca. Proslave so se udeležili mnogi starši. Vsaka mamica je dobila rdeč nagelj. Folklorna skupina je zaplesala tri lepe plesse in vsi smo zapeli lepo slovensko pesem »Mamica je kakor zarja«.

MARJANCA CEROVŠEK
REUTLINGEN

V Nagoldu smo proslavili praznik mamic — dan žena, 6. marca. Povabljeni so bili vsi starši. Za mamice smo se naučili mnogo lepih pesmic. Po programu smo gledali slovenski film o volku samotarju.

KLAVDIJA KRANJC
NAGOLD

V Geislingenu smo praznovali dan žena v sredo 12. marca. Povabili smo vse naše starše. Najprej smo čestitali vsak svoji mamici in ji podarili rdeč nageljček. Nato smo deklamirali in zapeli pesmice o mamicah. Naš sošolec Aleksander pa je vmes večkrat zaigral na harmoniko. Za zaključek smo uprizorili kratek odlomek iz Cankarjevih zgodnjih del. Naši starši so bili veselo presenečeni ob našem nastopu. Potem smo si ogledali prelep slovenski film »Cvetje v jeseni«.

DORIS STARMAN
GEISLINGEN

Letos se vrnemo v domovino!

Že dolgo si vsi želimo vrniti se v domovino in vsak dan bolj se veselimo tega dogodka. Zdaj živimo že več kakor štiri leta v tujini in priznati moram, da nam ni bilo vedno lahko. Posebno v prvih letih smo se počutili zelo odtujeni in težko smo se vži-

veli. Dolgo je trajalo, da smo dočakali našo odločitev za odhod. Siti smo že tega potovanja sem in tja, radi bi končno živeli v miru. Zato je naše veselje ob povratku razumljivo. Očka in mamica sta tukaj veliko delala in nam tako omogočila marsikaj, česar si drugače ne bi mogli privoščiti. Če pomislim nazaj na vsa ta štiri leta, moram povedati, da je bil najlepši dogodek v tem času, ki sem ga doživela, rojstvo moje sestrice in to je tudi najlepše, kar bomo iz tujine prinesli v domovino. Vem, da mi ta vrnitev ne bo prinesla samo veselja. Vem, da se bom tudi žalostila. Tukaj imam veliko prijateljic, ki jih bom nerada zapustila. A spomnila se bom na vse sorodnike in znance doma in tako ne bo ničesar več kalilo mojega veselja ob povratku.

Želim, da bi dnevi do odhoda čim hitreje minili.

MARINA JAMŠEK
DEGERLOCH

Pomladi se vsi veselimo

Pomlad se je pričela 21. marca. Spet sije toplo sonce. Vse rastline se prebujajo. Drevesa zelene in cvetlice odpirajo čašice. Če gremo v gozd, slišimo petje ptic, ki so se vrstile z juga. Po vaseh letajo lastovke. Ponekod gnezdiyo na dimnikih štokrlje. Posebno lepo je na kmetih, ko zjutraj zakikirika petelin. Vsi smo veseli, da je konec mrzle zime. Ljudje gredo na nedeljske sprehode v gozdove. Veselijo se pomladi.

JANEZ POLJANŠEK
STUTTGART

Pomlad v Stuttgartu

Tudi v Stuttgartu je prišla pomlad. Začelo je sijati toplo sonce. Rada grem v park. Poslušam petje ptic, brenčanje čebel in veselo kričanje otrok. Opazujem rože, čebele, metulje in drevesa. Zdi se mi, da šepetajo drug drugemu. Tudi kopat se grem večkrat. Še najraje se pa spominjam pomladi v Ljubljani, kjer je bila mnogo lepša, kakor pa v tujini.

IRENA FURDI
STUTTGART

Otroške igre — risba Miloša Tomca iz Reutlingena

Samo da se dobro uči

Ljudje smo redkokdaj zadovoljni s tistim, kar smo dosegli, ali pa s tistim, kar imamo. Pa tudi, ko želimo cilj dosežemo, je zadovoljstvo kratko. Veselje hitro splahni in že imamo nove želje, zastavljamo si nove cilje. In če se ozremo na prehojeno življenjsko pot, kaj kmalu ugotovimo, da je bila nepretrgana veriga želja, ciljev, ki so se uresničili ali pa so ostali le želje in še vedno nedoseženi cilji.

Med osebnimi življenjskimi cilji in željami pa ima vsak od staršev še veliko želja in ciljev — za otroke. Poleg vseh tistih želja, kot so, da bo otrok zdrav, srečen, pošten, priden nam največ pomeni, da bo uspešen. Navadno pa prav z besedo uspešen povežemo uspeh v šoli. Manj

PIŠE: AZRA KRISTANČIČ
DIPL. PSIHOLOGINJA

smo imeli možnosti končati šolo, doseči višjo izobrazbo kot jo imamo, tem bolj si želimo, da bi se naš otrok bolje učil, izučil, doštudiral. Marsikdaj tudi ko ugotovimo, da otroka nismo vzgojili prav, da ima številne osebnostne značilnosti, ki niso primerne za ustrezno življenje v družbi; pripravljeni smo »zamižati na eno oko«, spregledati tako pomembne osebnostne značilnosti, ko ugotovimo, da se naš otrok dobro uči v šoli. Navadno kaj hitro rečemo: »Res, da je naš Tine nemogoč, nagaja, ne uboga, doma nič ne pomaga, kar naprej se potepa! Ampak, kar je najbolj pomembno, res nimamo težav, saj se tako dobro uči!«

Da so takšna in podobna premišljevanja staršev ter zadovoljstvo le ob eni pozitivni značilnosti otroka premalo, da bi zagotovili vsestranski otrokov razvoj, nam je bržkone vsem bolj ali manj jasno. Toda, tudi ni moj namen, da bi pisala o naši enostranski presoji otroka. Nekaj drugega bi se rada to pot pomenila. Bliža se konec šolskega leta. Med vsemi skrbmi in veseljem nad prihajajočim letnim dopustom se pridruži še skrb, kako bo s šolskim uspehom našega sina ali hčerke?

Seveda je prijetno ali neprijetno preseenečenje o šolskem uspehu našega otroka odvisno, v kakšni meri in koliko smo do zdaj spremljali vse napore in učne zmogljivosti. Starša, ki spremljata vse šolsko leto napore svojega otroka, bosta tudi ob koncu leta vedela, s kakšnim uspehom bo izdelal. Presenečeni so navadno nad uspehom ali neuspehom svojega otroka tisti starši, ki so ob svojih osebnih stremljenjih zanemarili ali pa pozabili spremljati delo in učenje otroka.

Na otrokov uspeh niti ne reagiramo preveč. Navadno se zadovoljimo s kratko in samo po sebi umevno pohvalo: »Dobro si uspel!« Reagiramo pa hujše, če se zgodi, da otrok izdela razred s slabšim uspehom, ali pa ne napreduje v šoli. Graje in kazni, ki jih namenimo otroku, so različne: očitki, v katerih poudarimo, da imamo sina ali hčerko, ki sta prava primerka lenobe, o nevhvaležnosti otrok, za katere »garamo«. Bolj nestrpni in jezni sami nase starši navadno posežejo za fizično kaznijo, ko se jim zazdi, da besede same ne zaležejo. Številnim kaznim se pridružijo še posebni ukrepi, otroku prepovemo počitnice na morju, gorah, obisk tete ali stare mame itd. Nekateri starši se celo odrečejo letnemu dopustu, da bi kazni za otrokov neuspeh držala. Vso svojo energijo porabijo, da omejijo otroku gibanje, zabavo, ukvarjanje z interesi. Trmasto vztrajajo, da se mora njihov neuspešni otrok »spokoriti za šolski neuspeh« z nenehnim sedenjem za knjigo. Ob vseh teh ukrepih pa nikoli ne pozabimo našega otroka spomniti, kako je neuspešen, kako vsi trpimo in se odrekamo življenju zaradi njega in njegove lenobe! In rezultat takšnih in podobnih ukrepov? Navadno povsem nasproten od tistega, ki smo ga pričakovali. Jezni na otroka, jezni sami nase si še bolj zapletemo življenje. Povsem jasno, da ga pa še bolj zapletemo svojemu otroku. Kaznujemo zunanji znak — šolski neuspeh, ne da bi se vprašali za vzroke. In če bi pobr-

skali malo po osebnosti našega otroka, spremljali njegov razvoj, bi se nam verjetno odgovor na vprašanje, zakaj ni uspel v šoli, ponudil lahko kar sam. Iskane svojega mesta med vrstniki, občutek čustvene prikrajšanosti, nesporazumi z učiteljem, neuspeh na interesnem področju razvojne krize, ki spremljajo vsakega otroka, so zadostni razlogi, da se zmanjša otrokova vitalnost in s tem tudi učna zmogljivost. Storilnost nas odraslih niha imamo obdobja, ko nam gre delo slabše od rok. To je dejstvo, ki ga sprejemamo, razumemo in z njim opravičujemo številne neuspehe. Kljub tem spoznanjem pa z veliko težavo sprejemamo ugotovitve, da podobne zakonitosti veljajo tudi za otroka, ki ima svoja slaba in tudi uspešna obdobja. Kako pogosto delamo krivico našemu otroku, ko ga obsojamo za neuspeh v šoli, prepričani, da je samo len? In vendar so med otroci razlike glede storilnosti, sposobnosti, inteligentnosti. In prav te raznovrstne značilnosti našega otroka moramo poznati. Lahko si mislimo, kakšen nemogoč pritisk staršev doživlja otrok, ki ne zmore zadostiti vsem zahtevam šole. V želji, da bi le zadovoljil starše in njihove želje, da je odličen, vla-ga ogromne napore, dela prek svojih sposobnosti in zmožnosti, dokler se pod bremenom pričakovanega uspeha ne zruši. Prvi znaki, da smo z našimi zahtevami pretiravali, je lahko tudi neuspeh v šoli. Jasno je, da šolski neuspeh ni le posledica pretiranih zahtev samih staršev. Podobno velja tudi za same učitelje, ki postavljajo pred otroka pretirane zahteve. Neuspeh našega otroka v šoli je lahko posledica tudi premajhnih zahtev. Naše nezanimanje za otrokovo življenje, šolski uspeh, njegove domače naloge lahko doživlja kot pomanjkanje naše ljubezni in skrbi za njegovo osebnost.

Vsa spoznanja pa nas opozarjajo, da preden kaznujemo otroka za šolski neuspeh, poiščemo skupaj z njim vzroke, ker bomo lažje in bolj pravično ukrepali ter ga pripravili za nadaljnje učenje.

Kraške strehe

Naša beseda

ZBORNI GOVOR

Dragi prijatelji, zanima me, ali ste že kdaj slišali ali brali izraz **zborni govor**. Prepričan sem, da večini ustrežem, če najprej povem, da je zborni govor približno isto kakor knjižni jezik.

Že o pogovornem jeziku smo rekli, da je to predvsem jezik novejšega časa in večjih krajev, v katerih se posamezne narečne govorice tako pomešajo med seboj in se prepletejo še z vplivi zbornega govora in knjižnega jezika, da se iz narečne govorice izgubi zlasti preizrazita melodija.

Zborni govor je še ena, zadnja stopnja po jezikovni lestvici navzgor: narečje, pogovorni jezik, zborni govor.

Sam izraz »zborni govor« nam pove, da tako govorimo predvsem več zbranim, večjemu zboru in bolj zbrano in izbrano; pri tem računamo, da so med poslušalci tudi ljudje z različnimi narečnimi, stanovskimi in izobrazbenimi stopnjami, zato izbiramo iz slovenske govorice tiste značilnosti, ki so bolj ali manj splošno razumljive za vsa narečja, za vse pokrajine in socialne plasti, za vse pogovorne govorice.

Najbolj izbran slovenski jezik srečujemo v knjigi, zato mu tudi pravimo »knjižni jezik«, da ga ločimo od narečij in od pogovornega jezika. V knjižnem jeziku so pisane večinoma vse knjige, zlasti vse šolske in učne.

Ta jezik tudi poučujemo v šolah. Tudi šola je namreč ena od oblik zborov, tudi v njej govorimo več zbranim, tudi v nji torej uporabljamo tako imenovano zborni obliko slovenskega jezika, ki se pa vendarle loči od knjižnega jezika po tem, da nam knjižni jezik pomeni predvsem **zapisano** obliko jezika, torej namenjeno očem, zborni govor pa predvsem **slušno** obliko istega jezika, torej namenjeno ušesom.

Iz izkušnje vemo, da imajo vsi jeziki precej razlik med zapisom in izreko. Tako tudi slovenščina. Čeprav veliko manj kakor na primer angleščina ali francoščina ali nemščina ali španščina.

Napišem na primer besedo **hotel** in je ne znam prav prebrati, dokler ne vem, kaj je mišljeno s tem izrazom, samostalni ali glagol.

Če samostalni, na primer v stavku: »V mestu je velik hotel«, potem izgovorimo, kakor je zapisano, in poudarimo samoglasnik **e**, izgovorjeno ozko: **hotél**.

Če pa je mišljen glagol, na primer: »Ni hotel vstati«, se izgovorna oblika precej spremeni od zapisne. Poudarek je na samoglasniku **o**, izgovorjenem široko, namesto zapisanega **i** na koncu besede pa izgovorimo tako imenovani dvoustnični **u**, torej **hôteu**, ali pa celo samo **u**: **hótu**.

Podobno je pri zapisu besede **govoril**. Dokler stoji takole sama zase, jo ravno tako lahko izgovorimo na tri načine: **govóriu** ali **govóru**, če si mislim, recimo, stavek: »Včeraj je govoril z menoj«, ali **pa govoríl**, če si mislim na primer stavek: »Od vseh govoríl ali govornih organov se še najbolj zavedamo jezika«. Tudi tu smo torej ob enem zapisu dobili tri izgovorne oblike, od katerih sta prvi dve pomensko isti (opisni deležnik na I glagola »govoriti«), tretja pa povsem druga (drugi sklon množine samostalnika »govorilo« = govorni organ).

Ker se bomo o takih in podobnih vprašanjih in razlikah med zapisom in izgovorom še lahko pogovarjali kdaj drugič, naj se v današnjem pismu vrnem k izrazu **zborni govor**, zapisanemu v naslovu.

Že iz do zdaj povedanega je jasno, da se zbornega govora naučimo predvsem v šoli in iz tiska. To je torej bistveno drugače, kakor pa je bilo z narečjem, ki se ga moremo naučiti v domači družini in v najožjem okolju na področju konkretnega narečja, če smo doma na kakšnem takem delu podeželja ali če zadosti dolgo živimo na izrazito narečno govorečem področju. Drugače je bilo tudi z učenjem pogovornega jezika, ki se ga kot otrok ali tudi kot že odrasel človek naučimo lahko zlasti v krajih, kjer je prebivalstvo govorno že bolj mešano, priseljeno od vseh strani, da prevladuje nepojoča govorica z ohranjenimi skupnimi značilnostmi področnih narečij, na primer v današnji Ljubljani, v Celju, v Mariboru in drugih večjih, zlasti industrijskih krajih.

V zbornem govoru govorijo tudi po radiu, zlasti napovedovalci in predavatelji, skratka predvsem govorniki vnaprej pripravljenih, branih besedil. Pri tako imenovanih živih pogovorih ali intervjujih je povsem odvisno od vprašanega, v kakšnem jeziku odgovarja, v narečnem, pogovornem ali zbornem.

Ena od dobrih lastnosti zbornega govora pa je med drugim tudi ta, da združuje vse slovenske govore in vse slovensko govoreče v celoto in enoto, saj je zborni govor kakor knjižni jezik zaradi šol, tiska, radia in televizije razumljiv po vsem slovenskem jezikovnem področju in vsem vpliva zavest skupnosti, enotnosti, ene jezikovne družine, iste narodne pripadnosti in medsebojne sporazumevnosti.

Tak zborni govor, govoren zlasti ob slovesnih priložnostih in za podajanje umetniških del, imajo vsi jeziki in tudi drugi narodi ga — kakor Slovenci — razen v gledališču in v šoli v vsakdanjem življenju le redko uporabljajo.

Sicer pa o tem še prihodnjič kaj, zlasti o tako imenovanem knjižnem jeziku. Dotlej pa vas lepo pozdravlja

JANKO MODER

Slovenci v Kanadi

V Chicagu, ZDA, že nad 65 let izhaja napredni delavski časopis »Prosveta«.

»Prosveta« prinaša važne mednarodne novice, članke o delavskih in gospodarskih problemih, vesti iz življenja naših izseljencev, poročila o delu in prireditvah kulturno-prosvetnih organizacij, dopise iz raznih krajev, v katerih živijo naši rojaki, najnovejše vesti iz Jugoslavije, sodobne uvodnike in komentarje, znanstvene in druge članke, romane v nadaljevanjih, kratke povesti itd. Prepričani smo, da boste ostali naročnik ali naročnica »Prosvete«, ko se z njo seznanite.

Če bomo dobili v Kanadi dovolj novih naročnikov in sotrudnikov, bi v »Prosveti« objavljali tudi Kanadsko prilogo.

Od 1. februarja do 31. avgusta se lahko naročite na »Prosveto« po znižani ceni. Naročnina za eno leto je \$ 22, za pol leta \$ 11. »Prosveta« izhaja štirikrat na teden, na štirih straneh velikega formata, v sredo pa na osmih straneh.

Naročite se takoj na »Prosveto«! Izpolnite spodnjo naročilnico in jo z enoletno ali polletno naročnino pošljite na naslov:

PROSVETA
2657 South Lawndale Ave.
Chicago, Ill. 60623
USA

NAROČILNICA

Ime in priimek

Naslov

Nove znamke v aprilu

Kot članica evropske ptt zveze (CEPT) je izdala naša poštna uprava tudi letos, in to že sedmo leto zapored, priložnostne poštne znamke CEPT. Za letos je bila dogovorjena skupna tematika s področja slikarstva.

Tako smo 28. aprila dobili letošnjo priložnostno serijo z dvema znamkama v vrednosti 11,20 din. Celih serij je 900.000. Na prvi znamki za 3,20 din je tihožitje izpod čopiča Moše Pijadeja in se imenuje Mrtva narava z jajci. Moša Pijade (1890—1957) je bil vodilni politik, državnik, novinar in slikar. S slikarstvom se je največ ukvarjal v mladosti in v zaporih, v katerih je bil zaprt zaradi svojih naprednih in revolucionarnih idej. Po prvi svetovni vojni se je vedno bolj začel posvečati politiki. Bil je med organizatorji ljudske vstaje in velik borec za osvoboditev domovine. Po drugi svetovni vojni je bil neumorni ustvarjalec naše nove socialistične domovine. Sliko, ki je na znamki, je napravil Moša Pijade, ko je bil zaprt v Lepoglavu.

Na drugi znamki za 8 din so tri gracije, delo vojvodinskega slikarja Ivana Radoviča (1894—1973). V začetku je bila njegova paleta enobarvna, pozneje slikovita. Posvetil se je predvsem Vojvodini, njeni pokrajini in ljudem.

Znamki je natisnila švicarska tiskarna Courvoisier v večbarvnem globokem rastrskem tisku in v polah po devet znamk. Obe znamki sta podolgovati, in sicer 26 × 36 mm, brez belega roba pa 23 × 33 mm in z zobci 11 1/1 in 11 3/4.

Letošnja doplačilna znamka za Rdeči križ je izšla 23. aprila, uporabljala pa se je za plačevanje obveznega prispevka pri poštnih pošiljkah v tednu Rdečega križa, ki je bil od 5. do 11. maja. Znamka je veljala 20 par in jih je bilo natisnjenih 6.500.000 v vzhodnonemški državni tiskarni v Leipzigu v štiribarvnem ofsetu in v polah po 50 znamk.

Znamka je delo beograjskega likovnika Andreja Milenkovića. Na njej sta dve pre-

križani roki, znak Rdečega križa in besedilo »Pravočasna pomoč« v vseh štirih naših narodnih jezikih.

V marcu je začela izhajati tudi nova redna serija s turističnimi kraji. 28. marca so namreč izšle prve tri znamke iz te serije.

Na prvi znamki črnovijoličaste barve za 1 din je Ohrid. Ohrid je lep turistični biser ob istoimenskem jezeru v Makedoniji.

Na drugi znamki za 2,10 din, ki je bronastozelene barve, je Hvar. To je najtoplejši turistični kraj v Jugoslaviji, in sicer na istoimenskem otoku v Dalmaciji. Na tretji znamki, modre barve za 3,20 din je naša Škofja Loka ob sotočju Poljanske in Selške Sore pod Lubnikom.

Te nove redne znamke je natisnil Beograjski zavod za izdelavo bankovcev v enobarvnem ofsetu in v polah po 100 znamk. Vse tri znamke so izdelane tudi s fosfornim dodatkom za strojno obdelavo pošilk.

Preden končamo, naj omenim še, da je za 30-letnico osvoboditve in počastitev dneva zmage izšla 9. maja posebna spominska priložnostna znamka.

V Ljubljani smo v aprilu pozdravili vesele goste iz Avstralije — poročni par Lenarda Jazbeca in Marijo Živko, ki sta se po starih slovenskih običajih poročila na veliki slovenski kmečki ohce v Wollongongu, in Andreja Oblesčaka, enega izmed odbornikov »Planice«, ki je žrtvoval veliko svojega truda in časa za uspešen potek te prireditve. Wollongonškim Slovencem lahko čestitamo, da so se lotili tako velike organizacije, kot je kmečka ohcet, čestitamo pa jim seveda tudi za uspeh, ki so ga s to prireditvijo dosegli!

Slovenci v Avstraliji

civilne poroke v slovenščini vam oskrbi kjerkoli in kadarkoli

JOŽE ČUJEŠ

Civil Marriage Celebrant

P. O. Box. 40., Summer Hill, N. S. W. 2130

Iščem tovarišico

ki bi se rada poročila. Želim svetlolasko, visoke postave, staro največ štirideset let, od kjerkoli na svetu. Star sem sedemindeset let. Pišite na naslov:

Željko VELJAK

Smokvica 25A

66272 SLOV. GRACIŠČE

KOPER, Slovenija

JUGOSLAVIJA

Mali oglasi

Visokopritlično hišo s prizidano garažo in priročno delavnico, možni dve stanovanji z vrtom, zaradi selitve prodam v zgornjih Trbovljah, Loke 23.

Kupci naj se zaradi ogleda hiše zglase pri Francki Utenkar, Vreskovo 10a, Trbovlje.

Ema LEKŠE

Drenovec 18

68273 LESKOVEC pri KRŠKEM

SLOVENIJA-JUGOSLAVIJA

Sem 55-letna vdova, nižje vitke postave, plemenitega značaja, nealkoholičarka in nekadilka. Zaradi osamljenosti in skromne pokojnine bi želela v bodoče življenje deliti s srčno dobrim vdovcem — izseljencem, primernih let.

Vida KREMŽAR

Celjska 4

61000 LJUBLJANA

SLOVENIJA-JUGOSLAVIJA

V štiristanovanjski hiši v centru Kranja ugodno prodam dvosobno komfortno stanovanje, vseljivo po dogovoru. Samo resne ponudbe pošljite na naslov:

P. CURANOVIC

Kajuhova 28

64000 KRANJ — SLOVENIJA

Jugoslavija

Telefon: (064) 21-729

Slikovna križanka

SESTAVIL: V. KORENT	HRANILNA VREDNOST HRANE	ČLOVEK Z RDEČO BRADO	ZNAKI ZA GLASOVE	LUČAJ	VRSTA NEPOPOL- NE RIME	MORSKI RAK
GOSTIL- NICAR						
NASLOV						
KDOR POPRAVLJA ROKOPISE						
EDEN OD STARŠEV				NEDBAL OSKAR NIKALNICA		
RENIJ		GOL ČLOVEK SPROŽITEV DROŽJA				
NORVEŠKI DRAMATIK (HENRIK, "NORA")					KOS CELOTE ŽELEZNIŠKI DELAVEC	
OKRAJŠANO M. IME (CRITOMIR)				CIVILJENJE ŠIROKO- NOSA AM. OPICA		
MORSKI SESALEC, SAMOROG					ŽIVAL Z ROGOVI KAR JE NA TRNKU	
PRIZORI- SCE V GLE- DALISCU				STARORIM. POZDRAV NOSILEC GLAVE		DOBA, VEK
PTICA, KI SE SELI (NA SPLOŠNO)						VRSTA IGLAVCA AMER. REVILJA
TEHNECIJ						SLAVKO TIHEC NAJVIŠJI DOSEŽEK
 VISOKA PLANOTA	DESKA V PLOTU	USTREZLJIV MOŠKI MARIO- NETA			NAZIV IZGUBA SPOMINA	
MASČOBA				DAJATEV DRŽAVI POPRAVLJA- LEC UR		CRN PRAH V DIMNIKU
KONEC ŠAHOVSKE IGRE		VREMENSKA NESREČA NIZEK ŽEN- SKI GLAS			RIMSKA BOGINJA PLODNOSTI NASILNIK	
LETOVIŠČE PRI KOPRU					VINORODNA RASTLINA HOKEJIST HITI	
VELIKA KAMNITA GMOTA					M. IME (EGIDIJ) PRIPOVED. PESNITEV	
TANTAL		BANČNA BLAGAJNA				POGOJNI VEZNIK ZMEDA, KAOS
				VRSTA ZACIMBE		SKUPNO IME ZA PŠENICO, RŽ ...
				APOLLONIO ZVEST	OSLOV GLAS	
						
				MALIK		

Kosilo po domače

Špinačna juha

Mlada kokoš dušena z gobami
Peteršiljev krompir
Sezonska solata
Palačinke s kavnim nadevom

Špinačna juha na hitro

Na maščobi prepražimo 2 žlici pšeničnega zdroba ali ostre moke in prežganje zalijemo z enim do dvema litroma juhe iz kocke ali tople vode. Dodamo zrno strtega česna in pol kg dobro očiščene, oprane in drobno zrezane surove špinače, solimo in pustimo vreti 8 do 10 minut. Zatem juho po okusu popravimo in dodamo malo nastrganega muškata. Stepemo jajce in ga ubijemo v vrelo juho, premešamo in z juho postrežemo.

Mlada kokoš dušena z gobami

Očiščeno mlado kokoško razrežemo na porcije, posolimo, vsak kos povaljamo v moki ter jih na ogreti maščobi najprej opečemo, nato pa dušimo z manjšo seseklano čebulo. Ko je meso napol mehko, dodamo nekaj lepih svežih na lističe narezanih jurčkov ali drugih gob. Če pa teh nimamo, so dobre tudi suhe gobe — 3 dkg, ki jih moramo prej namočiti. Med dušenjem dodamo lovorjev list, strok strtega česna, narezan svež paradiznik ali nekaj mezge in zelen sesekljan peteršilj, po okusu jed tudi popravimo. Zalijemo z nekaj zajemalkami tople vode ali juhe in dušimo dalje, da se gobe zmehčajo. Če je omaka preredka, jo zgostimo z žličko podmeta, okus pa dopolnimo s curkom drugega belega vina in kislo smetano.

Palačinke s kavnim nadevom

Spečemo palačinke, ki jih za spremembo napolnimo z naslednjim nadevom: Košček dobrega surovega masla umešamo z dvema žlicama sladkorne sipe, dodamo pol skodelice drobtinic od piškotov — mandeljnovih ali orehovih poljubčkov, zmes polijemo s pol kozarca kavnega likerja, dobro premešamo in pustimo nekaj minut, da se primerno zgosti. Zatem s tem nadevom napolnimo palačinke, jih zvijemo in damo na mizo s toleno sladko smetano.

Lepa Slovenija

Rodno grudo vsak mesec težko pričakujem. Mesec je le dolg. Kadar pa jo prejmem, jo po dvakrat ali trikrat preberem, ker vedno prinese kaj novega, poleg pa so še lepe slike iz raznih krajev. Moja velika želja je, da bi kdaj objavili sliko mojega rojstnega kraja Vojnika pri Celju. Želim vam še veliko uspehov pri vašem delu in veliko naročil.

FRANC PREVOLNIK
LANDSKRONA, ŠVEDSKA

STANOVANJSKA ZADRUGA DOM CELJE

Gradbeni obrat

UGODNOSTI GRADNJE PRI STANOVANJSKI ZADRUGI DOM CELJE

Stanovanjska zadruga DOM Celje — Gradbeni obrat, je delovna organizacija, ki gradi samo stanovanjske hiše že vrsto let in ima na tem področju že bogate izkušnje. Če boste v bližnji prihodnosti postali graditelj enodružinske hiše, Vas vabimo, da se zglasite pri nas na upravi v Gregorčičevi ulici št. 6 v Celju.

Če se boste odločili, da boste postali član zadruge, Vam bomo nudili brezplačne informacije v zvezi z gradnjo. Gradbeni obrat zadruge sklepa pogodbe za izvajanje del po fazah dela tako, da lahko investitor, kolikor ima možnost, izvrši kakšno fazo dela ceneje kot gradbeni obrat, lahko to izvrši sam.

Če se boste odločili, da boste postali član zadruge in zaupali gradnjo gradbenemu obratu, se boste rešili velikih skrbi, katere nastopijo v zvezi z gradnjo hiše.

Stanovanjska zadruga DOM Vam lahko izvrši tudi vse pravniške usluge v zvezi s prenosom lastništva zemljišča.

Upamo, da se boste prepričali o kvaliteti naših uslug in nam boste zaupali vse skrbi v zvezi z gradnjo Vaše stanovanjske hiše.

Pričakujemo Vaš obisk in Vas lepo pozdravljamo!

POSLOVNO ZDRUŽENJE

modna hiša

LJUBLJANA — MARIBOR — OSIJEK

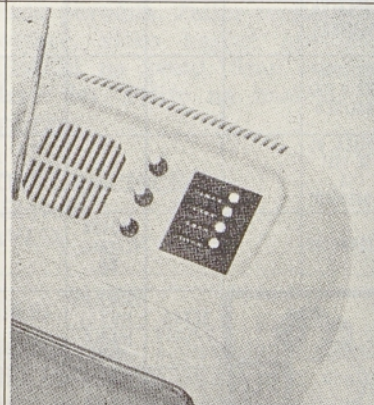
Ob nakupu lahke poletne garderobe ne pozabite obiskati MODNE HIŠE v Ljubljani, Mariboru, Osijeku in Smederevu, ki je za tople dni pripravila zelo bogat asortiment ženske, moške in otroške konfekcije, športnih in elegantnih pletenin, modnega metrskega blaga ter galanterijskih artiklov in aktualnih modnih dodatkov. Izbor v Modni hiši je zelo pester in boste lahko izbirali med športnimi in elegantnimi modeli v vseh velikostih. Izredna kvaliteta materialov, aktualni kroji ter modni deseni in barve vam jamčijo dober nakup.

Najmanjši v družini televizorjev
PANORAMA črno-beli prenosni
televizor

minirama minirama

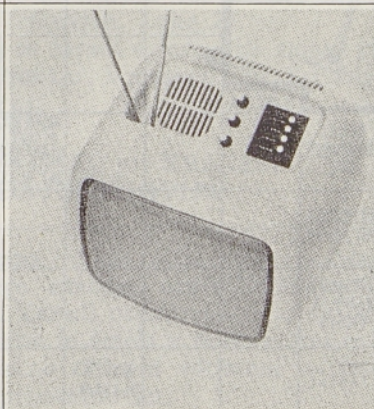
minirama panorama

Nekaj tehničnih podatkov:

- zaslon 31 cm
- popolna tranzistoriziranost, zato je poraba električne energije majhna
- plastično ohišje v beli, oranžni, temno modri, rdeči ali rumeni barvi
- velikost ohišja 35 × 35 × 30 cm
- teža 7,5 kg
- VHF in UHF kanalnik (predhodna nastavitvev 4 programov)
- priključitev na akumulator 12 V ali omrežje 220 V

Iskra

minirama

Televizor MINIRAMA je najmanjši v družini televizorjev PANORAMA zato, ker so takega želeli potrošniki. Sodoben način življenja zahteva sodobne izdelke in med njimi je tudi črno-beli prenosni televizor MINIRAMA. Ko hitimo iz mestnega hrupa in slabega zraka v naravo, se nam ni treba več bati, da bi zamudili zanimive športne in druge dogodke na televiziji: s seboj bomo vzeli MINIRAMO. Če želimo gledati TV spored še potem, ko gremo v posteljo, vzamemo v svojo sobo MINIRAMO in kadar želimo biti čisto sami, imamo kljub vsemu lahko pri sebi MINIRAMO, kajti MINIRAMA ne bo odveč.

stanovanje za vas

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE GORICA-NOVA GORICA

jesenice

tolmin

domžale

nova
gorica

ljubljana

koper

portorož

Pet bistvenih prednosti naših stanovanj

Najsodobnejši način gradnje

— osvojili smo sistem tunelskih opažev, ki je najsodobnejši v Evropi

Cenenost

— v ceni smo konkurenčni, v zadnjih letih je bil m² našega stanovanja med najcenejšimi v Sloveniji

Solidna izvedba

— vgrajujemo najkvalitetnejše izdelke, s katerimi razpolaga tržišče in jih po potrebi dopolnjujemo zaradi posebnih klimatskih pogojev

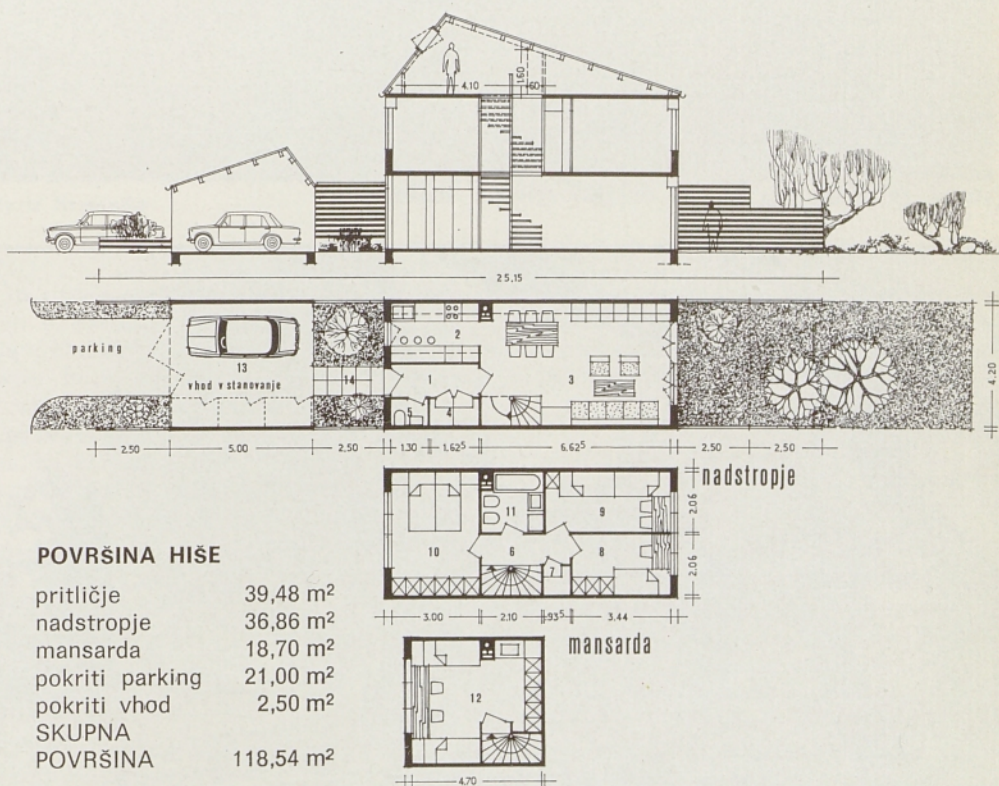
Funkcionalnost prostorov

— naše specializirane službe raziskujejo trg, njegovo kupno moč, najboljšo strukturo stanovanj, proučujejo najbolj primeren tip stanovanja, njegovo površino pri optimalni uporabni vrednosti ter po teh izsledkih projektirajo in izvajajo

Izročitev v dogovorjenem roku

— kupci naših stanovanj dobe ključne stanovanj do dogovorjenega dne

Iz širokega asortimana stanovanj, ki vam jih nudimo, vam predstavljamo vrstno hišo tip R-420, ki jih gradimo na področju Ljubljane

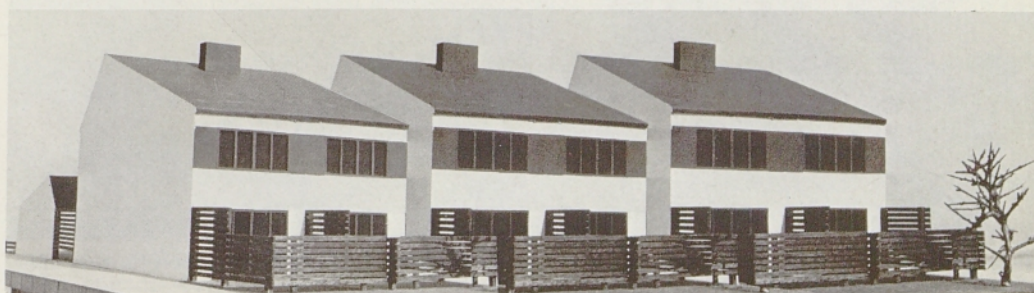

INFORMACIJE IN PRODAJA

SGP »GORICA« — Nova Gorica
Erjavčeva 19, tel. 22-711

SGP »GORICA« TOZD GO-Koper
KOPER
Obrtniška 30, tel. 22-451

SGP »GORICA« TOZD GO-Ljubljana
LJUBLJANA
Celovška 149/B, tel. 55-148

Sence na »vrtu Evrope«

V Ljubljani bo te dni izšla knjiga televizijskega komentatorja Petra Likarja z naslovom »Sloven'c, je tvoja zemlja zdrava?« Na približno 300 straneh, ki jih je ilustriral ing. Marijan Smerke, je prikazano trenutno stanje glede onesnaženja okolja pri nas. Avtor s spretno roko publicista in z množico podatkov, obogatitih z drobnimi epizodami, ki jih doživlja na terenu, med prizadetimi ljudmi, ustvari bralcu podobo razpoloženja do nečiste okolja. Tokrat objavljamo nekaj njegovih razmišljanj, ki jih je pripravil za nas v zvezi z nekaterimi najbolj onesnaženimi kraji v Sloveniji.

Zdi se, da se nobena država, ki prestopa prag tehnične razvitosti, ne more izogniti nekemu obdobju, ko se sreča s hudim onesnaženjem okolja. Zdi se, da je umazano okolje nekakšen davek, ki ga moramo plačati, če hočemo narediti korak naprej. V takem položaju smo zdaj v Jugoslaviji in v Sloveniji. Če bi hotel že na začetku v grobih potezah orisati položaj, potem bi lahko rekel, da Slovenija nima zaskrbljujoče velikih žarišč onesnaženja. Ima pa več manjših, od katerih so nekatera izredno nevarna. Tako, na splošno gledano, nas rešuje srečna okoliščina, da imamo veliko gozdov. Več kot polovico naše republike pokrivajo gozdovi. Obseg pa se, čeprav pogosto z manjvrednimi vrstami, še veča. Ves ta naš orjaški zeleni

kapital je tujce navdušil, da so dali Sloveniji vzdevek »vrt Evrope«. Res je že malo umazan, a vrt je še vedno. Oglejmo si nekaj manjših žarišč onesnaženja.

Sodim, da je prav zdaj najhuje v Mežici na Koroškem. V tem kotu naše domovine delujeta že zelo dolgo rudnik in topilnica svinca. Ob izredno nagli industrializaciji naše dežele se je razvila tudi Mežica. Vzporedno z rastjo topilnice pa je naraščalo tudi onesnaženje okolja. Topilnica onesnažuje Zgornjo Mežiško dolino na dva načina: z žveplovim dioksidom, ki je glavni krivec za uničenje velikih površin rastlinstva, in s svinčevim prahom.

V nekaj desetletjih se je dolina nad topilnico spremenila iz bujne gozdnate pokrajine v prhko skalo, na kateri ni več zaplate zemlje in ne bilke. Dolino so poimenovali Smrtni dol. Zaradi učinkovanja plinov je v okolici poškodovanih ali uničenih 2700 hektarov gozdov. Popolnoma uničenih pa je 280 hektarov.

Druga nevarnost pa so silno majhni delci svinca, ki lete v zrak skupaj z drugimi prašnimi delci. Kljub velikim prizadevanjem topilniškega vodstva, da bi zgradili primerne filtre, se jim to doslej nikoli ni posrečilo v celoti. Prav zdaj imajo nove, velike upe, da bodo z neko ameriško firmo zgradili filtre, s katerimi upajo, da bodo dokončno odpravili onesnaževanje.

Drugo veliko žarišče onesnaženja je v Sloveniji Zasavje. Tu v prvi vrsti termoelektrarna (in ostali) bruha v zrak velike količine žveplovega dioksida. Za tako majhno in ozko dolino pa je to obremenitev, ki daleč presega »zmogljivosti« tega prostora. To je povzročilo v Zasavju že pravo katastrofo. Uničenih je 6.400 ha gozdov. To je približno 50-kratna površina Blejskega jezera ali slaba polovica Ljubljanskega barja.

Seveda so prizadeti tudi ljudje. Tisti, ki živijo v višini dimnika, so stalno pod vplivom vročih strupenih plinov. Žveplov dvokis dobesedno požiga poljščine, sadno drevje, gozdove in vse živo. V vasi Prapretno so na enem delu prisiljeni živeti ljudje v koncentracijah žveplovega dvokisa, ki presega 20 miligramov na kuhični meter.

Ljudje tožijo, da so bolni na dihalih, da so gospodarsko uničeni in da nočejo več odškodnin, ampak čist zrak. Ob posebej hudih koncentracijah plinov cementnega prahu in saj vozijo po trboveljskih cestah avtomobili ob belem dnevu s prižganimi lučmi. Občani ne morejo imeti ponoči odprtih oken.

Ob termoelektrarni so že začeli graditi nov 360-metrski dimnik, ki bo višji od inverzijskih plasti in se tako plini ne bodo mogli spustiti v dolino. Ob tem naj povemo, da je na svetu le še en višji dimnik, kakršen bo v Trbovljah. Ko bo letos dograjen, bo Zasavje rešeno enega najhujših onesnaževalcev in strupi se bodo porazdelili po višjih plasteh ozračja. Ze zdaj pa slovenski ekologi postavljajo vprašanje, če ne bi veljalo zgraditi tudi filtrskih naprav, saj nimamo prav nobene pravice onesnaževati višjih plasti atmosfere.

Eno velikih žarišč onesnaženja je tudi Ljubljana. Glavno mesto republike sicer nima veliko industrije, zlasti ne umazane, vendar jo uvršča med onesnažena področja nesrečna kotlinska lega, kjer je precej brezvetrnih dni in megle. K onesnaževanju prispevajo posamezni dimniki in avtomobili. Posledice so hude koncentracije različnih plinov, ki načenjajo zdravje Ljubljancev.

Ze dlje govorijo, da bi bilo treba spričo tako hude onesnaženosti zapreti del mestnega centra za ves promet in pospešeno ukinjati vse vrste kurišč na klasična trda goriva in prehajati na toplovodno omrežje in plin. Vsi znaki pa kažejo, da je do uresničitve takih načrtov še daleč, čeprav smo pri toplovodnem omrežju vendarle nekaj naredili.

Naslednje močno žarišče je Celje. Potem, ko so nehali delovati strupeni plini žveplovega dvokisa (ukinili so nekatere tovarne), je glavna primes v zraku fluor. V tem mestu imajo vrsto tovarn, ki pri svoji proizvodnji izločajo fluor. Nas za-

Ob začetku del graditve najvišjega dimnika v Evropi v Trbovljah, ki naj bi preprečil preveliko onesnaževanje zraka v tej kotlini

nima škoda, ki jo naredi fluor, spuščen v zrak skozi tovarniški dimnik. Predvsem ta jedek plin uničuje rastlinje. Najbolj so občutljivi iglavci in krmne rastline. Večje količine fluoridov, ki pridejo v človeško telo, pa so posebej nevarne tkivom, saj jim odvzamejo kalcij in povzročajo težka vnetja, ki so kar se da neprijetna in težko ozdravljiva.

In še Idrija s svojim živim srebrom. Najbrž je prav, da o zastrupitvah z živim srebrom obudimo nekaj spominov. Okoli 1950. leta je na švedskem poginilo nekaj tisoč ptičev, ki so uživali različne žitarice, ki so bile preparirane z živosrebrnimi spojinami. V japonskem mestu Minamoto je umrlo 43 ribičev zaradi zaužitih rib, ki so imele v sebi velike količine metilnega živega srebra.

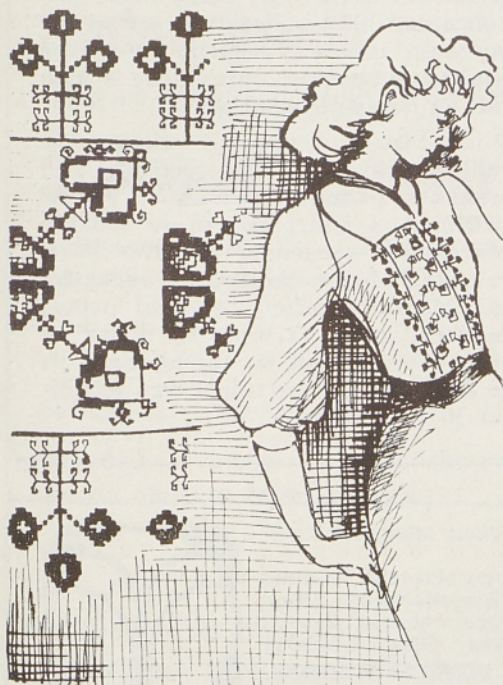
Idrijski rudnik spušča v zrak dnevno 20 do 30 kilogramov živega srebra. To je pa dovolj velika količina, da ga je mogoče najti na vsakem koraku — v zemlji, vodi, in seveda v zraku. Nekatere ugotovitve slovenskih raziskovalcev pa pričajo, da se živo srebro zaradi prisotnosti selena v organizmih veže, kar daje upanje, da v našem primeru strupenost živega srebra ni usodno kritična. Domači raziskovalci so v Idriji odkrili živo srebro v ribah, rastlinah, vodnjakih, hkrati pa ugotavljali njegovo prisotnost tudi v nekaterih drugih slovenskih krajih.

Na našem sprehodu po delu Slovenije, smo se ustavili le na nekaterih kritičnih točkah. Obenem pa lahko zatrdimo, da smo jih skoraj istočasno začeli tudi že odpravljati.

PETER LIKAR

Motiv iz Hrastnika

Bluza z narodnim vzorcem

Zelo bogato in pestro je število narodnih vezenin v Sloveniji. Vezene pa niso le dragocen okras prtičev, brisač, rjuh, pr-

tov in druge stanovanjske opreme, z nji mi so si Slovenke že nekdaj krasile tudi svoja oblačila. Zelo lepo so bile vezene njihove bluze. Tiste, ki se navdušujete nad slovenskimi narodnimi vezeninami, ste prav gotovo že razmišljale o vezeni bluzi. In ker je v svetu mode vedno dovolj prostora za vezenine, bo takšna bluza ne samo lepa in vam v veselje ob delu, temveč bo tudi modno aktualna. Kroj bluze je lahko tudi povsem nov. Vendar naj bo preprost, saj je poudarek na vezenini. Tkanine, primerne za vezeno bluzo so: več vrst platna, domače ali industrijsko. Vezena je lahko eno ali dvo-barvna. Vendar pa so tudi stare vezenine najlepše v eni barvi. Če pa izberemo dve barvi, morata biti le-ti skladni. Izogibajmo se kričočih in osladnih barv, saj moramo to pravilo upoštevati tudi v sodobnem oblačenju.

Bluza na skici je okrašena z vezenino — narejeno s križci, ki je značilna za Gorenjsko. V životu je bluza krojena ravno. Rokavi so široki in se pod komolci spenjajo z manšetami. Pod ležečim ovratnikom je bluza izvezena. Vezena sega do pasu. Vzorec za vezenino bo med številnimi slovenskimi narodnimi vzorci prav lahko izbrati. Če se nam na videz zdi, da

tega dela ne bomo zmogle, nikar ne odnehajmo. Vložiti moramo le malo truda in dobre volje, veselje in zadovoljstvo ter pohvala prijateljev bo pa plačilo za naš vložen trud. Izplača se.

B. HEIMER

Obiskujem slovensko šolo v Belgiji

V belgijsko šolo hodim že tretje leto, letos sem pa začel obiskovati tudi slovensko šolo v Eisdenu. Šolo imamo vsako soboto popoldne. Učimo se slovenskega jezika, brati, pisati in govoriti. Med nami je veliko takih, ki komaj razumejo svoj materin jezik. Pri nas doma govorimo le slovensko, vendar mi je šola potrebna, da se bom dobro naučil svojega jezika. Nočem biti v zaostanku s tistimi mojimi sošolci, ki v domovini obiskujejo slovenske šole. Letos bomo šli za ves mesec na počitnice v Slovenijo. Zelo se veselimo, da bom po treh letih zopet doma pri starem očetu in stari mami in drugih domačih na naši lepi Gorenjski. Posebej pozdravljam vse nekdanje sošolce in sošolke iz Ljubnega na Gorenjskem, ki zdaj hodijo v šolo v Radovljici.

GENO KASTIGAR
EISDEN, BELGIJA

vozila gorica

vozila gorica

Podjetje Vozila Gorica iz Šempetra pri Gorici, ki zaposluje približno 1050 delavcev, je v obdobju nekaj več kot dvajset let preraslo v vodilno tovarno priključnih vozil v državi. Podjetje se je razvilo po vojni. V začetku je to bila majhna delavnica za popravilo v vojni iztrošenih kamionov. V petdesetih letih je iskalo primeren proizvodni program in začelo izdelovati različne nadgradnje na kamionskih šasijah, tako npr. gasilska vozila, furgone, avtobusne nadgradnje. Konec petdesetih let je podjetje izdelalo prve prikolice, po katerih se je ravno takrat pokazala potreba, zaradi uvoza večjega števila težjih tovornjakov. S tem je bila postavljena osnova za kasnejši razvoj proizvodnega programa. Z rastjo cestnega tovornega prometa so namreč hitro rastle tudi potrebe po priključnih vozilih, tako da je podjetje v naslednjih letih postopoma opuščalo proizvod, ki jih je proizvajalo do tedaj in je začelo izdelovati samo prikolice in cisterne.

Število izdelanih vozil od tedaj iz leta v leto raste, tako da znašajo sedanje kapacitete približno 850 prikolic in 320

cistern letno, kar je za proizvajalca te branže tudi v evropskem merilu precej. Sredi šestdesetih let je podjetje začelo proizvajati platišča in pesta za gospodarska vozila in to za vgradnjo na lastna vozila in za prodajo drugim proizvajalcem gospodarskih vozil. V novem času je podjetje pričelo prodajati osi za prikolice, ki jih je prej izdelovalo izključno za lastne potrebe. Sedanjí program potemtakem obsega:

- kamionske prikolice in polprikolice-klasične
- konteinerske polprikolice, bodisi kot šasije ali kombinirane, klasične-kontejnerske
- kiper prikolice in polprikolice
- nizke prikolice in polprikolice za prevoz težkih tovorov in tovorov velike površine
- cisterne-nadgradnje za prevoz tekočin in plinov (bela goriva, mazut, bitumen, kisline, prehrabene artikle, utekočinjene pline)
- posebne cisterne (za letalski bencin, za razne kemikalije, za pline itd.)
- osi za gospodarska vozila (v zadnjem času votle izvedbe)
- kolesa za gospodarska vozila

Da je to zelo širok proizvodni program priča podatek, da imata od prek 50 proizvajalcev priključnih vozil in nadgradenj, kolikor jih je skupno v Zahodni Nemčiji, samo dva v svojem proizvodnem programu toliko linij proizvodov.

Podjetje pa kljub temu stalno razvija in izboljšuje nove proizvode. Med zadnjimi novostmi naj omenimo: polprikolice nosilnosti 26 ton z nadgradnjo tipa Savoyarde, s krmiljeno zadnjo osjo, s hidravlično izravnavo obremenitve osi, ki je izdelana iz aluminijevih legur (nadgradnja in šasija); vozički-agregati za prevoz hlodovine in dolgih gradbenih elementov; razne nizke prikolice nad 100 ton nosilnosti za prevoz posebnih tovorov; cisterne za prevoz letalskega bencina, opremljene z aparati za polnjenje letal idr.

V tem času pa se podjetje nahaja sredi velikega investicijskega podviga, saj gradi novo halo površine približno 16.000 m², s čimer naj bi se sedanje proizvodne kapacitete občutno povečale. Izgradnji nove tovarne bodo morali slediti povečani prodajni naporí podjetja in to ne samo na domačem trgu, marveč tudi na tujem, sicer pa je delež prodaje na tujem trgu približno 30 odstotkov.

FERSPED

ŠPEDICIJA ZA MEDNARODNI IN NOTRANJI PROMET

Uprava Ljubljana, Moša Pijadejeva 39 — Tel. 322-946, 313-044

Poslovalnice:

Koper
Vojkovo nabrežje 30
Tel. 24-589
Telex 34-157

Ljubljana
Trg Osvobodilne fronte
Tel. 312-574
Telex 31-241

Maribor
Partizanska 50
Tel. 21-085
Telex 34-327

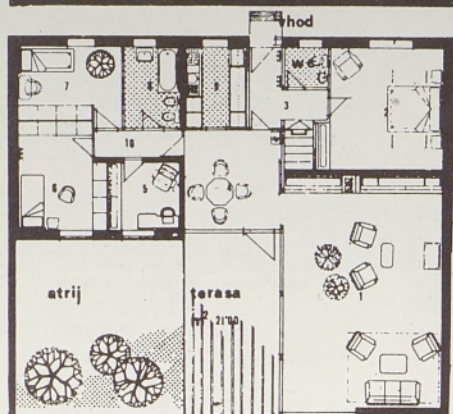
Nova Gorica
Kolodvorska 9
Tel. 23-111
Telex 34-327

Predstavništva: Beograd, Wien, München, Frankfurt

Izpostave: Celje, Dravograd-Prevalje, Gornja Radgona, Krvavi potok, (Herpelje-Kozina), Jesenice, Goričan-Kotoriba, Kranj, Murska Sobota, Novo mesto, Pula, Rijeka, Sežana, Velenje
NUDI VSE ŠPEDITERSKE STORITVE V MEDNARODNEM IN NOTRANJEM PROMETU

ŽELITE IMETI
SVOJ DOM
V MIRNEM OKOLJU,
ZELENJU
IN ČISTEM ZRAKU ?

PRITLČJE 124m²

KLET Z GARAŽO 65m²

To so atrijske hiše, zgrajene do 1. ali 3. gradbene faze, v Kosezah in Škofljici pri Ljubljani

Prodaja **STANDARD INVEST**
LJUBLJANA, Celovška 89
telefon 57-477, 55-475

Naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Rodna gruda

mesečno ilustrirano revijo za Slovence po svetu

Slovenski koledar

vsakoletni zbornik za Slovence po svetu, z barvnim
slovenskim koledarjem

SLOVARJE:

angleško-slovenske in slovensko-angleške v običajni
obširni obliki in žepne slovarje

Naročila sprejema:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II.

61001 LJUBLJANA

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

suhomontažna vrata

lip bled
lesna industrija
telefon: (064) 77-384
telex: 34 525

Glavne značilnosti:

- Finalizirana visokokvalitetna in trajna
- Povečana toplotna in zvočna izolacija
- Tiho in mehko zapiranje ter brezhibno tesnjenje vrat
- Enostavna in hitra vgraditev
- Plemeniti furnir finaliziran z visokokvalitetnim kislinsko utrjajočim lakom, ki omogoča enostavno čiščenje
- Lep zunanji izgled

Dimenzije:

Zidarske in svetle odprtine vrat so usklajene s predpisi JUS

delial

maxi braun

Brez sončenja dajejo preparati MAXI-BRAUN že po nekaj urah lepo zagorelo polt.

Pri sončenju pa s preparati MAXIBRAUN zaščitena koža še lepše in hitreje porjavi.

ново

MAXIBRAUN make-up uvrščamo med dekorativno kozmetiko, saj kožo **takoj tenira**, po nekaj urah pa ji daje tudi obstojno zagorelo polt. MAXIBRAUN make-up vsebuje vse preizkušene sestavine preparatov MAXIBRAUN, za takojšnjo porjavlost kože pa še posebne barvne pigmente.

delial après

Delial après je vrhunski dosežek kozmetike. Uporablja se tako za nego po sončenju kakor tudi za vsakodnevno nego obraza in telesa.

Hidratantna krema delial après z ekskluzivno aktivno substanco KOLAGEN je vir mladostne svežine. Uporabljamo jo za nego obraza pri sončenju ali za redno vsakodnevno nego.

Mleko delial après uporabljamo po sončenju in po kopeli. Mleko delial après hladi in osvežuje kožo, ki je bila predolgo izpostavljena soncu. Neprijetno srbenje hitro mine, zagorelost počasneje blede.

Oba preparata, kremo in mleko priporočamo tudi moškim, še posebno po britju.

delial

Preparati DELIAL z zaščitnimi faktorji 2 do 4 so primerni za vsako vrsto kože, za vsako višinsko lego in za vsak letni čas. Izbirajte med izdelki iz kolekcije DELIAL: krema in olje za suho kožo ter mleko in pena za normalno in mastno kožo.

Za kvaliteto jamči

Izdeluje:

Bayer-Pharma Jugoslavija,
Ljubljana (tel. 061 58-052)

AKTIVNA KOZMETIKA ZA SONČENJE IZ KOLEKCIJE DELIAL NEGUJE IN HKRATI VARUJE

rodna gruda

junij 1975
številka 6
letnik 22

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

slovenija

english section

JELOVICA

LESNA INDUSTRIJA ŠKOFJA LOKA, SLOVENIJA

POSLOVALNICA ŠKOFJA LOKA, Kidričeva 58, tel. (064) 61 361

**vam nudi finalizirano stavbno pohištvo
vrhunske kvalitete:**

okna in balkonska vrata
furnirana notranja vrata
vhodna in garažna vrata
okenska senčila (polkna, rolete, žaluzije)

**montažne objekte: stanov. hiše, vikende,
poslovne zgradbe**

JELOVICA

**20
LET**

ZAGREBPUBLIC

Louis C. Fink and Cecilia Dolgan

The Man and the Woman of 1975

The Federation of Slovenian Homes presented their 14th annual endeavor awards to nine honorees and two Slovene of the Year awards on Sunday, March 16, 1975 at the St. Clair Avenue Slovenian National Home auditorium in Cleveland, Ohio USA.

Man and Woman of the Year 1975 awards went to Luis C. Fink and Cecilia Dolgan.

A Happy Life

During his teenage years, Louis Fink entered the Newburgh Slovenian neighborhood activities. He joined singing society Zvon in 1920 and by 1930 he began visiting the adjoining suburban Slovenian settlement in Maple Heights, Ohio. In 1937 Louis Fink became a charter member of Planina Singing Society and in 1939 helped organize the Federation of Slovenian National Homes. Since 1950 he

is president of the newly renovated Maple Heights Slovenian National Home and a charter member of the home's Athletic Club wherein he participates in the management and distribution of food baskets for the needy and grants for two annual scholarships.

He attributes 42 years of a happy life to his understanding wife.

Who Needs It?

Cecilia Dolgan's philosophy is »Children aren't interested in music but parents should guide them«.

»I would rather play baseball but my mother insisted I take piano lessons.« At the age of six Cilka Valenčič was enrolled in the Slovenian Junior Chorus at Slovenian Workmen's Home. »Who wants to sing Slovenian« rebelled the tomboy, but again mother insisted and two weeks later she was assigned the lead role in »Janko in Metka« (Humperdinck's Hansel und Gretel).

»When I became sixteen, mother suggested I try an adult choir. I joined Glasbena Matica and this time it was grand opera, costumes, orchestra and Slovenian libretto. I remained with Glasbena Matica ten years.«

By now Cecilia was conditioned to her ethnic environment and her life revolved like a merry-go-round. She became a member of the opera workshop at the Cleveland Institute of Music, joined the Cleveland Symphony Orchestra chorus and went on tour to the Pablo Casals festivals in Puerto Rico and New York's Carnegie Hall. She won a scholarship to Cleveland's Music Settlement and during this period she became director of SNPJ Circle 2 Junior Chorus at the Slovenian Society Home.

In 1968 she realized her greatest achievement. Through fund-raising, twenty-two American youngsters performed a threeweek concert tour in the native land of their grandparents and upon return recorded a long-play album.

Cecilia's recent marriage may diminish the velocity of her multiple endeavors but currently her sixth recording is

being released, her weekly radio program Slovenian Night Show is in its fifth year of FM broadcasts and she is secretary of the United Slovenian Society.

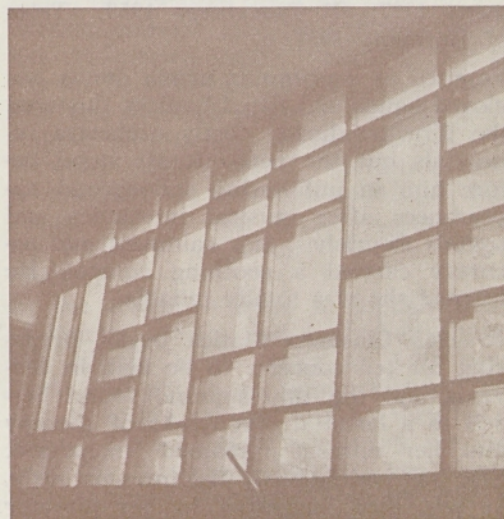
The Junior Chorus continues to sponsor two yearly concerts under Mrs. Robert Dolgan's direction.

Because the new generations are getting more removed from their native ancestry, the Woman of the Year enjoys seeing the children and the community reap the rewards of their Slovenian heritage.

JO MIŠIČ

Slovene National Home Maple Heights, Ohio

Artistic window arrangement greets a visitor to Slovene National Home in Maple Heights, O.

Caroline Budan

The happy Korlinca — Caroline Budan

What happens to a leading lady when opera ceases to exist in a community? Caroline Budan will tell you that she continues singing classical Slovenian songs in Glasbena Matica's concerts and accompanies herself on a chromatic accordion when she warbles Slovenian folk tunes with »Dawn« a Slovenian Women's Union choral group in Cleveland, Ohio. It is a far cry from being a prima donna but the petite singer continues to graciously bow to thunderous applause.

The opera-goers remember her dynamic roles in »La Mascota« 1936; »Hubička« 1938; »Gypsy Baron« 1941; »Die Fledermaus« 1942; »Mam'zelle Nitouche« 1950, »Pagliacci« 1953, »Rigoletto« 1956; »Carmen« 1957, »Il Trovatore« 1959, »Tales of Hofman« 1961.

Reputed as a primping prima donna her gloved hands and fitted bodices flustered the director during costly orchestra rehearsals but the perfectionist stood before him in unfaltering split-second appearances after musical interludes and sounds flourishes. Her calmness and accuracy carried a soothing control. He learned she was totally reliable.

In 1965 Glasbena Matica began preparing for ten concerts to be held in Slovenia and the tiny soprano found herself in a hospital. Six weeks of therapy and her ailment remained unchanged. She was continuously fed intra-venously. It was then suggested to her director Anton Schubel to omit the ailing soprano from the solo parts, after all colo-

raturas are retired ten years earlier than most voices.

Impresario Schubel was aware of a leading lady's ego. He visited the convalescing patient and informed her she would sing the »Mad Scene« aria from opera Lucia de Lammermoor. »From that moment on I began to feel better« admits Budanova. Two weeks later a radiant and robust singer returned to choral rehearsals. »She's incredible« whispered chorus gossipers, it's amazing what a vocal assignment can do!

One year later Budanova was performing some of the world's most difficult coloratura passages to Slovenia's audiences. Her listeners embraced her and a listener told her she was the best »Lucia« had ever heard. Her beloved voice coach and director Anton Schubel did not live to witness the acclaim, but he left behind an awareness of human nature. Life is center, front stage for Budanova.

Today her cadenzas continue to ring out at benefit performances and her Slovenian people affectionately call her »Korlinca«. They are proud of their dainty but enduring starlet. She is a segment of their life.

JO MIŠIČ

A »Weekend In Slovenia« in the United States

A year has passed since the »Weekend In Slovenia« was celebrated in Forest City, Pennsylvania.

The idea for the »Weekend« began in the minds of a few culturally orientated American Slovenes in October of 1973 as a method of honoring those Slovenia-born Slovene pioneers who were so instrumental in establishing the American Slovene community in Forest City.

Forest City is located in the northeastern section of Pennsylvania within the northern boundaries of the Pocono Mountains. Geographically, the area is dominated by Elk Mountain and many mountain lakes. Economically it is an agricultural and light manufacturing area although until 20 years ago it's main industry was anthracite coal mining. With its mountains, forests, valleys and lakes the area resembles Slovenia in many ways.

The original Slovene pioneers were attracted to the Forest City area by the coal industry and farm enterprise. Over the years they established a fine Slovene community with a church, fraternal societies, singing groups and orchestras.

As the years progressed the veins of coal under Forest City were depleted and local employment became difficult to obtain. Gradually second and third generation Forest City Slovenes began to

migrate to industrial areas in the nearby states of New York and New Jersey as well as Southeastern Pennsylvania. However with the strong nucleus of family, fraternal societies and Church, the Slovene Community, although smaller, remained culturally active. Even though many Slovenes moved to economically brighter areas, Forest City is always »Home« and many return to Forest City for weekend visits, vacations and retirement.

Being out of the spheres of major Slovene population in the United States, Forest City was semi-isolated and did not fully enjoy the vast amount of Slovene cultural growth in the USA. It was because of this fact and the love and respect for the Slovene pioneers that the »Weekend In Slovenia« was conceived. In October of 1973 a Committee was established with William Puntar, Chairman and John Brodnikar, Joseph Macek and Stanley Macek as Vice Chairmen. Advisor and consultant to the Committee was Robert Jergel.

In January 1974, final plans were put into place for a two day celebration to be entitled »Weekend In Slovenia« on June 1 and 2. On Saturday, June 1 a Concert was to be held in the Forest City High School followed by a dance at the neighboring Browndale Fireman's Hall. Then on Sunday, June 2 a Slovene Heritage mass was to be celebrated in St. Joseph's Church followed by an all day Picnic at the Browndale Fireman's Picnic Grounds.

As the first of June approached, events began to occur in rapid order. The American Slovenes of Western Pennsylvania volunteered to furnish all of the entertainment for the event... for the Concert, Dance, and Picnic. The Forest City Ambulance Association was named financial beneficiary of the event and quickly organized to man the stage crews, kitchen areas, beverage sites and accomodation for the entertainers and guests.

The Forest City News, under the Editorship of John Kameen, began to publicise the event. For the occasion, Elk Mountain and its ski area were renamed »Kranjska Gora«, Crystal Lake became »Lake Bled« and Forest City itself became »Ljubljana«.

As the news spread in Western Pennsylvania, the American Slovenes there were able to charter 6-50 passenger buses to make the eight hour trip to Forest City. Reservations were made from New York, New Jersey, Ohio, Michigan and Canada.

Saturday, June 1 arrived as a typically bright and sunny Forest City Day. Main Street was lined with United States and Slovenia flags and each intersection was spanned with banners proclaiming the »Weekend« and welcoming the visitors.

At 5 o'clock in the afternoon the six buses from Western Pennsylvania arrived and were accorded a Police-led parade through town to the High School where the entertainers and guests disembarked and separated to their host's homes and hotels.

The High School Auditorium began to fill at that time and by 7:30 it was filled to overflowing by 1200 people. Each was given a souvenir program whose cover contained an original »Slovene« motif of Triglav surrounded by garlands of pine and carnations. The motif was created by local Slovene artist Miss Margaret Sherosh.

William Puntar, Chairman, welcomed all to the event and introduced Forest City Mayor George Levchak who gave greetings from Forest City and read a special proclamation from the House of Representatives which officially sanctioned the event and honored the original Slovene pioneers. At that time each of the Slovene pioneers was individually escorted into the Auditorium and seated in a section of honor.

Robert Jergel, Master of Ceremonies, then introduced Mrs. Mary Skerlong, Secretary and Announcer of the American Slovene Radio Program of Western Pennsylvania who extended greetings in Slovene. Then the entertainment began! First the Pittsburgh Slovene Octet under the direction of Frank Babor. Then Frank and Darryl Valencic playing their button boxes (harmonike) followed by a Slovenian skit by the Omec Family. Bobby Zgonc, America's finest Harmonike virtuoso then thrilled the audience with selections composed by Hoyer and Slak. The talented duet of Franca Rosenberger Sylvester and Millie Smolkovic, accompanied by Fred Gregoric and Lou Rosenberger captivated those attending with lovely and sensitive Slovene folk songs. The Claridge Male Quartet then sang their robust selection of »po domače« Slovene songs and were followed by a piano/accordion duet consisting of William Puntar and his student Carol Femc. The Pittsburgh Slovene Octet then returned for several inspiring selections and then led the audience in a spirited Slovene »singalong« which ended the Concert.

Immediately following the Concert, all attending were joined by additional thousands at the dance. The dancing continued until Dawn and at one time the orchestra consisted of five accordions, two saxophones, a banjo, two basses and drums!

On Sunday morning, June 2, the Church of St. Joseph celebrated a »Slovenian Heritage Mass« at 11:00. For one half hour prior to the mass the Choir sang

many of the well remembered and beloved Slovene hymns. The mass was celebrated in the Slovene vernacular by Rev. Casimir Sulicki with concelebrants Rev. Henry Planinsek and Rev. Richard Frank. All women Slovene pioneers who attended the mass were dressed in Slovene National Costumes.

In the afternoon, the Picnic was attended by many thousands of People who formed the largest crowd ever to assemble in the Forest City Area. Clusters of singers were formed; accordion and Harmonike music filled the air and that joyous Slovene laughter was heard everywhere.

At eight that evening the attendees from Western Pennsylvania boarded their buses for the long ride home and were given a tumultuous send-off by their fellow Forest City Slovenes. The crowds remained until the wee hours of the morning, slowly dispersing to the sounds of many »na svidenje«'s. Thus the »Week-end in Slovenia« ended.

Such a magnificent response to the »Week-end« is testimony to the fact that Slovene culture and Slovene feeling exists abundantly in the United States. It shall continue to grow and enrich the United States for many generations to come.

ROBERT JERDEL
VESTAL, NEW YORK 13850

»Visoška Kronika« Translated into French

In April a Slovene book, »Visoška kronika« (»The Chronicle of Visoko«), a novel by Ivan Tavčar, was published by the POF publishing house in Paris. The French version of the novel has been provided by Jean Durand-Monti, the lecturer for the Slovene, Serbo-Croat and Russian languages at the School for Oriental Studies in Paris. »Visoška kronika«, with the French title »La Chronique de Visoko« and illustrated by Janez Vidic, is the first Slovene novel to appear in a French edition. The publishing of this book has been initiated by the Foreign Countries Commission of the Association of Slovene Writers. Upon the publishing of this novel a press conference was organized by the POF publishers-house. At the conference the publishers also informed journalists about the preparations for the French translation of »Balada o trobenti in oblaku« (»Ballad about a Trumpet and a Cloud«) by Kosmač.

All-Day School in Slovenia

More than ten years ago the first groups for extended stay at school were organized at Slovene elementary schools. They were attended by those pupils who had nobody to look after them at home as both of their parents were still out at

work. Thus these pupils were able to have organized care in the morning and to attend regular classes in the afternoon, or vice versa.

Such an educational system is a transitional stage on the way towards all-day school. All-day school includes all pupils and combines regular classes with individual study, free-time activities of interest and recreation, while allowing time for lunch and rest. The all-day school is not a Slovene or a Yugoslav innovation as this kind of organization of school-work has been adopted and practised in a number of countries in the East and the West for quite a long time.

At the start of the second term of this school-year the all-day school was introduced into four Slovene elementary schools: at Predoslje, Šoštanj, Pod Graško goro and Dobrova near Ljubljana. Let's have a look at the all-day school at Dobrova.

Here the preparations for the new system began last September with the opening of a new, modern school-building. The conditions for the introduction of all-day school were thus quite favourable, although a lot still remains to be done. There was a great need for such a school at Dobrova as many parents with children of school age work in Ljubljana and return home only late in the afternoon. The new school-hours have been adjusted to suit these circumstances.

Pupils come to school at 7.30 a.m. Those from the more remote villages are brought by school-bus. They keep all their books, notebooks, etc. at school so they don't have to carry school-bags which are sometimes quite heavy. Regular classes are held for three or four hours in the morning and are followed by either individual study or organized recreation. While doing their homework and revising, pupils can always ask the teachers supervising the period for help. From 12 to 1 p. m. are lunch and rest.

Special attention is paid to the organization of free-time, which is intended for various interest and recreational activities. At Dobrova pupils voluntarily join in one of the following groups: drama, folklore and dancing, puppets, reciting, arts, singing, photography, basketball and table tennis. Scouts, young biologists, and geographers are most successful, too. The school has its own radio program and the pioneers' magazine »Plamen« (»The Flame«).

In the afternoon there is another hour of regular classes and individual study. The all-day school ends at 3.30 p.m. when the pupils go home without having to worry about school as they have already done all their homework for the next day at school. Parents, too, don't have to worry so much about the marks their children are obtaining and so there is more time for joining in family life.

That is what the all-day school at Dobrova is like. The other three schools of this kind are organized on similar lines. The people concerned with education as well as the general public have shown great interest in this new form of elementary school; therefore we can hope that the number of all-day elementary schools in Slovenia will soon increase.

New Health-Treatment Centre at Radenci

On the first day of Spring — March 21st — a modern health-treatment touristic centre was opened at the Radenska Health-Spa, Radenci. The new complex includes a physiotherapy department, a gymnasium, baths with 39 bath-tubs, and a recreational department with an indoors swimming-pool and two saunas. As was decided at last year's annual general meeting of the Slovene Medical Society this health-spa is to become the Republic's Centre for the rehabilitation of patients suffering from heart-disease. The new therapeutic complex is a part of the complete healthspa-touristic offer at Radenska and of Pomurje tourism as a whole. It cost somewhat less than fifty million dinars to build and equip. In addition to this a new B-category hotel with 400-600 beds will have to be built so that a total of 1000 beds will be available.

Last year the number of overnight stays at Radenci increased by 11 % in comparison with the year before. There were as many as 27 % more guests from West Germany, whereas the number of visitors from Italy and Austria was somewhat smaller than the year before. Therefore in the future, efforts, should be made to attract more visitors from the nearby areas. At the press conference organized on the day before the opening of the new complex it was pointed out that the new centre for the rehabilitation of patients suffering from heart-disease will be able to meet the demands in Slovenia, as soon as the planned capacity of 1000 beds is achieved.

Eleventh Biennale of Graphics in Ljubljana

On June 6th this year's International Biennale of Graphics, the eleventh of its kind, will be opened in Ljubljana. At the biennale artists from all over the world will be gathering once again. This traditional arts manifestation is one of the largest of its kind as is best proved by the great number of participants every year.

Over 750 works of numerous well-known artists from Yugoslavia and abroad have

been sent in for this year's Biennale. The great interest in the Ljubljana Biennale is shown by the fact that from the United States alone 140 artists entered the competition; the total number of authors wanting to participate in the Biennale was 800.

The selection of the Yugoslav artists' works will be carried out by a selection board composed of representatives from all Yugoslav art centres. The international jury, whose members are representatives of some of the most important modern art galleries in the world, will start its work on June 2nd. The selected works will be exhibited afterwards at the Ljubljana Modern-Art Gallery, where all those who like modern art, and graphics in particular, will be able to see them.

Society for Mutual Help to the Mentally

Four out of every hundred Slovenes suffer from psychoses, schizophrenia and manic depression. As many as 60 % of all schizophrenics who leave hospital soon return to it. Most psychoses originate in mental trouble. People who have been or who are being treated for psychopathic conditions, together with those who suffer from other kinds of psychological trouble and personality problems and feel a need for guidance and possible medical treatment, need help in order to readjust to society, and for this reason the Society for Mutual Help to the Mentally Distressed has been recently founded in Ljubljana.

»There are a lot of people who are very introverted and shy, and who cannot make contact with society. They stand aside and really need a friendly word and encouragement; they need somebody to show them the way and to give them an example...« This is what psychologists often point out, explaining that such a society is a necessary part of psychological therapy for psychotic patients.

The recently founded Society for Mutual Help to the Mentally Distressed has no premises of its own yet and has hardly started working. However, those who initiated its foundation, as well as those who need the society, expect a lot from it. It should be mentioned that this society is the first of its kind in Yugoslavia and that it stems from similar motives to those of the clubs for cured alcoholics.

»We realise that the environment gives rise to many mental diseases. After treatment in hospital the patient returns to his old environment, which has not changed, and therefore in many cases it's not long before he's back in hospital again. The Society should with the help of specialists, psychiatrists and psychologists

and also untrained therapists, help people in distress outside hospitals. In addition to this, it is most important to deal with the patient's environment in the broadest sense of the word, be it among the members of his family or his fellow-workers,« point out the specialists who have welcomed the foundation of this Society.

»Ljubljana« in Abidjan

»Ljubljanska banka« opened its first agency in West Africa, in the capital of Ivory Coast — Abidjan, just a few months ago. The reason for this is very simple, yet the step taken is quite a brave one. It is simple because in a way it means a concrete action in accordance with the Yugoslav policy of non-alignment, and at the same time it is the realization of the principles according to which the Economy of Yugoslavia, Slovenia and, of course, Ljubljana should open out to wards the Third World as soon as possible. It is a fact that the Dark Continent has become, especially so over the past ten years, a more and more important economic area, with great possibilities for every modern businessman who takes into account the national and social differences between the African peoples and acknowledges that they should have the same rights and possibilities for economic and cultural development as he wants for his own country. It was with this attitude in mind that a few months ago »Ljubljanska banka« first set foot on African ground, or, more precisely, that it entered the regions of West Africa.

We have said that the step taken was a brave one. It was brave because it was taken in African territory where the tentacles of Western capital (French, German, American, Japanese...) are still grasping. Foreign trade between Yugoslavia and the Ivory Coast has been on a rather low level up till now.

Our exports to this country, which is extremely rich in raw materials, are particularly low. Thus only somewhat more than 1,000 tons of cocoa, 1,660 tons of cotton and 230 tons of other goods were imported via the port of Rijeka last year. If we consider the amount of goods in tons the port of Koper had a lot more traffic; during the first eleven months of last year 35,000 tons of tropical wood, 6,000 tons of bananas and somewhat more than 2,000 tons of pineapple passed through the port of Koper.

During the same period of time Yugoslavia exported to the Ivory Coast only 328 tons of various goods (cigarette tobacco, textiles, some ready-made clothes, canned food, spareparts for bicycles and motor vehicles, etc.).

In spite of the insufficiently developed business cooperation between Yugoslavia and the Ivory Coast »Ljubljanska banka« has, after thorough consideration, decided to open its agency in this African country. Why?

It is a fact that Yugoslavia enjoys in this country — and in Africa in general — a good reputation. Every African country would like to establish closer economic links with our country.

Ljubljanska banka's agency in Abidjan is like a business messenger for Ljubljana, Slovenia and Yugoslavia; it will help our Economy to beat a path into these regions of the Dark Continent. The agency has therefore decided in favour of an innovation and has, after getting familiar with the characteristics of the Ivory Coast, sent out a short description of, and some practical directions about business cooperation with the Ivory Coast to most Slovene organizations of associated labour.

These directions include an accurate outline of the economic and social structure of the Ivory Coast, practical possibilities for economic cooperation, the addresses of importers, and several other useful items of information. There is some information on the local climate and on adjustment to it, a price list for food and public transport, etc.

In short, the gate to the Western regions of the Dark Continent has been opened; the path to them will have to be beaten by means of mutual cooperation.

Cooperation between Kollander and Globtour

A few months ago the Globtour Travel-Agency, which is a part of »Emona«, the trading and catering firm of Ljubljana, signed a three-year contract with the Kollander Travel Agency of Cleveland. According to this contract Globtour will take over all tourist services in Yugoslavia for the American-Slovene agency. Since some of our fellow-countrymen don't know Globtour, let's mention that although this is a small agency it has already asserted itself because of its good services. It is worth noting that the well-known Hotel »Slon« in Ljubljana, as well as several hotels along the Slovene coast, belong to Emona. Emona is also the investor for the Bernardin hotel complex which is being built on the coast between Piran and Portorož.

The Globtour Travel-Agency has started its work seriously for our fellow-countrymen abroad and is making careful arrangements all this year's trips around Slovenia and Yugoslavia. It is expected that about 3,000 to 3,500 of Kollander's passengers will be its guests this year.

Slovenian village in Carinthia (Koroško)

We should mention some of this year's largest groups. A group of passengers from Minnesota, which is to fly to Brnik Airport in the biggest plane that has ever landed at this airport — the Boeing 747, will no doubt be the largest and the most varied. There are 460 passengers on the list, including a folk-ensemble with singers. The leader of this group is the well-known society worker Franc Tekautz. Some other groups, the so-called »polka tours«, are named simply after the ensembles whose leaders are at the same time the leaders of the groups: Roman Possedy from Chicago, Eddy Kenik from Cleveland, and Seles-Kalik from Pennsylvania. The program for September includes a special »gostilna tour«, to be led by the well-known musician Lou Trebar.

See You at Kamnik

The two sisters Pepca and Marica Kraus live in the United States, far apart; one in California and the other beside the Mississippi. Their cousin Mici lives in sunny Florida. They are thousands of miles away from one another and they are seldom able to get together. When they want to spend a week or so of holidays together they agree to meet at Kamnik. Each flies from her own home over the ocean to Ljubljana Airport, Brnik and then they get together at Kamnik. For in this way they have spent their summer holidays in their homeland several times. At Kamnik they have numerous relatives and thus the time passes all too quickly.

After their last visit they flew together to London where they split up, each one going her own separate way. When taking leave from one another they said: »See you at Kamnik next year.«

It was at Kamnik that they spent their childhoods; on the green banks of the murmuring Bistrica Stream, which invites visitors to its spring at the foothill of the mountains. There, at Kamniška Bistrica, every year the Domžale and Kamnik branch of Slovenska izseljenska matica organizes a meeting of our fellow-countrymen who are on holiday in Slovenia. This year the meeting will be held on Saturday, July 19th in the afternoon. We would like this day to be a guide line for our fellow-countrymen when they are choosing the date for visiting their homeland. Those who have been to such pleasant meetings at Kamniška Bistrica will never be able to forget them. The local musicians play gay folk-music, singers sing well-known songs, members of folk-dancing groups dance familiar folk dances. Everyone would like to have their picture taken with them...

These meetings at Kamniška Bistrica are unforgettable. Visitors can rest on the banks of the deep flowing spring of Bistrica before it rushes away into the valley. The fresh air does everybody good. A surprise rain storm is no problem as all guests can quickly move inside the Home.

This year we can again say: »See you at Kamniška Bistrica!«

In 1941 we were the only people who stood up against the Fascist Armies

During his visit to Macedonia, President Tito held a speech in which he talked about the 30th anniversary of victory over Fascism. His speech aroused much interest both at home and abroad, as he answered some essential questions about our National Liberation War. In this article some short extracts from his speech are given.

»For many years our National Liberation War has been underestimated in some circles,« said Predsident Tito, and continued: »Today, thirty years after the victory over Fascism, detractory remarks are again being made about the Yugoslav National Liberation War, during which 1,700,000 of our people lost their lives. It is being put on an equal level with all other antifascist resistance movements although, during this war, we created a strong liberation army and freed our country mainly by ourselves.«

»When did we start fighting? Which country rose in arms against Hitler and Fascism in the Europe of 1941? In Occupied Europe, that fortress of darkness, it was only Yugoslavia who already at that time rebelled against Fascism. Who, even before the start of the Second World War, just before Hitler's aggression, had been preparing for resistance? We were, our Communist Party was. As early as at that time we were forming military committees, etc. On the very day that Hitler attacked the Soviet Union, on June 22nd, 1941, we issued a call to rebellion. Why didn't we do this before? Because preparations had not been completed although we had carried out some actions and sabotage work against the Fascist mob which was raging through Yugoslavia, even before. As early as in Autumn 1941 we had 80,000 soldiers — partizan fighters. By 1942 the number had increased to 300,000. Right at the beginning of 1942 we started to form a regular army and before that we had strengthened the partizan detachments. Who in Europe had this at that time? Nobody!«

In 1943, in the middle of the fierce Italian and Tchetchnik offensive at Durmitor, with the German offensive going on in several other parts of Yugoslavia, I received a telegram asking me to send out a call to all European Communist Parties to start the fight against Fascism. This telegram had been sent by Dimitrov in agreement with Stalin. And nowadays we are being put on the same level as everybody else, even with Fascist Bulgaria, whose troops remained on our territory as occupiers until 1944.«

You can therefore see, that after thirty years, attempts are again being made to underrate our struggle. Our war victims are insulted in this way. If we who survived cannot prove that our country was the one who fought against Fascism then let the dead speak, those 1,700,000 people who sacrificed their lives in that struggle. Not counting the U.S.S.R., only Poland, which too suffered enormous losses, can be compared to Yugoslavia if the number of people killed is considered. We cannot keep quiet if such unjust statements are made. Now, once again, some people are not prepared to recognise our role in the anti-fascist struggle; some of them even hold high-ranking offices in their countries. On behalf of those victims who sacrificed their lives we are bound to speak up and protest against such statements.«

»Therefore in our country we must celebrate the 30th anniversary of the victory over Fascism in the way that our struggle deserves. We shall not allow anybody from outside Yugoslavia to belittle our victims who died here in our country, we shall not let such remarks pass without an answer. During the last war Yugoslavia, on the side of the Allies, gave the most that she could — she gave every tenth man.«

»For three years we were fighting with what we had wrenched out of the hands of the enemy. The first real aid came in the winter of 1943, but the aid was mainly given only in 1944 via Italy. This was the aid we were getting from abroad. Later on, Autumn 1944 and in 1945, we obtained the heavy weapons from the Soviet Union about which had agreed with Stalin in Moscow. Together with the Soviet Army we freed Belgrade and then advanced to Ilok. Then the Soviet troops left for Hungary and we battled on by ourselves. The Bulgarian troops who had been here went on to Hungary as well. We liberated the rest of Yugoslavia by ourselves — the whole territory of Dalmatia as far as Trieste, and then up to the Austrian border. At the Austrian border we captured 250,000 Germans — the whole Balkan Army, together with its commander von Löhr, who was later shot as a war criminal.«

These are the plain historical facts and they cannot be argued about. All that is being done to undermine our struggle is as twisted as the vine. Our struggle cannot be undermined. For we are still here, and alive, and we shall keep on reminding the world what the truth is...«

Slovene School in Barberton

In Barberton, Ohio a Slovene school, or rather a course in the Slovene language, has been organized for several years. The course has been attended by a great number of our fellow-countrymen as well as by Americans. The most frequent students of this school are the grown-up descendants of our emigrants who wish to improve their knowledge of Slovene so as to be able converse better with their relatives when visiting their parents' homeland. Of course, there are also those who have no previous knowledge of the Slovene language. The course is taught by our well-known society worker, Vinko Lauter, who organizes the text-books and gets hold of all other material about Slovenia and Yugoslavia that might be of interest to this students. In this way he carries out very good tourist propaganda for our country. In teaching he is assisted by Frances Smrdel. The course in Slovene is now being held at Barberton High School for the sixth year running, and is well-supported by the local school authorities.

Dubravka Tomšič-Srebotnjak — Winner Of One Of The Coveted Prešeren Awards

The only person in the Tomšič-Srebotnjak family who still hasn't got a Prešeren Award is three-year-old Martin. However, that's not the reason for dedicating this article completely to his mother — Dubravka.

Although she couldn't be more ordinary or simple a person, and although she doesn't like the phrase »wonder-child«, I can't forget a memory of her from 1946. I was taken by my mother to her concert at the Slovene Philharmonic Hall. I can remember three things: the white, miraculously white dress she wore, the stool on which she rested her legs under the enormous grand piano, and all the grown-ups in the hall, who so enthusiastically applauded the little six-year-old girl at the end of the concert.

Her life began when she was born in Dubrovnik in 1940; her mother was a native of Dubrovnik and her father was from Ljubljana. We can divide her life since that time up until the end of her studies into several chapters.

She spent her childhood flitting from Dubrovnik to Ljubljana and back. Her name Dubravka is derived from her native town of Dubrovnik. She used to spend hours on end sitting up at the piano.

Let's start the second chapter in 1952.

That was the year when an eleven-year-old girl left for New York with her parents just before finishing her schooling at the Ljubljana Academy of Music. After a successful audition she was accepted at the Julliard School of Music. Every month she had to undergo an audition to renew her scholarship. When her father left for Yugoslavia, both her mother and she herself lived together on the scholarship.

In 1953 she made her first public appearance in Chicago, and her second in New York in 1954. The latter concert was of particular importance for her. Arthur Rubinstein came to hear her there. The director of the Steinway company arranged for a piano to be lent to her for the whole of her stay in the United States.

In 1955, as the only non-American she won a competition held for promising young pianists from all over America. This was the competition of the New York Philharmonic Orchestra; as a prize she played the Grieg A-minor piano concerto with this orchestra.

Third chapter: Carnegie Hall. Bach, Beethoven, Brahms, Chopin. In an ambient which to some musical artists represents only an unfulfilled dream. Arthur Rubinstein was there with his whole family. It was 1957. This was the young artist's breakthrough, as it was then that she became one of Rubinstein's pupils. The grey-haired pianist started to develop her musical personality, he taught her to seek her own interpretations, he told her that searching and self-forming was more important than any other teacher. And nevertheless up till the year 1959, when she graduated (it should be mentioned that in two years she passed four years of sociology and philosophy), he kept watch over her. One fine day he marched into the Yugoslav Embassy, introduced himself to the ambassador, Leo Mates: »I'm Arthur Rubinstein, the pianist« and quickly explained to him that it would be a good thing if a scholarship financed by Yugoslavia could be awarded to Dubravka Tomšič as soon as possible. Until funds started to be sent from Belgrade, Dubravka Tomšič was the first person after Bela Bartok to receive a scholarship from the American Foundation for Exceptionally Gifted Musicians. Seven years in America passed. She returned as a mature pianist at an age when ordinary people are just starting at the university.

Experiences? The concert in Paris in 1969, with the Radiodiffusion Orchestra. Arthur Rubinstein flew over with his wife to be there. On the evening before the concert he arranged a reception in honour of Dubravka Tomšič. The reception was jam-packed with academics,

musicians, directors and actors. She remembers best the late Maurice Chevalier. Rubinstein told a reporter of L'Express: »I've had a Yugoslav pupil, who has done me honour. Her name is Dubravka Tomšič.«

Some memory or another? Oh, a concert in one of the capitals of Europe. On the stage one could feel some sort of coldness coming from the concert-hall; people were asking themselves what could some mere Yugoslav do. However, temperatures rose, resistance was overcome, and there were excited cries and warmed-up palms.

Whenever Dubravka Tomšič-Srebotnjak isn't on a concert tour (last year she appeared at 90 concerts) she works as a mother and wife and as a professor at the Slovene Academy of Music.

A look at Two New Books

»SLOVENC V ZAMEJSTVU« (»Slovenes on the other side of our borders«) — All who are interested in the fate of Slovenes in Italy, Austria and Hungary will be attracted by this new book, which contains a survey of their history from the end of the First World War up until the victory over Fascism. The authors, Tone Ferenc, Milica Kacin-Wohinz and Tone Zorn have, on the basis of Yugoslav and foreign sources, provided a picture of the historical development of Slovenes on the other side of our borders, and have indicated the main questions arising from their development. The book is richly illustrated, and has four maps. It has been published by »Državna založba Slovenije.«

KRAS — The word »Kras« (or Karst) is one of the few Slovene words which has found a place for itself in world scientific terminology. At first this little word only meant the district between the Gulf of Trieste and the Valley of Vipava; later, however, it acquired a special terminological meaning in the natural sciences and geography. Our well-known expert dr. Ivan Gams has published through Slovenska matica the popular-scientific monograph »Kras« with the subtitle: a historical, scientific, and geographical description. There is a special chapter about how the word »kras« became an international technical expression; other chapters tell about the origin of the Karst region, about the Karst caves, about the way the Karst looks above ground, and about the people who live there and other subjects. The book represents one of the fundamental books on the science about the Karst, and is richly illustrated. We recommend it to our fellow-countrymen throughout the world, and particular to those of them who come from this area.

The simple »kozolec« (Hay-rack)

Ljubljana. El mes de abril sirvió de introducción a los festejos que tendrán lugar durante todo el mes de mayo. Durante dos semanas seguidas actuaron en las mejores salas de esta ciudad varias agrupaciones vocales. Entre ellas, el Coro de Cantores Guerrilleros de Trieste. La noche del viernes 25 les oyó cantar en la sala de Cultura del Parque Tivoli. Las canciones «partizanas» acompañan al conjunto hace ya dos años. En el 1973 se reunieron un grupo de ex-combatientes y fundaron el actual coro de Trieste. Cómo llegaron a la idea? Pues nada menos que en Bazovica, y ello en la ocasión de la conmemoración que se hace durante el recuerdo a los muertos por la patria en aquella ciudad. Hace pocos años atrás se reunieron en Bazovica cerca de 30.000 personas. Cuando esta enorme multitud aceptó con su aplauso y vivas las canciones interpretadas por el Coro Partizano de Trieste, se selló así su aceptación y deseos de que continuase actuando. Los fundadores del mismo se vieron así responsables ante el público que les reclamaba más y más canciones. Entonces se decidieron por perfeccionarse. Desde entonces en adelante actúan ante los públicos italiano y esloveno con gran éxito. Este coro cultiva la tradición dejada por los que combatieron por la liberación nacional. Sus canciones están llenas de amor por la paz, de respeto por la revolución y la democracia y de ansias por la unión de los pueblos que trabajan! La hermandad que fue soñada por los combatientes caídos está expresada en las canciones que interpretan. Ya actuaron por toda Italia y Eslovenia. Sus conciertos son cálidos, llenos de calidad y perfección musical. Los cantores son todos eslovenos. Como solista actúa una única mujer. Últimamente, por razones de organización están actuando como octeto. Los dirige Oscar Kjuder. Los presenta el artista de teatro Julio Guštin.

Fechas históricas:

27. de abril: Día de la fundación del OF (frente de liberación) del pueblo esloveno. En una de las villas más aristocráticas de la Ljubljana del 1941 — Pod Rožnikom — en la casa del revolucionario J. Vidmar, tuvo lugar la primer reunión y asamblea extraordinaria del grupo de personas que iban a sellar el destino del país con la fundación y establecimiento del movimiento patriótico: OF (frente de liberación nacional). La mencionada casa es, todavía hoy día, la misma de entonces. Es decir, no se la ha modernizado, al contrario, trata se de mantenerla y conservarla como Museo Nacional. En ella vive la familia Vidmar y sus familiares.

1 de mayo: »Desde hace muchos años atrás (alrededor del 1942) que grupos de eslovenos con endeaas progresistas vienen actuando en varios sectores de la vida mundana-fábricas, talleres, clubes, centros deporti-

vos, etc-para hacer centrar la atención del pueblo en sus actividades. Lógico, como todo se hace dentro de la ilegalidad debe prestarse gran atención a los que quisieran romper con el movimiento obrero.« ... Así escribía en aquella época un periodista de turno. El día del Trabajo lo celebraran ya en la ilegalidad mucho antes que se liberase Ljubljana. Después de la primera guerra mundial y antes de la segunda, como así también durante la misma, el pueblo esloveno siempre celebró el Día del Trabajo. Es asíque son características las reuniones que se hacían en forma de picnic en las localidades de Besnica, Janče, Molnik, Rožnik, etc. El 1 de Mayo significa para el pueblo trabajador de Eslovenia y Yugoslavia un símbolo de lucha por los derechos de los oprimidos! Es por eso que Ljubljana y Eslovenia toda espera ansiosa ese día para celebrarlo como se merece. Este año tendrán el honor de ser los centros de los festejos: el monte Rožnik y el pueblo de Zajčja Dobrava!

9 de mayo. En esta fecha-hace treinta años atrás-entraron a Ljubljana liberada, las primeras patrullas de reconocimiento del Ejército de Liberación. Ese día terminaba la guerra en Europa y se proclamada el exterminio del nazismo.

De nuestras ciudades del interior:

AJDOVŠČINA. El 25 de abril la Comisión Municipal de esta ciudad aceptó los nuevos estatutos y reglas sobre la resolución de forma de las delegaciones y sus correspondientes delegados en la Comisión Municipal. En la asamblea también fue aceptada la moción por la cual la Municipalidad delegará a la Asamblea Popular la elección del nuevo presidente y vice-presidente municipal. Son candidatos, para el primer puesto el abogado dipl. Ladislav BATAGELJ y como vicepresidente el dipl. en. economía Silvo Čotar. En estos momentos L. Bagatelj ocupa el puesto de vicepresidente de la Asamblea Popular y S. Čotar es secretario suplente del comité municipal.

En esta misma ciudad tuvo lugar el plenario anual de la fundación de los escritores y bibliotecarios eslovenos. En el mismo se trataron además de los puntos fijados con anterioridad, el progreso y desarrollo de las bibliotecas de esta municipalidad. A continuación se escuchó el trabajo del Sr. Jara Dolar quién disertó sobre la »función social del bibliotecario y su lugar dentro de la sociedad actual.« A su vez puntualizó la labor de obrero social del bibliotecario. También se discutió sobre la posibilidad de introducir el sistema internacional de control bibliográfico en el país. Después del plenario los asistentes visitaron la galería de pintura y dibujo del conocido artista VENO PILON y el pueblo de Križ. Este pueblo es uno de los más interesantes de la zona por sus muros y biblioteca. Esta

última la dirigen los monjes capuchinos. Es de una riqueza histórica sin igual. En ella se conservan manuscritos de la Edad Media. A su vez tienen libros que son únicos en el mundo.

Ajdovščina. El 1. de mayo fue la los Trabajadores. En esta gloriosa y patriótica ciudad se reunieron miles de obreros con sus respectivas familias para celebrar tan magno acontecimiento. No faltaron los discursos y alusiones pertinentes. Pero, lo más característico fue la canción popular y el apretón de manos entre los que hicieron porque hoy día se viva en este país la libertad y paz deseadas!

El domingo 4 de mayo fue otra fecha memorable para esta ciudad. Recordaron el 30. aniversario de la formación del primer Gobierno Esloveno en territorio libre! Muchos de los que entonces habían proclamado la república ya no están más entre nosotros, pero quedan sus ejemplos, palabras, escritos, canciones, ansias y trabajo...

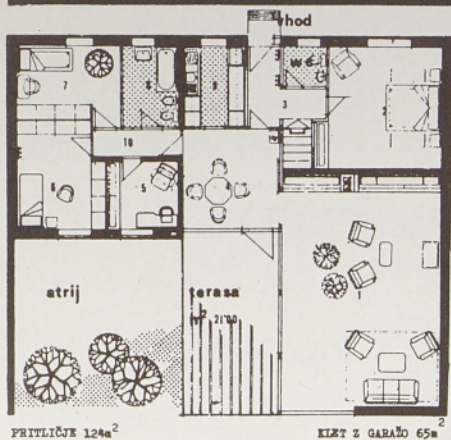
Miles y miles de ciudadanos se reunieron en la ciudad y alrededores para testimoniar su adhesión incondicional. Los coros corolaron las palabras de los funcionarios. El pueblo unido de las manos cantaba y bailaba por las calles como aquel glorioso día de mayo en el cuál se formaba el Primer Gobierno Esloveno. Gloria a los caídos!

Ljubljana

En la intersección de la Av. Titova y la calle Subičeva se construyó un hermoso y magnánimo monumento al héroe nacional Franc Rozman-Stane. El 9 de mayo se le descubrirá con todos los honores del caso. Murió el 7 de nov. 1944. En la Plaza de la Revolución, también en Ljubljana, se descubrirá entre los días 9 y 10 mayo el Monumento a la Revolución por haber sido proclamada esta ciudad como la ciudad héroe de Eslovenia.

Han sido invitados como invitados de honor el Mariscal Tito y E. Kardelj, ambos serán condecorados con el máximo galardón de esta ciudad. Además recibirán la condecoración máxima de Eslovenia! Se espera la afluencia y visita de aproximadamente 100.000 personas! Los supermercados más importantes y las casas de comercio estarán abiertas durante 48 horas! Sin duda serán días inolvidables para Ljubljana y Eslovenia toda...

ŽELITE IMETI
SVOJ DOM
V MIRNEM OKOLJU,
ZELENJU
IN ČISTEM ZRAKU ?

To so atrijske hiše, zgrajene do 1. ali 3. gradbene faze, v Kosezah in Škofljici pri Ljubljani

Prodaja **STANDARD INVEST**
LJUBLJANA, Celovška 89
telefon 57-477, 55-475

Naročite pri SLOVENSKI IZSELJENSKI MATICI

Rodna gruda

mesečno ilustrirano revijo za Slovence po svetu

Slovenski koledar

vsakoletni zbornik za Slovence po svetu, z barvnim stenskim koledarjem

SLOVARJE:

angleško-slovenske in slovensko-angleške v običajni obširni obliki in žepne slovarje

Naročila sprejema:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

Cankarjeva 1/II.

61001 LJUBLJANA

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

suhomontažna vrata

lip bled
lesna industrija
telefon: (064) 77-384
telex: 34 525

Glavne značilnosti:

- Finalizirana visokokvalitetna in trajna
- Povečana toplotna in zvočna izolacija
- Tiho in mehko zapiranje ter brezhibno tesnjenje vrat
- Enostavna in hitra vgraditev
- Plemeniti furnir finaliziran z visokokvalitetnim kislinsko utrjajočim lakom, ki omogoča enostavno čiščenje
- Lep zunanji izgled

Dimenzije:

Zidarske in svetle odprtine vrat so usklajene s predpisi JUS

delial

maxi braun

Brez sončenja dajejo preparati MAXI-BRAUN že po nekaj urah lepo zagorelo polt.

Pri sončenju pa s preparati MAXIBRAUN zaščitena koža še lepše in hitreje porjavi.

ново

MAXIBRAUN make-up uvrščamo med dekorativno kozmetiko, saj kožo **takoj tenira**, po nekaj urah pa ji daje tudi obstojno zagorelo polt. MAXIBRAUN make-up vsebuje vse preizkušene sestavine preparatov MAXIBRAUN, za takojšnjo porjavlost kože pa še posebne barvne pigmente.

delial après

Delial après je vrhunski dosežek kozmetike. Uporablja se tako za nego po sončenju kakor tudi za vsakodnevno nego obraza in telesa.

Hidratantna krema delial après z ekskluzivno aktivno substanco KOLAGEN je vir mladostne svežine. Uporabljamo jo za nego obraza pri sončenju ali za redno vsakodnevno nego.

Mleko delial après uporabljamo po sončenju in po kopeli. Mleko delial après hladi in osvežuje kožo, ki je bila predolgo izpostavljena soncu. Neprijetno srbenje hitro mine, zagorelost počasneje blede.

Oba preparata, kremo in mleko priporočamo tudi moškim, še posebno po britju.

delial

Preparati DELIAL z zaščitnimi faktorji 2 do 4 so primerni za vsako vrsto kože, za vsako višinsko lego in za vsak letni čas. Izbirajte med izdelki iz kolekcije DELIAL: krema in olje za suho kožo ter mleko in pena za normalno in mastno kožo.

Za kvaliteto jamči

Izdeluje:

**Bayer-Pharma Jugoslavija,
Ljubljana (tel. 061 58-052)**

AKTIVNA KOZMETIKA ZA SONČENJE IZ KOLEKCIJE DELIAL NEGUJE IN HKRATI VARUJE